

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ,"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1974	ΤΕΥΧΟΣ 162	ΜΑΡΤΙΟΣ 1990	Γραφεία: Οδός Μαυρομυγιάη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 63 99.783

Δεν είναι οι Τούρκοι το έργο
το είναι οι ρωμιοί
το είναι οι φαναριώτες
ν' ελθόντες το γράφω.

Ήπειρωτικά άγγεϊα. Μαστραπάς.

(Άρχειο Άλεξ. Χ. Μαμμοπούλου)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

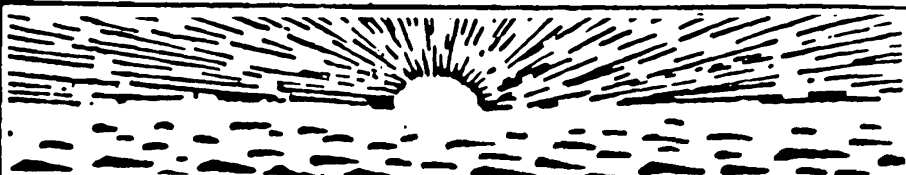
ΠΑΝΑΓ ΔΑΓΚΛΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Αρχηγός Χειμάρρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΑΣ
Ανθυπίαρχος
ΧΑΡ ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Ανθυποπλοίαρχος
ΧΡ ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ ΧΡΟΝΗΣ
Υπολοχαγός Οικονομικού
ΠΕΡ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ ΜΑΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

(ΕΙΣΔΟΧΗ)
ΦΙΛΩΝ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
1976

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ο από Ίωαννινων Αρχιεπίσκοπος
Αθηνών και πάσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΑΙΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Ακαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ” ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΓΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ (1974)

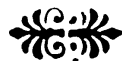
ΒΡΑΒΕΥΣΗ

Η «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ» βραβεύθηκε από:

- Ακαδημία Αθηνών
- Ιστορ. & Εθνολ. Εταιρεία Ελλάδος
- Πανηπειρ. Συνομοσπονδία Ελλάδος
- Ροταριανό Όμιλο Αθηνών—Βορρά

Υπεύθυνος σύμφωνα με το Νόμο:
Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλος
Τερψιθέας 64 — 153 41 Αγ. Παρασκευή
Τηλ. 6399.783

Ετήσια συνδρομή: Εσωτερ. δρχ. 1500
Εξωτερ. δολ. 30
Συνδρομές - εμβάσματα με ταχυδρ. επιταγή
στη διεύθυνση:

«Ηπειρωτική Εταιρεία»
Μαυρομιχάλη 7 - 106 79 Αθήνα.

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ
ΙΔΡ. 1974

ΤΕΥΧ.
162

ΜΑΡΤΙΟΣ 1990

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106.79 Ἀθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 63.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

«Εἰς τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ» (ἀποχαιρετισμός)	113
Εἰκαστικά. Χρ. Κράνου. Κο- λατὸ στὸ χωράφι	114
† Χριστοφ. Λάζαρη. Δικαστι- κὲς ἐνθυμήσεις ἀπὸ τὴν Ἡ- πειρο	115
Ἀρσάκειο καὶ Ριζάρειος Σχο- λὴ	119
Κώστα Βλεσσίδη. Τὸ Μονα- στήρι στοὺς Ἁγίους	121
Σταύρου Παπαμώκου. Πῶς γιορτάζονταν παλιότερα οἱ Ἀποκριεῖς	126
Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Μαυ- ρέττα Κίτσου	132
† Δημ. Φ. Καρατζένη. Στὴ στρόφη	135
Γιάννη Πινδέα. Βλάχικος γά- μος	145
Δημ. Στάμου. Βιβλ'οκρισίες	147
Γιάννη Πινδέα. Βιβλιοκρισίες	151
Γιώρ. Κούνδουρου. Μεσελέδες ...εἶναι κι ἀσαμάρωτο!	153
Τῆς Συντάξεως. Ἡπειρ. Πνευ- ματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	156
Τῆς Συντάξεως. Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις	164

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ :
Γ. Μπρουζιώτης
Κωλέττη 4, 106 81
Τηλ. 360.38.20, ΑΘΗΝΑ

Εἰς τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ

Ἔρτα τῇ 11η)10)1912

Σεβαστὴ μου Μητέρα Μάθε ὅτι
εἶμαι καλλὰ ὅπως θέλλῃ ὁ θεὸς καὶ
ἡ Παναγία καὶ εὐρισκόμεθα εἰς ἄρ-
ταν μὲ δύο σώματα ἀκόμῃ καὶ πε-
ριμένομεν διαταγὴ νὰ ἡπάγομεν
εἰς τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς
πατρίδος.

Καὶ ταύτην τὴν Στηγμὴν ἐπεῖγα
μαζὺ μὲ τὸν ἀχιλέα τὸν Σαμιότι καὶ
ἐφωτογραφηθήκαμε καὶ τὶς φωτο-
γραφίας θὰ ταῖς περιλάβῃ τὸ παι-
δὶ τοῦ Μετζίβιρι ὁ Χαράλαμπος.

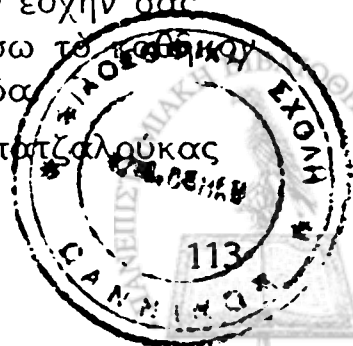
Λιπὸν ἄλλο δὲν ἔχο Σας ἀσπάζο-
μαι ὅλους ὁ γιὸς σας

Σπυρίδων Μπατζαλούκας

Σήμερον το πρωῒ ἐπείγαμεν εἰς
τὴν ἐκκλησίαν καὶ ἐλάβομεν τὴν θεί-
αν Κεινονίαν, ἐπείγαμεν καὶ εἰς τὸν
γκινάκα τὸν δεσπότι εἰς τὴν Μητρό-
πολη καὶ τοὺς εἶδα ὅλλους, ὁ Κώ-
στας ἔκαμε ἰδικόν του Σῶμα μὲ 60
παλληκάρια καὶ θριαμβέβι.

Καὶ πάλιν μὲ τὴν εὐχὴν σας
ἀναχωρῶ νὰ ἐκτελέσω τὸ καθήκον
μου πρὸς τὴν Πατρίδα

Σ. Μπατζαλούκας

ΧΡΗΣΤΟΥ ΚΡΑΝΟΥ.— Κολατσιό στο χωράφι.

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΕΝΘΥΜΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΗΠΕΙΡΟ

Ὁ δολοφονημένος τσέλιγκας

Ἐγωϊστικὸ πεῖσμα, μυθομανία αὐτοπροβολῆς καὶ πλάνη
ἐπιπολαιότητος ποὺ βοηθοῦν τῇ διαφυγῇ τοῦ δολοφόνου
καὶ τὴν ταλαιπωρίαν ἀθῶων

(Βούλευμα 871)1937 Πλημ. Ἰωαννίνων)

† ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦ. ΛΑΖΑΡΗ

(Συνέχεια τοῦ προηγουμένου)

Γκ... ἔσπασε αὐτὴ τὴ φο-
ρά. "Ἀνοίγε τὸ στόμα του
νὰ μιλήσῃ καὶ ξανακατά-
πινε μαζεύοντας τὴ γλῶσ-
σα του.

— Πέστα, μωρὲ Κ..., ν'
ἀλαφρώσεις τὴν ψυχὴ
σου, νὰ γλυτώσῃς τὸ κε-
φάλι σου καὶ νὰ μὴν τραβιῶνται
τζάμπα οἱ δικοί σου. Σὲ λίγες μέ-
ρες θὰ ξέρωμε ὅσα χρειάζονται κι'
ἂν δὲν τὰ πῆς. Καὶ τότε δὲ θάχῃς
καμμιὰν ἐπιείκεια.

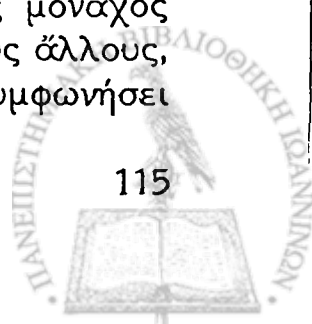
— Ἄκου κ. Εἰσαγγελέα. Τοὺς ἄλ-
λους τρεῖς ποὺ πιαστήκανε μαζί μ'
ἐμένα ἄδिका τοὺς βαστᾶτε. Αὐτοὶ
δὲν ἔχουνε νὰ κάμουν. Ἀφῆστε τους

νὰ πᾶνε.

— Πῶς θὰ τοὺς ἀφήσουμε, θρὲ Κ...
ἂν δὲν ξέρωμε σίγουρα ποιὸς ἔκα-
με τὸ ἔγκλημα; Γιὰ νὰ τὸ σκάσου-
νε καὶ νὰ τοὺς κυνηγᾶμε; "Επειτα
εἶναι μιὰ γυναίκα ποὺ εἶδε κρυμμέ-
νη στὸ λόγγο τέσσαρους ποὺ κατέ-
βασαν τὸν Μπαδήμα ἀπ' τ' ἄλογο
καὶ τὸν παίδεψαν ὥς ποὺ τὸν ξέκα-
μαν.

— Ψέμματα! Πῶς εἶδε τέσσαρους
ἄφοῦ ἤμουν αἰ ἐγὼ μοναχός μου;

— Μπράβο, Κ..., ἀλλ' ἄκου νὰ συ-
νεννοηθοῦμε καλύτερα γιὰ νὰ μὲ
καταλάβῃς. Δὲν ἀρκεῖ νὰ μοῦ πῆς
πῶς τὸ ἔγκλημα τὸ κάμες μονάχος
ἐσὺ γιὰ ν' ἀπολύσωμε τοὺς ἄλλους,
γιατὶ μπορεῖ νάχῃτε συμφωνήσει

μεταξύ σας να πληρώση ο ένας για να γλυτώσουν οι άλλοι και να τον φροντίσουν. Ούτε φτάνει αυτό που είπες γιατί μπορεί αύριο να πᾶς στον ανακριτή και να πῆς πῶς δὲν μοῦπες τίποτα ἢ πῶς τῶπες κατόπιν φοβέρας για να μὴ σὲ κακοποιήσουμε.

—“Οχι κ. Εἰσαγγελέα· θὰ πῶ ὅ,τι ἄλλο ξέρω καὶ ρώταμε ὅ,τι θέλεις. Μοναχὰ να μὴ μπερδέψωμε ἄλλους πού δὲ φταῖνε.

—Σύμφωνοι, Κ... Μπορεῖ νάπεσες στὸ ἔγκλημα, πού κάθε ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ πέση, ἀλλὰ δείχνεις πῶς εἶσαι ἄντρας κι' αὐτὸ τὸ ἐκτιμῶ. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πῆς ὅλη τὴν ἀλήθεια για να μὴν πάρης στὸ λαιμό σου κι' ἄλλους. Αὐτὸ ζητᾶμε ὅλοι. Πές μου τώρα τί ἔκαμες τὸ μαχαῖρι;

—Τὸ μαχαῖρι ἦτανε παληοσιδεριά, καὶ μόλις ἐχτύπησα τὸν μακαρίτη 3—4 φορές ἐκεῖ πού παλεύαμε ἐστράβωσε καὶ τὸ πέταξα τὸν κατήφορο. “Αν ψάξουν καμμιὰ 50αριά μέτρα κάτου ἀπ' τὸ δρόμο στὰ κλαριά θὰ τῶβρουν.

—Τὸ πιστόλι ποῦ εἶναι;

—Ποιό πιστόλι; Δὲν εἶχα πιστόλι.

—Βρὲ Κ..., τοῦδωκες μιὰ πιστολιά στὸ δεξι μέτωπο κι' ἐβγήκε ἡ σφαῖρα πίσω ἄριστερά.

—Μὰ τί, παίζουμε κ. Εἰσαγγελέα τώρα; Ἀφοῦ μολογᾶω τὸ φόνο καὶ τὸ μαχαῖρι τί νὰ κρύψω τὸ πιστόλι; “Αν εἶχα πιστόλι θὰ τὸν ἄφηναν' ἄρπαχτοῦμε στὰ χέρια;

—Βρὲ Κ..., δυὸ γιατροὶ γράψανε στὴν ἔκθεσι πῶς εἶναι χτυπημένος μὲ πιστόλι ὅπως σοῦ εἶπα.

—Λένε ψέμματα. Νὰ τὸν ξεθάψε-

τε μπροστά μου κι' ἂν ἔχη πιστολιά νὰ τόνε φάω πεθαμένο καὶ νὰ μὲ τουφεκίσουνε ἐπὶ τόπου. Σὰν πέταξα τὸ μαχαῖρι κι' ἔπεσε κάτου ζωντανός, τὸν ἀποτελείωσα μὲ πέτρες. Κάποιο χτύπημα μὲ μυτερὴ πέτρα θὰ εἶδαν οἱ γιατροὶ καὶ λένε πιστολιά.

—Τὸ ρολόγι ποῦ εἶναι Κ...;

—“Ωωωωχ, ἄλλα εἶπαμε γληγορώτερα, τώρα θὰ μπλέξωμε κι' ἄλλους.

—“Οχι, βρὲ Κ..., ἂν ἔδωκες τὸ ρολόγι σ' ἄνθρωπο πού δὲν ξέρει ἀπὸ ποῦ τῶχες, δὲν ἔχει τίποτα νὰ πᾶθῃ.

—Λοιπὸν τῶδωκα στὴν ἀδερφή μου νὰ τὸ φυλάξῃ καὶ σὰν τῆς γράψω ἓνα σημείωμα θὰ τὸ παραδώσῃ.

—Τὸ πορτοφόλι ποῦ βρίσκεται;

—Τὸ πορτοφόλι μὲ τὰ χαρτιά βρίσκεται ὅξω ἀπ' τὴν καλύβα μας κάτω ἀπὸ μιὰ πέτρα, πού ἔκατσε ὁ ἀστυνόμος κι' ἔκανε ἀνάκρισι.

—Τὸ πεντοχίλιαρο, Κ..., τί τῶκαμες;

—Πάλι θὰ μπερδέψωμε ἄλλους.

—Λέγε Κ... καὶ δὲ θὰ μπερδέψωμε κανέναν για δουλειὰ πού δὲν ἔκαμε.

—Τὸ πεντοχίλιαρο μαζὺ μὲ κάτι ψιλὰ καὶ κάτι λέκια Ἀλβανίας τῶχωσα στὴν καλύβα καὶ ξέρει τὸ μέρος ἢ μάννα μου.

—Γιὰ τοὺς ἄλλους τρεῖς ἐπιμένεις πῶς δὲν ξέρουν τίποτα;

—Πῶς νὰ ξέρουν αὐτοὶ πού ἦτανε στὰ κονάκια. Μὴν τοὺς παίρνετε στὸ λαιμό σας. Αὐτὴ εἶναι ὅλη ἡ ἀλήθεια ὅπως σοῦ τάειπα. Τοῦ βγήκα μπροστά στὸ δρόμο καὶ τοῦ ζήτησα νὰ καθαρίσωμε για τ' ἄρνιὰ.

Ἐτράθηξε τὸ σουγιά καὶ μ' ἔθρισε. Τὸν τράθηξα ἀπ' τ' ἄλογο καὶ παλέψαμε. Τὸν χτύπησα πολλές φορές μὲ τὸ μαχαίρι, κι' ὅταν στράβωσε τὸ πέταξα καὶ τὸν ἐχτύπησα μὲ πέτρες.

—Κοίταξε, Κ... Ὅσα μοῦπες τ' ἀκούει κι ὁ ἀνθυπασπιστής. Αὐριο θὰ σὲ καλέσῃ ὁ ἀνακριτής. Κι' ἂν τὰ πῆς ὅμοια θὰ ἰδοῦμε ἂν ὅλα αὐτὰ εἶναι ἀλήθεια.

Ἡ συνδιάλεξις ἐτελείωσε μὲ εἰλικρινῇ χειραψίαν κι' ὁ Γκ... ἐπα-νῆλθεν στὸ κρατητήριον ἀνακουφισμένος. Ὁ ἀντεισαγγελεὺς ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ τὸν ἀνακριτή.

—Ἀγαπητὲ Κ... σὲ πληροφορῶ ὅτι ὁ Γκ... ὠμολόγησεν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τὴν ἐνοχὴν τοῦ χωρὶς τῇ συμμετοχῇ τῶν ἄλλων.

—Τί λές, σὲ ποιὸν ὠμολόγησε;

—Σ' ἐμένα.

—Καὶ μὲ ποῖο δικαίωμα ἔκαμες ἀνάκρισι;

—Δὲν ἔκαμα καμμιάν ἀνάκρισι. Μὴν ἀνησυχεῖς· τὰ οἰκόπεδα τῆς ἀνακρίσεως παραμένουν ἄθικτα. Κουθέντα ἔπιασα μὲ τὸν Γκ... ἀθιάστως, ἐκουσίως καὶ εἰρηνικῶς. Τὴν κουθέντα ποὺ ἐσὺ θαρέθηκες νὰ κάμης, ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ κουδούνια καὶ τὸ σαμάρι. Τώρα κάλεσέ τον αὐριο νὰ σοῦ τὰ ἐπαναλάβῃ ἐπισημως.

—Ναί, θὰ τὸν καλέσω καὶ θὰ μοῦ πῇ πῶς δὲν σοῦ ὠμολόγησε τίποτα.

—Ὅχι· γιατί μοῦ τᾶπε παρουσία τοῦ Μπ... ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Κοὶ μοῦπε ποῦ πέταξε τὸ μαχαίρι, ποῖός κρατᾷ τὸ ρολόγι, ποῦ ἔκρυψε τὸ πορτοφόλι καὶ ποῦ ἔχωσε τὸ πεντοχίλιαρο. Ἄν τηλεφωνήσης

στὸ Ζ... θὰ τὰ εὔρῃ καὶ θὰ σοῦ τὰ στείλῃ ὅλα. Μόνον τὴν πιστολιά ἀρνεῖται καὶ τῇ συμμετοχῇ τῶν ἄλλων.

—Πολὺ καλὰ... Θὰ ἰδοῦμε ἂν δὲ σὲ γέμισε ψέμματα νὰ σὲ ξεφορτωθῇ...

—Ἀγαπητὲ Κ... κανεῖς μας δὲν εἶναι ἀλάθης. Καληνύχτα.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Γκ... ὠμολόγησε τὰ ἴδια στὸν ἀνακριτὴ καὶ μ' ἓνα τηλεφώνημα στὸν ὑπομοίραρχο Γ. Ζ. ἀνευρέθησαν, κατεσχέθησαν κι' ἐστάλησαν στὸν ἀνακριτὴ ὅλα τὰ παραπάνω πειστήρια. Ἐκταφὴ καὶ νεκροτομὴ τοῦ πτώματος τοῦ ἀτυχοῦς Μπ... ἐπαλήθευσε τὴν ἀνυπαρξίαν τραύματος διὰ πιστολίου στὸ κεφάλι, ποὺ ἐξ ἀμελείας καὶ ἐπιπολαιότητος περιέγραφεν ἡ ἔκθεσις τῶν δύο ἰατρογνωμόνων.

Ἐμενεν ὅμως ἀδιευκρίνιστον τὸ θέμα τῆς συμμετοχῆς ἢ ἀθωότητος τῶν τριῶν ἄλλων συγκατηγορουμένων τοῦ Γκ...

Ἡ Χ. Τ. παρουσιασθεῖσα αὐτόκλητος εἰς τὸν προανακρίναντα ὑπομοίραρχον ἀφηγήθη ὅτι, ὁδεύουσα τὸ ὀδικὸν τμήμα Κεραμίτης—Λιμπόθου μὲ τὴν νύφη τῆς τὸ θράδυ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ καθυστερήσασα ὀλίγον ὀπισθεν θαμνῶν ἐξ ἀνάγκης, εἶδε νὰ πλησιάζει ἓνας ἀνθρωπος καθάλα, ὅταν ἔξαφνα πρόσβαλαν τέσσαρες μέσ' ἀπ' τὸ λόγγο, τὸν κατέβασαν ἀπ' τ' ἄλογο καὶ τὸν χτυποῦσαν, ὥς ποὺ ἔπεσε κάτω σκοτωμένος. Ἐπειτα τὸν ἔψαξαν, τοῦθγαλαν ὅτι εἶχε στίς τσέπες κι' ἔφυγαν μ' ἀντίθετη πορεία, αὐτὴ δὲ προχωρήσασα ἔφθασε τὴν νύφη τῆς ποὺ θραδυποροῦσε. Ἡ περιγραφή ποὺ τῆς ἐζητήθη νὰ

δώση γι' αὐτοὺς ἦταν μὲ τὰς ἀτελείας τῆς ἀληθοφανεστάτης.

«Ὁ ἓνας ἦταν μᾶλλον κοντὸς καὶ φοροῦσε σκουφάκι θλάχικο, ὁ ἄλλος ψηλός, χωρὶς τραγιάσκα μὲ μαλλιά φουντωτά, ὁ τρίτος φοροῦσε ταλαγάνι καὶ εἶχε μουστάκι στριμμένο. Τὸν τέταρτον δὲν θυμάμαι νὰ τὸν ξεχώρισα στὴν ταραχὴ μου. "Ὅλα αὐτὰ τὰ εἶδα μὲ δυσκολία λόγῳ τοῦ σκοταδιοῦ γιατί ἀναψαν ἓνα δυὸ σπέρτα τὴν ὥρα ποὺ ἔψαχναν τὸ σκοτωμένο...».

Ὁ ἀντεισαγγελεὺς ἐθυμήθηκεν ἀμυδρῶς πὼς τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς αὐτῆς ἀνεφέρετο σὲ κάποια ὑπόθεσι μὲ τὴν ὁποία εἶχε ἀσχοληθῇ στὸ παρελθόν, χωρὶς νὰ μπορεῖ ν' ἀνακαλέσῃ τὰ περιστατικὰ στὴ μνήμη του. Κατέφυγε στὰ φῶτα τοῦ γραμματέως τῶν Βουλευμάτων Α... ποὺ διέθετε ἰδιαζόντως ἰσχυρὸ μνημονικό. Καὶ τὴν ἄλλη μέρα ὁ γραμματεὺς τοῦ προσεκόμισε Βούλευμα μὲ πρότασιν τοῦ ἀφορῶσαν μήνυσιν τῆς ἐν λόγῳ γυναικὸς κατ' ὄνομαζομένου χωροφύλακος Χ... Τσ..., τοῦ ἐπιχωρίου σταθμοῦ ὅτι πῆγε μιὰ νύχτα, τῆς χτύπησε τὴν πόρτα καὶ τῆς ἐπετέθη μὲ ἀνηθίκους σκοπούς. Εὐτυχῶς γιὰ τὸν χωροφύλακα ἐβεβαιώθη ὅτι ἀπὸ τῆς προτεραίας εἶχε συνοδεύσει κρατούμενον πρὸς Ἰωάννινα ὅθεν ἐπέστρεψε τὴν μεθεπομένην, καὶ ὅτι ἡ μηνύτρια ἦταν ζωντοχήρα ὅχι ἀμέμπτου φήμης δι' ὃ καὶ ὁ χωροφύλαξ ἀπηλλάγη ἔχων ἀποδεδειγμένον τὸ ἄλλοθι. Παραλλήλως ἐξετασθεῖσα ἡ συνοδοιπόρος κατὰ τὴν κρίσιμον ὥραν νύφη τῆς ἐβεβαίωσεν μὲν ὅτι ἡ Χ. Τσ... παραμέρισε γιὰ λίγο,

ἀλλ' ὅταν τὴν κατέφθασε συνεπορεύθησαν ἐπὶ ὥραν καὶ πλεον συνομιλοῦσαι, χωρὶς οὐδ' ὑπαινιγμὸν νὰ διατυπώσῃ περὶ ἐγκλήματος τελεσθέντος ὑπὸ τὰ βλέμματά της, οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην μείωσιν τῆς εὐδιαθεσίας της νὰ ἐκδηλώσῃ.

Προφανῶς λοιπὸν ἡ γυναῖκα αὐτὴ ἐκ μυθομανίας καὶ διαθέσεως, αὐτοπροβολῆς, ἐμηχανεύθη ἐν νοσηρᾷ συνειδήσει τὴν φανταστικὴν σκηνὴν ποὺ ἀφηγήθη εἰς τὸν προανακρίνοντα ὑπομοίραρχον καὶ ἡ ὁποία, πλεον τῆς προσκαίρου προφυλακίσεως, παρ' ὀλίγον νὰ προκαλέσῃ τὴν παραπομπὴν καὶ τὴν καταδίκην τῶν τριῶν ἀθῶων εἰς τὸ ἐν θέματι στυγερὸν ἔγκλημα.

Σὺν τῇ παραπομπῇ τοῦ Γκ... εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖον, ἀφοῦ οἱ ἄλλοι τρεῖς ἀπηλλάγησαν μὲ τὸ βούλευμα ὁ ἀντεισαγγελεὺς, τηρῶν τὴν πρὸς τὸν Γκ... ὑπόσχεσίν του, δὲν ἐδίστασε νὰ ἐμπιστευθῇ ταύτην ἀναλαμβάνων τὰς εὐθύνas τῆς πρὸς τὸν προϊστάμενόν του Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν Φ. Κριτσέλλην (πασιγνώστου αὐστηρότητος), σὺν τῇ ἐξηγήσει ὅτι ἀνευ τῆς ὁμολογίας τοῦ Γεωργίου Γκότση ἡ ἀνάκρισις θὰ ἐπελαγοδρόμει τυφλὴν πλεῦσιν μεταξὺ ὑφάλων καὶ ρευμάτων ἐκτροπῆς μέχρι ναυαγίου, διότι τὰ περὶ φωτογραφήσεως δακτυλικῶν ἀποτυπωμάτων ἐπὶ τοῦ φακέλλου τῆς ἐπιστολῆς κλπ. χαρτιῶν τοῦ θύματος δὲν ἦσαν ἀκριβῆ (ὁ ἀρμόδιος ἐπὶ τῆς σημάσεως δὲν κατώρθωσε ν' ἀνεύρῃ σαφῆ ἀποτυπώματα) καὶ τὸ ἔγκλημα θὰ ἔμενεν ἀτιμώρητον λόγῳ ὠχρότη-

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα 155)

ΑΡΣΑΚΕΙΟ ΚΑΙ ΡΙΖΑΡΕΙΟΣ ΣΧΟΛΗ

Μάταιες προσπάθειες για τὸ πρῶτο καὶ ἐπιτυχεῖς για τὴ δεύτερη

Δ΄

ΦΩΚΙΩΝ Γ. ΜΑΡΝΕΛΗΣ

Γεννήθηκε στα Θρυλικά Γιάννινα, όταν ήταν ακόμα νωπές οι δάφνες της Μεγάλης Νίκης : Τον Μάρτη του 1913. Απόφοιτος της Ζωσιμαίας εισήχθη στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών απ' την οποία πήρε το πτυχίο μόλις 21 ετών.

Διορίστηκε δικηγόρος στα Γιάννινα όπου εργάστηκε μέχρι τις αρχές του 1939 οπότε μετατέθηκε στο Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών. Στον

πόλεμο του 1940 υπηρέτησε σ' όλη τη διάρκειά του στην ζώνη επαφής σαν απλός στρατιώτης και προήχθη «επ' ανδραγαθία εις τον βαθμόν του δεκανέως».

Απ' τους πρωτεργάτες μαζί με τους Δημήτρη Χατζή και Τέλη Γεωργίου, μέλος της Κεντρικής Επιτροπής Ηπειρωτών (Κ.Ε.Η.) εντάχθηκε απ' τον πρώτο μήνα στην Εθνική Αντίσταση και αγωνίστηκε με αυταπάρνηση σαν καθοδηγητικό στέλεχος στις γραμμές των εθνικοτοπικών οργανώσεων (Νομαρχιακές Ηπείρου).

Σαν δικηγόρος Αθηνών πρόσφερε μέχρι το 1945 τις νομικές του υπηρεσίες στη Διεύθυνση Δικαστικού του Ταμείου Συντάξεων Νομικών και στη συνέχεια άσκησε ελεύθερη δικηγορία απ' το Πρωτοδικείο μέχρι τον Άρειο Πάγο και το Συμβούλιο της Επικρατείας.

Με ειδικότητα και στον κλάδο του εργατικού δικαίου και του δικαίου των Συλλογικών συμβάσεων εργασίας επεξεργάστηκε ουσιαστικά και δικονομικά προβλήματά των και με εργασίες και σχόλια σε νο-

μικά περιοδικά.

Εκτιμώντας οι συνάδελφοί του το ήθος του και τις ικανότητές του τον ανέδειξαν επί τετραετίες Γενικό Γραμματέα στο Συμβούλιο του Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών.

Διετέλεσε επί δεκαπενταετίαν Νομικός Σύμβουλος του Σωματείου καθώς και του Ταμείου Αλληλοβοηθείας των Οδηγών Λεωφορείων Αθηνών — Πειραιά για την ίδρυση του οποίου πρόσφερε πολύτιμες υπηρεσίες.

Αξιόλογες υπήρξαν οι νομικές του υπηρεσίες που τις προσέφερε με ανιδιοτέλεια για τη διεύρυνση των σκοπών της διαθήκης Ριζάρη. Μαζί με τον συνάδελφό του και επίσης Ηπειρώτη δικηγόρο Δ. Δαβαλά στάθηκαν οι πρωτοπόροι που κινητοποίησαν εθελοντικά τα Ζαγορισιακά και γενικότερα τα Ηπειρωτικά Σωματεία προς την κατεύθυνση δικαστικής επιδίωξης με αντικειμενικό σκοπό να καλύψει το Κληροδότημα και ανάγκες του Ζαγοριού. Πολλαπλοί και σκληροί αγώνες με τη συμβολή και άλλων δικηγόρων κατέληξαν στην υπ' αρ. 994)84 απόφαση του Εφετείου Αθηνών η οποία έκρινε ότι πρέπει να διατίθεται απ' το Κληροδότημα ποσοστό 30% των εισοδημάτων του για την κάλυψη συγκεκριμένων αναγκών στο Ζαγόρι.

Νομικός Σύμβουλος του Αδελφάτου του Δημοτικού Νοσοκομείου Ιωαννίνων, στο οποίο ανήκαν κατά το 1)2 εξ αδιαιρέτου δύο ακίνητα στην πλατεία Ομονοίας των Αθηνών (Κληροδότημα Ζωγράφου) ε-

πέτυχε, ύστερα από πολύμοχθες προσπάθειες και αγώνες, να πραγματοποιηθεί η ανοικοδόμησή των με το σύστημα της αντιπαροχής και με αποτέλεσμα να πολλαπλασιασθούν τα εισοδήματα του Νοσοκομείου.

Ως νομικός επίσης Σύμβουλος του Δήμου Ιωαννιτών στην Αθήνα ασχολήθηκε με την εκκαθάριση και την αξιοποίηση του Κληροδοτήματος Πυρσινέλλα.

Ήδη είναι επίτιμος Δικηγόρος.

ΠΡΟΣΘΗΚΗ

Στο αριθ. 160 τεύχος Ιανουαρίου 1990 του ΔΕΛΤΙΟΥ της Εταιρείας μας και στο δημοσίευμα: ΑΘ. ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ - ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ (σελ. 12) γράφτηκε, εκ παραδρομής, το εξής:

«Για να τιμήσουν και να διαιωνίσουν τη μνήμη του, ο γαμπρός του αδερφού του Αθ. Σουλιώτη, πρόσθεσε στο επώνυμό του το «ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ».

Το ορθό είναι:

«Για να τιμήσουν και να διαιωνίσουν τη μνήμη του, ο γαμπρός του αδερφού του Αθ. Σουλιώτη, Ανδρέας Αλ. Δερδεμέζης τ. δικηγόρος, βουλευτής και Υπουργός, καθώς και ο γυιός του Αλέξης, δικηγόρος, πρόσθεσαν στο όνομά τους και το Σουλιώτης. Και από Ανδρέας Αλ. Δερδεμέζης έγινε Ανδρέας-Σουλιώτης Αλεξίου Δερδεμέζης. Ο δε γυιός του, Αλέξης Σουλιώτης Ανδρέα Δερδεμέζης.

Τὸ Μοναστήρι στοὺς Ἀγίους (Αγίους)

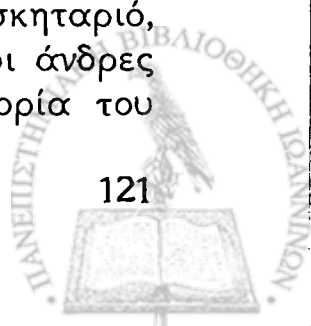
ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΛΕΣΣΙΔΗ

Στο 45ο περίπου χιλιόμετρο του Εθνικού δρόμου Ιωαννίνων — Αργυροκάστρου στα δεξιά υψώνεται ένας μεγάλος κοκκινόβραχος και κάτω του περνάει ο ασφαλοστρωμένος σύγχρονος αυτοκινητόδρομος. Απ' αὐτὸν και σε ὕψος 5—6 μέτρα βρίσκονται δυο σπηλιές η μία 2Χ2 και η ἄλλη 5Χ2 που ὅλες οι ἐπίπεδες ἐπιφάνειές τους ἐξωτερικά και ἐσωτερικά εἶναι αἰιογραφεμένες με εἰκόνες διαφόρων αἰίων. Οι ἐξω ἔχουν ξεθωριάσει ἀπὸ το πέρασμα του χρόνου και τα ἀνεμοβρόχια. Λέγεται και εἶναι βέβαιο ὅτι ἐκεῖ σε ἀγνωστη χρονολογία ὄχι και πολύ μακρινή, ζούσαν αἰιοι ἄνδρες που ἀσκήτευαν. Ὅταν την ἐποχή ἐκείνη κατοικοῦσαν στις σπηλιές αὐτές οι ἀσκητές και καλόγεροι, για να ἀνεβοκατεβαίνουν, εἶχαν φτιάξει μια σκαλωσιά με δρένια ξύλα σκάβοντας και στηρίζοντάς την στο θράχο. Παλιά ο δρόμος που περνούσε κάτω ἀπὸ το θράχο ἦταν μονοπάτι που περνούσαν ἄνθρωποι και ζῶα μόνο.

Στη δεκαετία του '50 κατασκευάστηκε σύγχρονος φαρδύς αυτοκινητόδρομος που για να γίνει, μπαζώθηκε το μονοπάτι και το μέρος. Ἐτσι σηκώθηκε ψηλά και εύκολα μπορεῖ τώρα ο ἐπισκέπτης να μπει μέσα στη σπηλιά Ἀσκηταριό - Μοναστήρι. Λίγο πὶό πέρα σε ἀπόστα-

ση 300—400 μέτρα κατασκευάστηκε μια τσιμεντογέφυρα που πάνω της συνεχίζει ο δρόμος περνώντας τον ποταμό Γορμό παραπόταμο του Καλαμά. Η περιοχή στην οποία βρίσκεται το «μοναστήρι» ἀνήκει στην κοινότητα Κάτω Ραβενίων. Μεταξύ του Γορμού και του θράχου ὑπάρχει ἓνα πλάτωμα - χωράφι και δεξιά κι ἀριστερά του ποταμού ὑψώνονται μεγάλα βαθύσκιωτα πλατάνια. Κάτω στη ρίζα του θράχου ὑπάρχει μια πηγή με κρούσταλλο καὶ παγωμένο νερό. Ὅλα αὐτά στις κάψες του καλοκαιριοῦ χαρίζουν στον ἐπισκέπτη τέρψη, χαρά και ἀγαλλίαση. Η τοποθεσία αὐτή ἐπειδὴ εἶναι οι αἰιογραφίες ονομάζεται Ἀγίους (Αγίους), ἔτσι την ξέρουν και οι κάτοικοι των περιχώρων.

Οι Κάτω Ραβενιώτες παλιά την ἔλεγαν «γράμματα». Η παράδοση κι ο θρύλος μας λέει ὅτι γύρω στον 8ο μ.Χ. αἰῶνα χτίστηκε στο μέρος αὐτό μοναστήρι. Αὐτό καταστράφηκε ἀγνωστο πότε, ἀπὸ σεισμό ἢ ἄλλες καταστρεπτικές αἰτίες. Γι' αὐτό και σήμερα ἀκόμη το μέρος (η σπηλιά) λέγεται Μοναστήρι. Στην ουσία δεν εἶναι τίποτε. Το πιθανότερο εἶναι, ὅτι η τρύπα αὐτή ὑπῆρξε παλιά σκήτη, ἀσκηταριό, που ἀσκήτευαν λίγοι αἰιοι ἄνδρες την ἐποχή ἐκείνη. Η ἱστορία του

Ἡ γέφυρα στοὺς Ἁγίους Ἀντὶνάξη τῆς στίς 28 Ὀκτωβρίου
1940. Δεξιά στὴν εἴσοδο τὸ Ἀσκηταριό.

σχολείου των Κάτω Ραβενίων μας λέγει ότι οι πρώτοι δάσκαλοι ήταν ασκητές - καλόγεροι από τους Αγιούς. Αυτοί έκαναν και τις αγιογραφίες.

Μέχρι που να διαπιστωθεί, το αντίθετο, οι παλιοί έλεγαν πολλά φανταστικά σχετικά με την τρύπα, τη σπηλιά αυτή, ότι δηλαδή υπήρχαν άγια Τράπεζα, καντήλια και άλλα ιερά εκκλησιαστικά έπιπλα και σκεύη. Ακόμα και ψαλμωδίες φαντάζονταν ότι τάχα ακούγονταν!!! Τρεις Κάτω Ραβενιώτες όμως, ο Φώτος Ζέρβας, ο Σταύρος Μέκαλης και ο Μήτσος Τρίκολας με πολύ θάρρος έφτιαξαν σκαλωσιά και ανέβηκαν και μπήκαν μέσα. Δεν υπήρχαν τίποτε απ' όσα λέγονταν. Βρήκαν ζωηρές αγιογραφίες στα τοιχώματα της σπηλιάς, μελίσσια και διάφορα άγριοπούλια. Περισσότερα όμως και καλύτερα μας λέγει για το μοναστήρι στους Αγιούς το θρυλικό δημοτικό τραγούδι.

Ο Ντελήπαπας - Παπαγιώργης που και σήμερα από τα δημοτικά συγκροτήματα και τους τραγουδιστές τραγουδιέται στα γλέντια των Ηπειρωτών και ειδικά των Πωγωνισίων. Αυτό το τραγούδι είναι το εξής:

Κούγω τον άνεμο π' αχάει
μωρέ παπά ντελή παπά,
τον κούγω που μαλώνει
ντελή παπά λεβέντη.

Με τα βουνά εμάλωνε
μωρέ παπά ντελή παπά,
με τα δεντρά μαλώνει
ντελή παπά λεβέντη.

Και σείς βουνά του Γρεβενού

μωρέ παπά ντελή παπά
και δέντρα του Μετσόβου,
ντελή παπά λεβέντη.

Εσείς καλά τον ξέρετε
μωρέ παπά ντελή παπά
αυτόν τον παπα Γιώργη,
ντελή παπά λεβέντη.

Πούηταν μικρός στα γράμματα
μωρέ παπά ντελή παπά,
μικρός στα πινακίδια
ντελή παπά λεβέντη.

Και τώρα στα γεράματα
μωρέ παπά ντελή παπά,
αρματωλός και κλέφτης
ντελή παπά λεβέντη.

Όλα τα κάστρα πάτησε
μωρέ παπά ντελή παπά
κι όλα τα μοναστήρια
ντελή παπά λεβέντη.

Το μοναστήρι στους Αγιούς
μωρέ παπά ντελή παπά,
δεν μπορ' να το πατήσει
ντελή παπά λεβέντη.

Τριγύρω γύρω τόφερε
μωρέ παπά ντελή παπά,
και σκόλα δεν του βρίσκει
ντελή παπά λεβέντη.

Ανάθεμα ποιός τόφκιακε
μωρέ παπά ντελή παπά,
και πόρτα δεν αφήκε
ντελή παπά λεβέντη.

Και γλέπ' ένα καλόγερο
με το χαρτί στο χέρι
ντελή παπά λεβέντη.

Κατέβα κάτω Γούμενε
μωρέ παπά ντελή παπά
να με 'ξομολογήσεις
παπά ντελή λεβέντη.

Γιατ' έχω κάνει κρίματα
μωρέ παπά ντελή παπά,
κι είμαι κριματισμένος
ντελή παπά λεβέντη.

Έχω σκοτώσ' ένα παπά
μωρέ παπά ντελή παπά,
εκεί που λειτουργούσε,
ντελή παπά λεβέντη.

Κι ο Γούμενος γελάστηκε
μωρέ παπά ντελή παπά
και κατεβήκε κάτω.

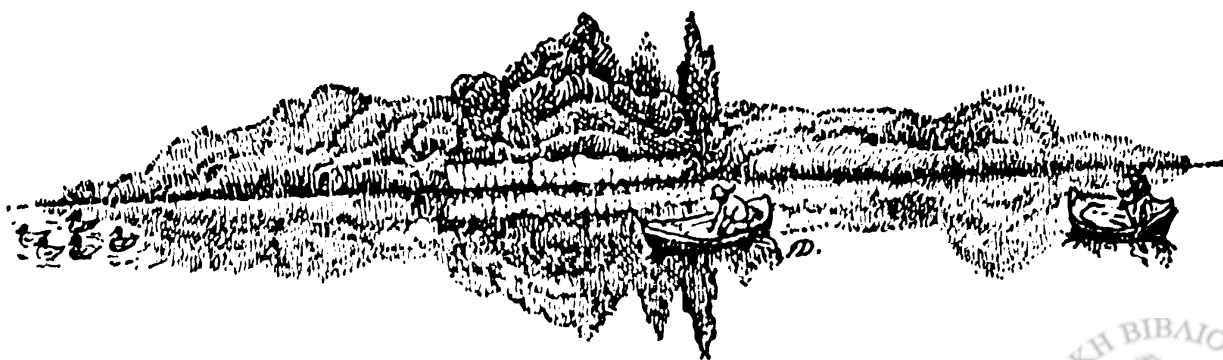
Πιάνει και δεν' το Γούμενο
μωρέ παπά ντελή παπά.

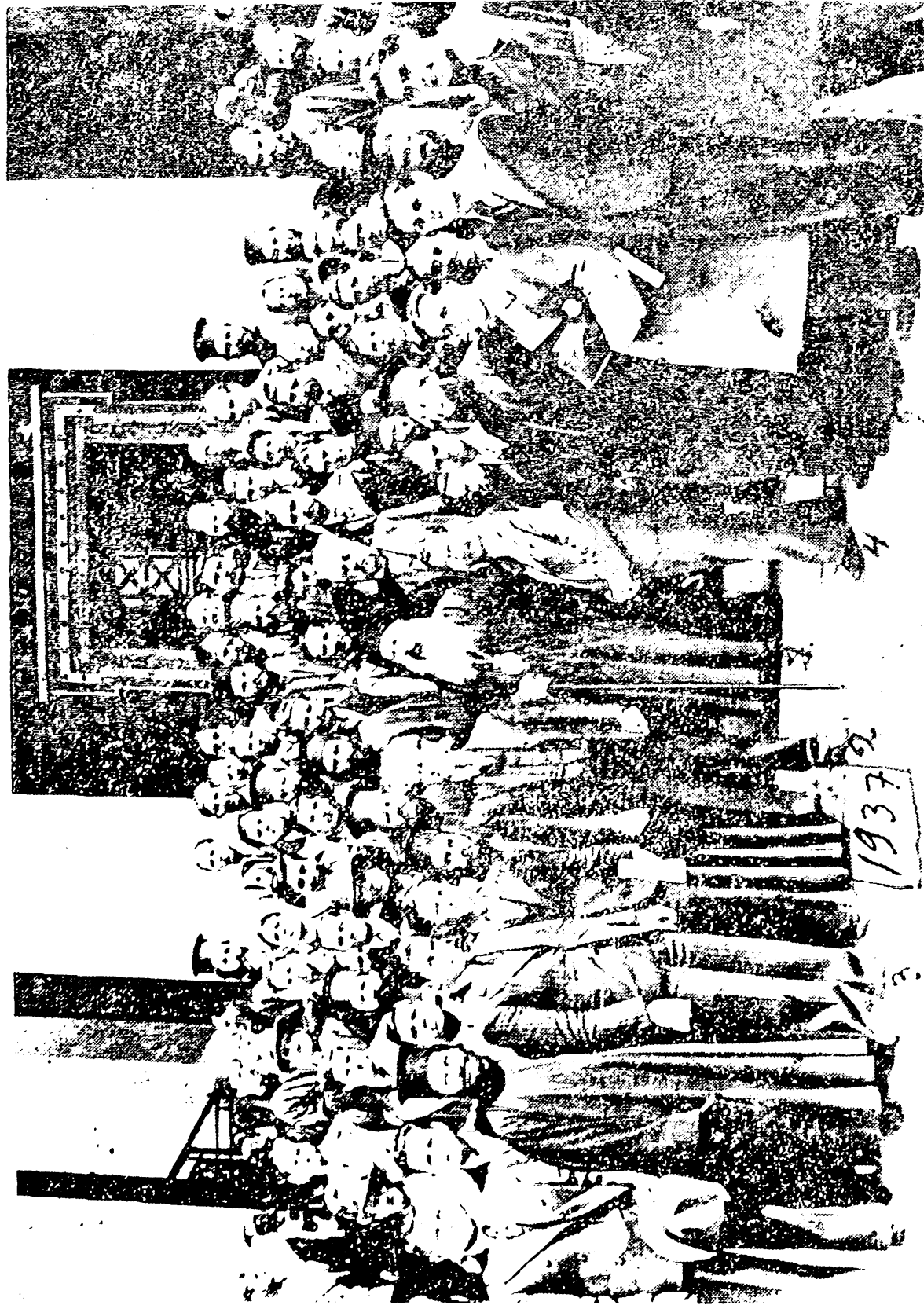
Πιάνει τον πισταγκώνει
ντελή παπά λεβέντη.

Μετά από τους τρεις Κάτω - Ραβενιώτες που είπαμε πιο πάνω που ανέθηκαν στη σπηλιά - μοναστήρι, στα 1925-30, σκαρφάλωσαν στο θράχο και μπήκαν μέσα άλλοι τρεις Κάτω - Ραβενιώτες, ο Λευτέρης Ζήσης, ο Μιχαλέας Ζέρβας και ο Μάνθος Γκάζγκας. Κι αυτοί διαπίστωσαν τα ίδια. Το 1952 ο πρόεδρος της Κοινότητας Κάτω Ραβενίων Τέλης Σταύρου (Κράψης) θέλησε να ανατινάξει με δυναμίτες ένα μέρος από τα δεξιά του θράχου και να κάνει τσιμεντόσκαλα με σιδεροκάγκελα. Δεν το έκανε. Τελικά ανάλαβε την έρευνα του θέματος η Εταιρεία Ηπειρωτικών Με-

λετών. Μετά τις προσπάθειές της δεν κατέληξε σε τίποτε το αξιόλογο. Έτσι την όποια και όση διαφώτιση γύρω από το θέμα μας την παρέχουν τα όσα παραπάνω εκθέσαμε. Πάντως η τοποθεσία στους Αγιούς με το Γορμό να κυλάει ήσυχα τα γάργαρα νερά του, την κρουσταλλένια θρύση στη ρίζα του θράχου, το χλοερό πλάτωμα, τα βαθύσκια πλατάνια, με το κελάηδισμα των πουλιών είναι θαυμάσια για εκδρομή ιδίως άνοιξη και καλοκαίρι.

Για τον παπα - Γιώργη Ντελή, δεν υπάρχουν στοιχεία ούτε για την καταγωγή του ούτε για τη δράση του. Ίσως το επώνυμό του Ντελής, να το πήρε από την τούρκικη λέξη ντελής που σημαίνει ζωηρός, ριψοκίνδυνος, αποφασιστικός με άλλα λόγια απλά ζουρλός. Όπως λέγει το τραγούδι καταπιεσμένος από τους Τούρκους αναγκάστηκε κι έκανε επιδρομές και ληστείες όχι μόνο στα τούρκικα κάστρα αλλά και στα μοναστήρια που πάντα ήταν πλούσια. Αυτές τις έκανε για να επιζήσει αυτός και η ομάδα του (αν είχε)...

100 χρόνια από την ίδρυση του Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ στὰ Προ-
πύλαια. Διακρίνονται: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος, Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Καθηγητὴς Χρυσόστομος
Παπαδόπουλος, ὁ Πρύτανης Γρ. Παπαμιχαήλ, ὁ Καθηγητὴς Ἀμύλκας Ἀλεξιάδης, ὁ κα-
τόπιν Μητροπολίτης Δωδεκανήσου Σπυρίδων, ὁ Καθηγητὴς Δυσουνιώτης, ὁ Ἡπειρώτης
Καθηγητὴς Βασ. Βέλλας καὶ οἱ σπουδαστὲς τότε Γιάννης Καλογήρου, Καθηγητὴς Πανεπι-
στημίου Θεσ)νίκης, καὶ Κώστας Κατσίκης, ὁ ἀείμνηστος Δωρὴτὴς τῆς Ἠπ. Ἐταιρείας.

ΑΠΟ ΤΑ ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ ΜΑΣ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΜΑΣ

Πώς γιορτάζονταν παλιότερα οί 'Αποκριές οί Μεγάλες, στο χωριό μου τή Σέλλιανη

ΤΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ ΠΑΠΑΜΩΚΟΥ

Όπως όλες οι χρονιάρες μέρες, έτσι και οι Αποκριές οι Μεγάλες (έτσι έλεγαν τις Αποκριές που προηγούνταν του Πάσχα, για να τις ξεχωρίζουν από την Αποκριά του Αϊταξιάρχη, που προηγούνταν των Χριστουγέννων και της Αποκριάς του Αυγούστου που προηγούνταν της Κοίμησης της Θεοτόκου), αποτελούσαν για τους παλιούς χωριανούς μας, ευκαιρία, για ν' ανασάνουν από τον καθημερινό τους μόχθο, να ιδούν ο ένας τον άλλο (πράγμα το οποίο, δεν είχαν την ευκαιρία να κάμουν τις άλλες μέρες και βέβαια να εκκλησιασθούν.

Οι Μεγάλες Απόκριες για το χωριό μου, άρχιζαν από τη Δευτέρα που έσφαζαν τα σφαχτά. Έτσι έλεγαν, τη Δευτέρα μετά την Κυριακή του Ασώτου. Αυτή η Δευτέρα, ήταν γιορτή για το χωριό μου, αν και δε γιορτάζονταν από την Εκ-

κλησία, κανέννας αξιόλογος άγιος.

Την έκαναν γιορτή, οι ίδιοι οι χωριανοί, γιατί, αυτή την ημέρα, σ' όλα σχεδόν τα σπίτια, έσφαζαν ένα σφαχτό. Αυτή την ημέρα, αν γύριζες στο χωριό, θα έβλεπες από το πρωί, έξω από τα σπίτια να σφάζουν.

Όλο το χωριό, μεταβάλλονταν σε χασαπαριό. Οι τσελιγκάδες που ήταν αρκετοί, έσφαζαν τον καλύτερο τράγο ή κριάρι. Οι μπακατάραιοι (αυτοί που έτρεφαν λίγα γιδοπρόβατα) έσφαζαν καμμιά μαρμάρα γίδα ή προβατίνα (μαρμάρες έλεγαν τις γίδες ή προβατίνες που δεν γεννούσαν τακτικά). Πολλοί, γι' αυτή την ημέρα έτρεφαν ένα μανάρι, κυρίως αρνί. Και όσοι δεν είχαν δικά τους ζώα για να σφάξουν αγόραζαν. Το είχαν σε κακό και σε προσβολή να μη κάμουν αίμα, δηλαδή να μη σφάξουν

τίποτα. Όλοι τους, διάλεγαν για σφάξιμο, το παχύτερο ζώο. Δικαιολογημένα θέβαια. Γιατί, τους είχε ξεπλύνει το στομάχι η ξεροφαγία και τώρα ήθελαν να φάνε κάτι καλύτερο για να καρδαμώσουν λίγο. Σαν τελείωνε το σφάξιμο, οι χωριανοί, παρέες, παρέες, γύριζαν στα σπίτια. Κοίταζαν τα κρέατα, σχολίαζαν, αλληλοπειράζονταν, κουτσομπόλευαν και έπιναν και κανένα ούζο που τους προσφέρονταν, με μεζέδες από το κρέας.

Όλη αυτή την εβδομάδα, έτρωγαν κρέας, με το οποίο οι νοικοκυρές μαγείρευαν νόστιμα φαγητά. Γι' αυτό την έλεγαν και κ ρ ε α τ ι ν ή. Την Πέμπτη, έτρωγαν την πατσία του ζώου που είχαν σφάξει. Γι' αυτό την έλεγαν Π α τ σ ο π έ μ π τ η. Την Τετάρτη και την Παρασκευή αυτής της εβδομάδας νήστευαν και έτρωγαν μόνο το λάδι. Γιατί αυτές τις θεωρούσαν πρώτες μέρες της Σαρακοστής. Το Σάββατο, πού ήταν το πρώτο Ψυχοσάββατο, οι γυναίκες, με πρόσφορα και κόλλυθα πήγαιναν στην εκκλησία για το Τρισάγιο των πεθαμένων τους. Εκεί ο παππάς, στο τέλος της λειτουργίας, μνημόνευε με κατάνυξη, από ένα παλιό κατάστιχο, όλα τα ονόματα των πεθαμένων του χωριού, από τα παλιά χρόνια, ως τις μέρες τους.

Το απόγευμα του Σαββάτου, τα παιδιά του χωριού, γύριζαν από σπίτι, σε σπίτι, και με το αστείο ξεφωνητό «Λιάρρα τριχιά που τ' άφερνε» μάζευαν ξύλα για τη φωτιά, που θάναθαν το βράδυ στο χ α σ ι ο μ έ ρ ι (πλατεία του χω-

ριού). Όταν νύχτωνε, τα πρώτα παιδιά που πήγαιναν στο χασιομέρι, χτυπούσαν την καμπάνα για να μαζευτούν και άλλα παιδιά κι άναθαν μεγάλη φωτιά. Σε λίγο, όλη η πλατεία αντηχούσε από παιδιαστικές φωνές. Κι ενώ οι φλόγες ανέβαιναν κατά τον ουρανό και όλη η πλατεία έλαμπε, τα παιδιά άρχιζαν να τραγουδούν ωραία και αστεία τραγούδια. Άλλα έτρεχαν γύρω από τη φωτιά κι έπαιζαν διάφορα παιγνίδια, άλλα πυροβολούσαν στον αέρα με αυτοσχέδια ξυλομπίστολα, ενώ τα πιο ζωηρά πεδούσαν πάνω από τη φωτιά. Αργότερα πήγαιναν στο χασιομέρι και παρακολουθούσαν αυτό το παιδικό γλέντι που κρατούσε ως τα μεσάνυχτα που τελείωναν τα ξύλα και έσθηνε η φωτιά.

Την άλλη μέρα, την Κυριακή, όλο το χωριό, πήγαινε στην εκκλησία. Όταν τελείωνε η λειτουργία κάθονταν όλοι στο χαγιάτι και συζητούσαν. Όταν έβγαινε ο παπάς, σηκώνονταν όλοι, τον χαιρετούσαν και αντάλλαζαν μεταξύ τους ευχές, ενώ οι πιο νέοι, πετούσαν μεταξύ τους χαρτοπόλεμο. Ύστερα, άντρες, γυναίκες και παιδιά έβγαιναν στο χασιομέρι, από όπου οι γυναίκες τραβούσαν για τα σπίτια τους για να ετοιμάσουν το Αποκριάτικο τραπέζι, οι άντρες χωρίζονταν σε παρέες και γύριζαν στα σπίτια επισκέψεις, ενώ τα παιδιά σκορπίζονταν στην πλατεία και έπαιζαν διάφορα παιγνίδια.

Κατά τις επισκέψεις τους στα σπίτια οι άντρες εύχονταν χρόνια πολλά και καλή Σαρακοστή ενώ οι

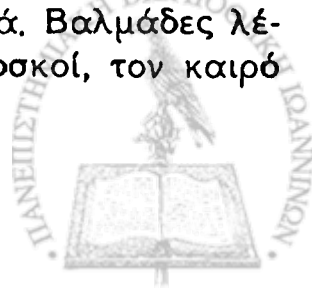
νοικοκυρές τους πρόσφεραν καφέ και γλυκόπιτο Παραμυθιώτικο ούζο. Κατά το απόγευμα, νέοι άντρες, ντύνονταν μασκαράδες. Μεταμφιέζονταν, ένας άντρας γαμπρός, άλλος νύφη, άλλος παπάς, άλλος γέρος κωμικός με κουδούνια στο λαιμό και άλλος γριά. Ύστερα οι μεταμφιεσμένοι που συνοδεύονταν από άλλους νέους και παιδιά, γύριζαν στα σπίτια του χωριού όπου τραγουδούσαν και χόρευαν έξω στις αυλές, ενώ τα παιδιά μάζευαν ξύλα για τη θραδυνή φωτιά στο μεσοχώρι. Όταν νύχτωνε, γύριζαν όλοι στα σπίτια τους. Εδώ τους περίμενε το αποκριάτικο τραπέζι. Όλη η οικογένεια συγκεντρώνονταν γύρω από το σοφρά και αφού έλεγαν τις καθιερωμένες ευχές, άρχιζαν το φαγητό. Συνηθισμένα φαγητά ήταν το θράδυ της Κρεατινής, η κρεατόπιτα και άλλα φαγητά μαγειρεμένα με κρέας. Λίγες οικογένειες έκαναν τότε χρήση κρασιού, γιατί δεν το συνήθιζαν. Συνηθισμένο ποτό των χωριανών μου εκείνα τα χρόνια, ήταν το γλυκόπιτο Παραμυθιώτικο ούζο, στο οποίο έκαναν μάλιστα και κατάχρηση.

Όταν τελείωνε το φαγητό, οι νοικοκυρές, συγκεντρώναν τα ψίχουλα από το τραπέζι κι ενώ τα πετούσαν έξω σε μιαν άκρη της αυλής για να τα φάνε οι κότες την άλλη μέρα, φώναζαν σε κάποια γειτόνισσά τους : «Πάρτους—ους ους» εννοώντας τους ψύλους που ήθελαν να τους διώξουν από το σπίτι τους. Αυτό το έθιμο, είχε την εξής σημασία. Εκείνα τα χρόνια

στα χωριά υπόφεραν οι άνθρωποι από τα μικρά μαύρα ζωύφια, τους ψύλους, που τα τσιμπήματά τους, ιδίως τις καλοκαιριάτικες νύχτες, ήταν πολύ ενοχλητικά και δεν τους άφηναν να κοιμηθούν. Πίστευαν λοιπόν οι γυναίκες, ότι με το πέταγμα των σκουπιδιών από το φαγητό της Αποκριάς, πετούσαν έξω και τους ψύλους. Αυτό βέβαια ήταν αστείο.

Μετά το πέταγμα των ψίχουλων έκαναν το Χάψαρη. Τι ήταν ο Χάψαρης; Έθραζαν δυό - τρία αυγά μεγάλα σφιχτά, τα τρυπούσαν στη μέση και περνούσαν μια χοντρή κλωστή από την οποία τα κρεμούσαν από κάποιο σημείο ή τα κουνούσε κάποιος με τα χέρια του και οι άλλοι συναγωνίζονταν ποιός να το αρπάξει με το ανοιχτό στόμα του. Όποιος το έπιανε το έτρωγε. Ήταν παιγνίδι διασκεδαστικό και σκόρπιζε το γέλιο. Ύστερα από το Χάψαρη, οι άντρες και οι γυναίκες συγκεντρώνονταν σε συγγενικά τους σπίτια, όπου περνούσαν την ώρα τους ως αργά τη νύχτα με τραγούδια και μεσελέδες, ενώ το παιδιά έπαιρναν το δρόμο για το Χασιομέρι.

Εκεί γίνονταν μεγάλη συγκέντρωση. Όλα τα παιδιά του χωριού και αρκετοί άντρες, γύρω από τη μεγάλη φωτιά που φλόγιζε ασταμάτητα τραγουδούσαν, χόρευαν ή έπαιζαν διάφορα παιγνίδια. Το Βαλμά, τα Βαρελάκια και άλλα. Από όλα όμως τα παιγνίδια που παίζονταν το πιο διασκεδαστικό ήταν του Βαλμά. Βαλμάδες λέγονταν οι αλογοβοσκοί, τον καιρό

που τα άλογα ήταν κοπάδια (τούρμες) όπως τάλεγαν. Αυτό λοιπόν το παιγνίδι, παίζονταν κάπως έτσι:

Μεγάλα παιδιά, σχημάτιζαν γύρω από τη φωτιά μεγάλον κύκλο. Στην αρχή του κύκλου, στέκονταν ο ιδιοκτήτης των αλόγων, που κρατούσε στα χέρια του ένα μεγάλο μαντήλι, ενώ στο τέλος στέκονταν ο Βαλμάς. Πιασμένοι όλοι χέρι - χέρι, άρχιζαν το παιγνίδι. Κι ενώ γύριζε ο κύκλος γύρω από τη φωτιά, άρχιζε ο διάλογος:

Νοικοκύρης: Βαλμά, Βαλμά, πού τάχεις τάλογα;

Βαλμάς: Κάτου στα ξερολείθαδα.

Νοικοκύρης: Τι τρων, τι πίνουν;

Βαλμάς:... Κατουράν και νίβεισαι (προηγείται κακόηχη φράση).

Νοικοκύρης: Βαλμά, Βαλμά, πού την έχεις τη μπάλια τη φοράδα;

Βαλμάς: Πάει στο λάκο (ρέμα) να πιεί νερό και τσ' έβγαλε ο μπάκας το μάτι.

Στο σημείο αυτό, ο Νοικοκύρης, θυμωμένος, με υψωμένο το μαντήλι στο χέρι κυνηγούσε στον κύκλο να δείρει το Βαλμά και το παιγνίδι συνεχίζονταν με αλλαγή των προσώπων. Σαν κουράζονταν από τα παιγνίδια, άρχιζαν με κέφι το χορό, στον οποίο έπαιρναν μέρος και μεγάλοι, ενώ στο μεταξύ έρχονταν και μεταμφιεσμένοι και χόρευαν κι αυτοί. Το ιδιότυπο αυτό γλέντι κρατούσε ως τα μεσάνυχτα.

Αν στο διάστημα αυτό, τελείωναν τα ξύλα για τη φωτιά, τότε, ομάδες από μεγάλα παιδιά, σκορπίζονταν στα απόμερα σπίτια του χω-

ριού, από τα οποία έκλεβαν ξύλα. Πολλές φορές όμως, τα καταλάβαιναν και τα κυνηγούσαν. Αυτό γίνονταν, γιατί το χωριό δεν είχε δάσος και τα ξύλα τα κουβαλούσαν από πολύ μακριά. Από το δάσος του Μοναστηριού των Παγαγιών. Όταν πια έσβηνε η φωτιά, η συγκέντρωση διαλύονταν και καθένας γύριζε στο σπίτι του. Από την άλλη μέρα, άρχιζε η εβδομάδα της Τυρινής, κατά την οποία έτρωγαν μόνο γαλακτερά, αυγά και βακαλάο σύμφωνα με το τυπικό της εκκλησίας το οποίο τηρούσαν σχολαστικά. Όλη αυτή την εβδομάδα, την περνούσαν ήσυχα με τις δουλειές τους, χωρίς τίποτα το ιδιαίτερο. Το Σάββατο, που ήταν το δεύτερο Ψυχοσάββατο, οι γυναίκες του χωριού, όπως και το προηγούμενο, πήγαιναν στην εκκλησία τα κόλλυβα και τα πρόσφορα για τους πεθαμένους, όπου ο παπάς διάβαζε τα Τρισάγια. Το Σαββατόβραδο, πάλι η φωτιά στο Χασιομέρι έδινε και έπαιρνε με τις ίδιες εκδηλώσεις.

Την Κυριακή της Τυρινής, έδιναν στη γιορτή της Αποκριάς επισημότερο τόνο. Το πρωί, μετά τη λειτουργία, την οποία παρακολουθούσε όλο το χωριό, οι άντρες πήγαιναν επισκέψεις στα σπίτια, όπου με το ούζο που έπιναν, έρχονταν στο κέφι και τραγουδούσαν. Οι πιό νέοι, σχημάτιζαν δική τους παρέα, μεταμφιέζονταν και άρχιζαν κι αυτοί τις δικές τους επισκέψεις στα σπίτια. Τους μεταμφιεσμένους ακολουθούσαν μικροί και μεγάλοι και έπαιρναν μέρος στις εύ-

θυμες εκδηλώσεις, που κρατούσαν
ως το μεσημέρι.

Αργά το απόγευμα, διαβάζονταν
στην εκκλησία ο Εσπερινός που
τον παρακολουθούσαν αρκετοί χω-
ριανοί άντρες και γυναίκες.

Το χωριό μου εκείνα τα χρόνια,
είχε τέσσαρες καλούς παπάδες, οι
οποίοι ξεχώριζαν από τους άλλους
παπάδες της περιοχής, για την ψαλ-
μωδία τους και το παράστημά
τους. Όταν ιερουργούσαν όλοι μα-
ζί, έδιναν στην ιεροτελεστία ιδιαί-
τερη λαμπρότητα. Τέτοια λαμ-
πρότητα έδιναν και στην Ακο-
λουθία του Εσπερινού της Κυ-
ριακής της Τυροφάγου. Όταν τε-
λείωνε ο Εσπερινός, όλοι οι παρευ-
ρισκόμενοι περνούσαν μπροστά α-
πό τους παπάδες και ζητούσαν την
ευλογία τους, ενώ εκείνοι ευλογού-
σαν με την επίκληση «Ο Θεός συγ-
χωρήσει και ευλογήσει». Ύστερα,
όλοι έβγαιναν στο Χασιομέρι όπου
στο μεταξύ τα παιδιά με τα ξύλα
που είχαν μαζέψει από τα σπίτια,
είχαν ανάψει μεγάλη φωτιά.

Γύρω από τη φωτιά, σχηματίζον-
ταν μεγάλος χορός από άντρες που
χόρευαν, ενώ όλοι τραγουδούσαν
όμορφα αστεία τραγούδια, σαν αυ-
τά:

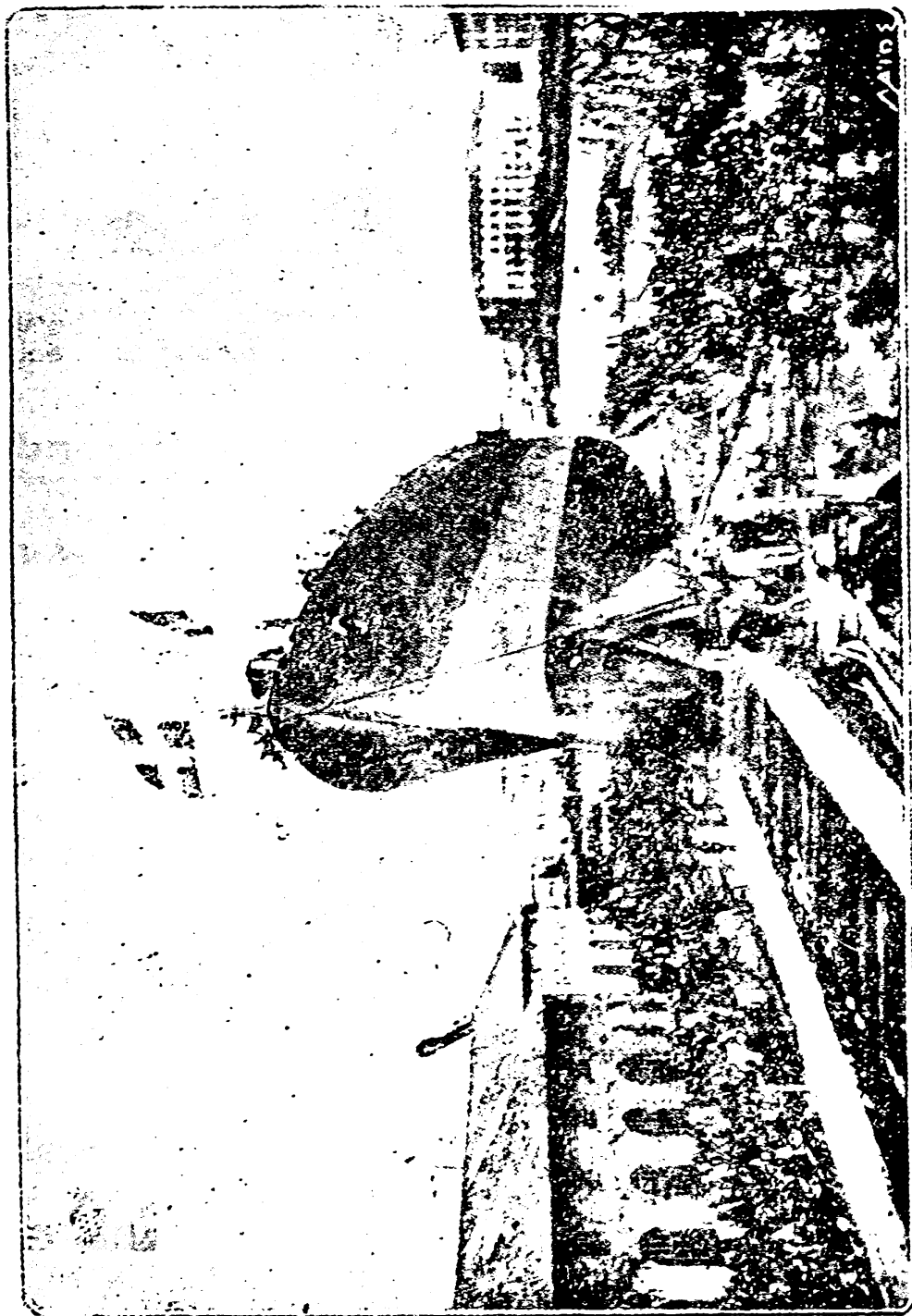
Τώρα το καταλαβαίνω
πώς χορεύουν οι παπάδες,
σαν τραγιά και σά χοτζιάδες
Πώς χορεύουν οι παντρεμένες
σαν τις αρραβωνιασμένες κλπ.

Ή πώς στουμπίζουν το πιπέρι
του διαβόλου οι Καλογέροι

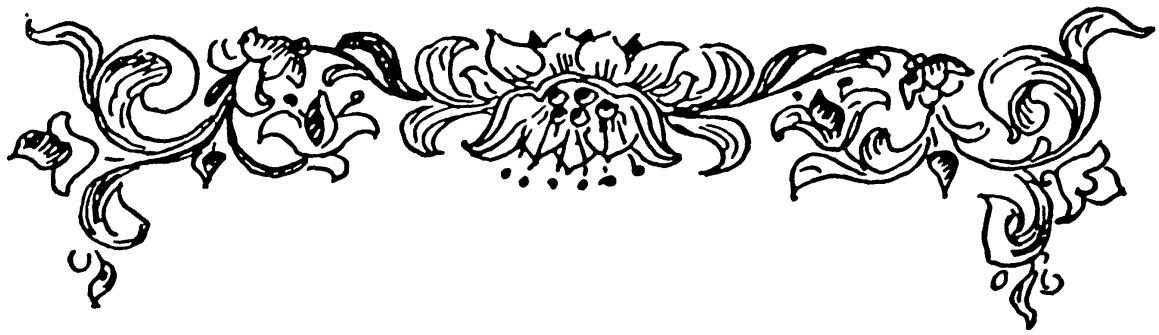
και πολλά άλλα.

Όταν τελείωνε ο χορός των με-
γάλων, τότε, όλοι, μικροί μεγάλοι
έπαιρναν το δρόμο για τα σπίτια
τους, όπου τους περίμενε το τελευ-
ταίο αποκριατικό τραπέζι. Από-
κρευαν με πίτες χωρίς κρέας, γά-
λακτερά και θακαλάο. Ύστερα
ακολουθούσαν ο Χάψαρης και το
ρίξιμο των ψύλων. Σαν τελείωναν
όλα αυτά, σε μια ατμόσφαιρα χα-
ράς και ευθυμίας, ακολουθούσε η
διασκέδαση στα σπίτια, όπου συγ-
κεντρώνονταν συγγενείς και φίλοι,
ενώ στο Χασιομέρι γίνονταν η τε-
λευταία αποκριατική συγκέντρω-
ση, με παιγνίδια, τραγούδια και
χορό. Αργά τη νύχτα, τελείωναν οι
όμορφες αυτές εκδηλώσεις και τό-
τε όλοι, κουρασμένοι αλλά κι ευ-
χαριστημένοι γύριζαν στα σπίτια
τους, ενώ από όλα τα στόματα έ-
βγαινε η ευχή «Και του χρόνου με
υγεία και καλή Σαρακοστή».

Ἡ καθέλκυση τοῦ νέου θωρηκτοῦ «Γ. Ἀέρωφ» τὴν 27η Φεβρουαρίου
1910 στὰ ναπηγεῖα Ὁρλάνδου τοῦ Λιβόρνο. Φωτ. Κ. Ἀσενιακάρ. «Πα-
ναθήναια» 1910, σελ. 319. Βιβλιοθ. Α. Χ. Μαμμοπούλου.

Ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορίαν – Πρόσωπα καὶ περιστατικὰ

ΜΑΥΡΕΤΤΑ ΚΙΤΣΟΥ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

«Βασιλικὸς ἐμύρισε,
γιὰ ιδέστε ποιὸς διαβαίνει
ὁ Γιώργη Κίτσος διάβαινε,
στὰ Γιάννενα πηγαίνει.
Στὰ Γιάννενα καὶ στα ψηλά
τ' Ἀλῆ Πασσᾶ σεράγια»⁽¹⁾

Ὁ εὐμορφὸς καπετάνιος τῆς Πλῆ σίβιτσας Ἡπείρου, Γεώργη Κίτσος, ὁ ἀδελφὸς τῆς περίφημης Κυρᾶ Βασιλικῆς τ' Ἀλῆ Πασιᾶ, μετὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση ἐγκαθίσταται στὴν Ἀθήνα.

Υπέφερε ὅπως ὅλοι οἱ ἀγωνιστὲς διότι τὸ φτωχὸ Δημόσιο Ταμεῖο δὲν ἔμπορευσε νὰ δώσει συντάξεις. Ἔτσι ὁ ἥρωας τοῦ Μεσολογγίου, τοῦ προμαχώνα τῆς Λουνέττας, πεινοῦσε κι' αὐτός, ὥσπου πέθανε στὴν ψάθα, καθὼς λέμε, στίς 26 Δεκεμβρίου 1841.

Ἀφῆκε χήρα γυναίκα μὲ δύο κορίτσια. Ἡ φτωχὴ οἰκογένεια δὲν εἶ-

χε οὔτε τὰ ἔξοδα τῆς κηδείας τοῦ προστάτου τῆς.

Ἕνας - δύο ψυχόπονοι ἐβγήκανε στὸ παζάρι τῶν Ἀθηνῶν, ἐκεῖ στὴν ὁδὸ Πανδρόσου, στὸ Μοναστηράκι, ὅπου ἦταν τὰ βιοτεχνικὰ ἐργαστήρια, μ' ἓνα πιάτο στὸ χέρι. Πάνω στὸ πιάτο ἦταν δύο κεριὰ σταυρωμένα στὴ μέση καὶ λίγο λιθάνι, ποὺ ἔκαιγε.

Διάφοροι ἔρριχναν, κατὰ τὴ συνήθεια, νομίσματα μέσα στὸ πιάτο καὶ ἔτσι συναχτήκανε τὰ «θαφτικά» τοῦ Γεώργη Κίτσου.²

Ἀπὸ τὰ δύο κορίτσια ἢ μία εἶναι ἢ κατόπιν Διευθύντρια τοῦ Ἀρσακείου Μαυρέττα Γ. Κίτσου.

Ἡ χήρα τοῦ Γεώργη Κίτσου ξε-

1. Βλέπε Σπ. Ἀραβαντινοῦ «Ἱστορία Ἀλῆ Πασσᾶ Τεπελενλῆ», σελ. 453—454.

2. Βλέπε Ἰ. Βλαχογιάννη «Ἱστορικὴ Ἀνθολογία» 1927, σελ. 182.

νοδούλευε καὶ ὑπέφερε τὰ πάνδεινα
νὰ μεγαλώσει τὰ κορίτσια της.

Κάθε Χριστούγεννα καὶ Πάσχα
ἔτρεχε στὰ Ὑπουργεῖα νὰ πάρει τὸ
βοήθημα, πὺ δίναν στὶς χῆρες τῶν
ἀγωνιστῶν. Τὴ βοηθοῦσε κι' ἓνας
πιστὸς φίλος καὶ συναγωνιστὴς τοῦ
ἀνδρός της, ὁ Τοῦρκος Σαλῆς.

Ἀπὸ τὶς δύο θυγατέρες της, τὴ
Μαυρέττα πὺ «ἔπαιρνε» τὰ γράμ-
ματα συνιστοῦν στὸ Διοικητικὸ Συμ-
βούλιο τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἑται-
ρείας ὁ μέγας διδάσκαλος Γ.
Γεννάδιος, ὁ Βυζούλας καὶ ὁ Εὐστ.
Σίμος τὸ 1843. Ὁ πρῶτος ἐχρημά-
τι Ἀντιπρόεδρος τῆς Φιλεκπαιδευ-
τικῆς Ἑταιρείας καὶ ὁ τρίτος ἐπὶ
πολλὰ ἔτη Γραμματέας της.

Ὅταν ἡ Μαυρέττα τελείωσε τὸ
Διδασκαλεῖο, τὸ Συμβούλιο ἐξετί-
μησε τὸ ἦθος καὶ τὶς ἱκανότητές της
καὶ τὴν προσέλαβε Ἐπιμελήτρια.

Τὰ προτερήματά της δὲν ἄργη-
σαν νὰ φανοῦν καὶ ἔτσι ὅταν στὰ
1858 παραιτήθηκε ἡ Διευθύντρια
Σεβαστὴ Μάνου, διορίζεται ἀνα-
πληρώριά της. Εἶχε πεθάνει καὶ ἡ
μητέρα της στὰ 1857.

Ἡ Διοίκηση τῆς Ἑταιρείας εἶχε
τὴν ἀντίληψη ὅτι ξένη Διευθύν-
τρια μὲ παιδαγωγικὴ κατάρτιση θὰ
ἦταν καταλληλότερη νὰ διευθύνει
τὸ Ἀρσάκειο. Τὸ Οἰκοτροφεῖο τοῦ
τὴν ἐποχὴ ἐκείνη εἶχε περὶ τὰ 120
ἐνδιαιτώμενα πρόσωπα, μαθήτριες
καὶ προσωπικό. Ἔτσι γιὰ τὴ διεύ-
θυνση δὲν προέκρινε οὔτε τὴν Καλ-
λιόπη Πετροκοκκίνου, τὴν κατόπι
κυρία Μεσσηνέζη, οὔτε τὴν Μαυρέτ-
τα Κίτσου.

Ἡ Μαυρέττα παραιτεῖται ἀπὸ τὴν
ὕπηρεσίαν καὶ διευθύνει πλέον τὸ

Ἀμαλίσιο ἐπὶ πολλὰ ἔτη.

Τὴν Διεύθυνση τοῦ Ἀρσακείου
ἔχει ἡ Ἑλβετὴ κλεινὴ Ἀμεναῖς Κα-
θανιάρη, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῆς ὁποί-
ας τὸ Παρθεναγωγεῖο ἔφθασε στὴ
μεγάλῃ του ἀκμῇ.

Κατὰ τὸ 1869 ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ
Ἑταιρεία μὲ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ Νο-
μάρχου Κερκύρας Νικ. Μαυροκορ-
δάτου, υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου Μαυ-
ροκορδάτου, συνέστησε τὸ Παρθε-
ναγωγεῖο Κερκύρας, ἀφ' ἑνὸς μὲν
γιὰ νὰ φωτίζει «ὡς πυρσὸς τὴν ἀν-
τίπεραν Ἡπειρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ
πρὸς καταπολέμησιν τῆς ξενοκινή-
του προπαγάνδας, ἡ ὁποία εἶχε τὴν
ἑδραν της εἰς τὴν Κέρκυραν».

Ἡ προσοχὴ τοῦ Συμβουλίου στρά-
φηκε πάλι πρὸς τὴ Μαυρέττα Κί-
τσου.

Δέχεται αὐτὴ τὴν Διεύθυνση, πη-
γαίνει στὴν Κέρκυρα καὶ διοργα-
νώνει τὴ νέα Σχολή.

Κατὰ τὸ 1875 ἔχει ἀποχωρήσει ἡ
Ἀμεναῖς Καθανιάρη ἀπὸ τὴ Διεύ-
θυνση τοῦ Ἀρσακείου Ἀθηνῶν. Τὸ
Διοικ. Συμβούλιο ἀπέβλεπε καὶ πάλι
πρὸς τὴ Μαυρέττα Κίτσου.

Κατὰ τὰ Πρακτικὰ τοῦ Διοικ.
Συμβουλίου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς
Ἑταιρείας «συνεστήθη» καὶ ὑπο-
στηρίχτηκε ἡ ὑποψηφιότητά της ἀ-
πὸ τὸ Γραμματέα τοῦ Συμβουλίου
δικηγόρον Ἰωάν. Βενέτη, «ὡς ἔ-
χουσα διοικητικὴν ἱκανότητα δεδο-
κιμασμένην καὶ μεμαρτυρημένην
καὶ τῷ Διοικ. Συμβουλίῳ γνωστὴν
ὡς χρηστοτάτην τὸ ἦθος ἀμέμπτων
ἡθῶν καὶ ὑπολήψεως ἀκηλιδώτου
καὶ ἐν γένει ὡς ἐνώνουσα ἐν τῷ προ-
σώπῳ αὐτῆς τὰ πλεῖστα καὶ κυρι-
ώτατα προσόντα, ἅτινα πρέπει νὰ

ἔχη ἡ Διευθύντρια Ἑλληνικοῦ Παρθεναγωγείου».

Κατὰ τὴν συνεδρία τῆς 30.11.1875 ἔλαβε ὁκτώ (8) ψήφους ἀπὸ τὶς 12. Ἐγκαταστάθηκε ὡς Διευθύντρια καὶ ἀναδείχθηκε ἀληθινὴ Ἡπειρώτισσα μητέρα τῶν ἐσωτεριμαθητριῶν.

Τὴ θέση τῆς Διευθυντρίας διετήρησε μέχρι τὸ 1883 ὁπότε καὶ παραιτεῖται.

Ὁ βίος τῆς εἶναι ἐφαρμογὴ τῶν προσωπικῶν ἀρετῶν τῆς. Ἐμεινε ἄγαμη καὶ ἐθυσίασε τὴ χαρὰ τῆς μητρότητος γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν ἄλλων μητέρων.

Ἡ μακρὰ ὑπηρεσία τῆς, τόσο στὸ Ἀρσάκειο, ὅσο καὶ στὸ Ἀμαλιεῖο, θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι θὰ τῆς εἶχε προσπορίσει τὰ μέσα τῆς ἀνακουφίσεως τῶν γηρατειῶν τῆς. Οὔτε αὐτὸ ἐπέτυχε. Ἡ πενία, ἡ δίδυμη ἀδελφὴ τῆς ἀρετῆς στάθηκε ὁ τελευταῖος σύντροφος.

Ἡ μοῖρα ὅμως τῆς ἐπεφύλασσε νὰ εὐρεθοῦν συμπολίται τῆς νὰ τὴν ἀναδείξουν ἀπὸ τῶν πρώτων μαθητικῶν χρόνων. Ἡ ἰδία μοῖρα ἔστειλε συμπολίτες τῆς νὰ παρασταθοῦν καὶ στὴν γεροντικὴν τῆς ἀθλιότητα.

Κατὰ τὴ συνεδρίαση τοῦ Διοικ.

Συμβουλίου τῆς Φ. Ε. τῆς 12.10.1889 «ἀνεγνώσθη μακρὰ ἐκθεσις τῶν κ. κ. Δ. Βότσαρη, Σέχου, Μ. Μελά, Γ. Στεφάνου Λάππα, δ' ἥς περιγράφοντες τὴν ἔνεκα νόσου καὶ ἐνδείας μεγάλης ἀπελπιστικὴν κατάστασιν τῆς πρώην Διευθυντρίας τοῦ Ἀρσακείου τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας Μαυρέττας Κίτσου, ἐπικαλοῦνται τὴν βοήθειαν τῆς Φιλεκπαιδευτικῆς Ἐταιρείας ὑπὲρ αὐτῆς».

«Τὸ Διοικ. Συμβούλιον λαθὼν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐν λόγῳ κ. Μαυρέττα Κίτσου διετέλεσεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Φιλεκπ. Ἐταιρείας καὶ εἰς τὸ ἐνταῦθα Ἀρσάκειον καὶ ἐν Κερκύρᾳ καὶ νῦν δὲ ἀπόπληκτος καὶ ὅλως ἔρημος στερεῖται τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου κατὰ τὸ τέλος τοῦ βίου τῆς, ἀπεφάσισε νὰ χορηγηθῇ ἐφ' ἅπαξ ἐκ 400 δρχ. περίθαλψις».

Στὴν κατάστασιν αὕτῃ πέθανε τὸν Νοέμβριον τοῦ 1891.

Ἡ Μαυρέττα Κίτσου δὲν εἶχε διπλώματα ξένων σχολῶν, εἶχε ὅμως τὶς ἀρετές, ποὺ ἐξεθέσαμε, ἀριστοδιοικητικὸ καὶ ἀφῆκε ἐποχὴ στὸ Ἀρσάκειο. Πέρασε καὶ αὕτῃ ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ Ἰδρύματος, ὡς βασιλικὸς «κί' ἐμύρισε».

ΣΤΗ ΣΤΡΟΦΗ... [ἀναμνήσεις]

† ΔΗΜ. Φ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Κατά την τακτοποίηση, από την οικογένειά του των χειρογράφων του αιμνήστου, εκλεκτού φίλου μου Δ. Φ. Καρατζένη, βρέθηκαν — μεταξύ πολλών άλλων ανεκδύτων κειμένων — και 3 σελίδες — ανεπίτιτλες — με αναμνήσεις από τον παράδεισο της παιδικής του ηλικίας.

Το πότε γράφτηκε αυτό το — γεμάτο λυρισμό αλλά και νοσταλγία — κείμενο, μας είναι άγνωστο.

Από τις τελευταίες όμως σειρές του, μπορούμε να υποθέσουμε πως θάταν λίγο πριν μας εγκαταλείψει ο συγγραφέας του για την άλλη ζωή.

Φαίνεται, πως είχαν ήδη φθάσει από το υπερπέραν κάποια «μηνύματα», για το επικείμενο ταξίδι του. Και γι' αυτό τελειώνει με το:

«Σταμάτησα στη στροφή αυτή
κ α ι θ ' α ρ γ ή σ ω να προχωρήσω σε άλλη».

ΔΗΜ. ΧΡ. ΣΤΑΜΟΣ

Από τις πολλές στροφές που κάνει ο νους του ανθρώπου, καμιά φορά σταματά στις μακρινές του μνήμες. Εκεί ξεχνιέται και καθηλώνεται και είναι αδύνατο να προχωρήσει, λες και ξεκουρδίστηκε το ρολόγι που τις κινεί.

Έτσι και σε μένα, όταν γυρίζει, ανεβαίνει τις στροφές στις γουρνούλες του Αηλιά και στρίβει στο πλάι του, για να περάσει την γκορτζιά του Τσίκου. Εκεί σταματά, για να ακούσει από απέναντι, στη Ράχη του Γιάννη Λάμπρη, τον πολίο άρρυθμο θόρυβο που έκαναν τα κρεμασμένα τενεκεδάκια, που αι-

ωρούντο κρεμασμένα στα σχοινιά, στη Ράχη του χωραφιού.

Κάθε χρόνο τον Αύγουστο, που ρήμαζαν τα κοράκια τα καλαμπόκια, ο Μήτσος του Γιάννη Λάμπρη, πρωί - πρωί σθέλτος και τρεχάτος, ανέβαινε το Λεπίδι, για να φθάσει γρήγορα στη Ράχη, να κτυπήσει δυνατά τα τενεκέδια, για να φοβηθούν και να απομακρυνθούν τα κοράκια — πεινούσαν κι αυτά όπως και ο κόσμος — την εποχή εκείνη.

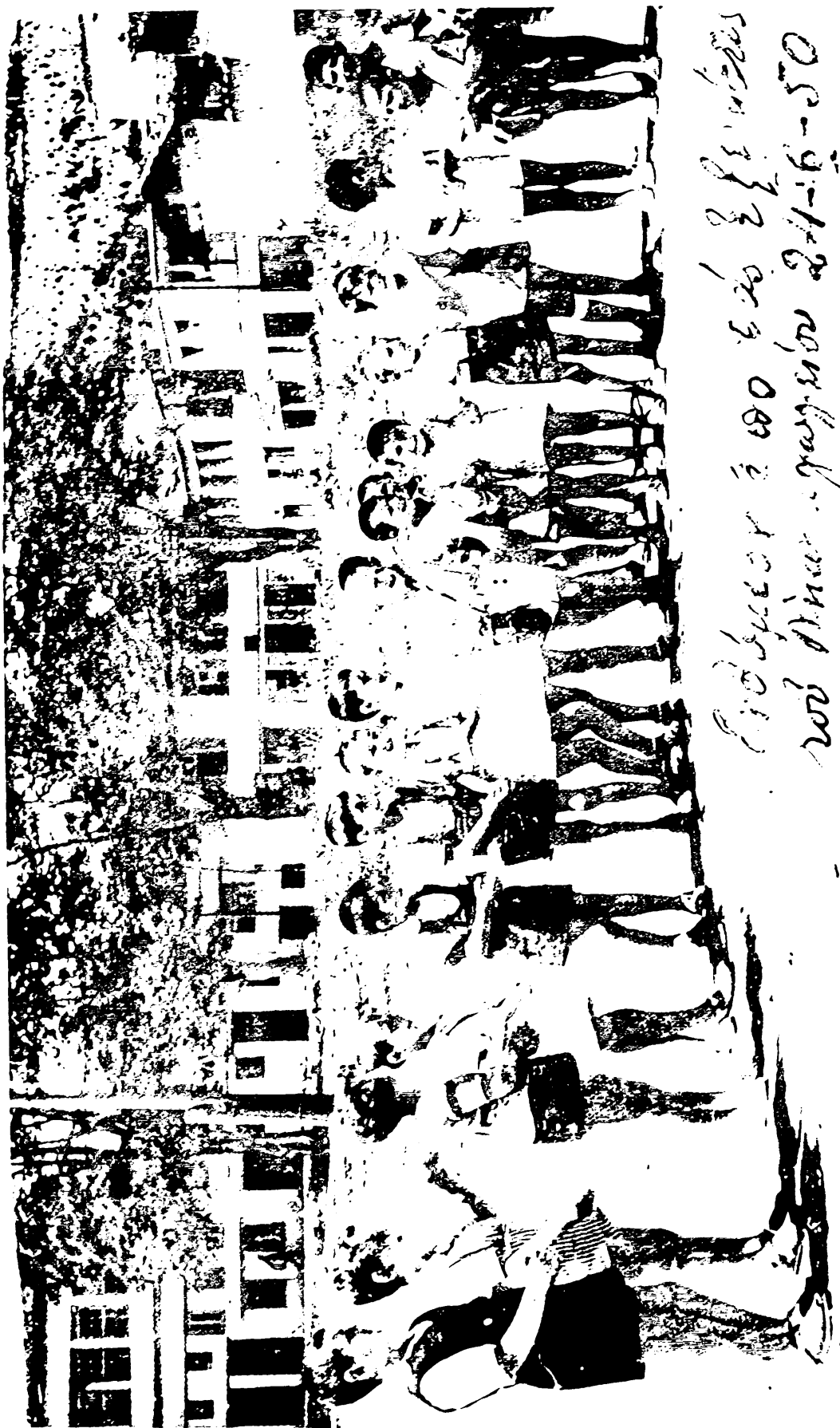
Είχε τεντώσει σχοινιά από έλατο σε έλατο και από ξύλο σε ξύλο και από τα σχοινιά αυτά εκρέμαγε δύο - δύο τενεκέδες, που είχε μαζέψει στο χωριό, για να κτυπιούνται από τον αέρα και να φοβούνται τα κοράκια να μην πλησιάζουν. Ήταν λίγο τότε το ψωμί του χωραφιού και δεν περίσσευε για τα κοράκια. Και σαν χτυπούσε τα τενεκέδια ο Μήτσο Λάμπρη, δίνοντας το σημείο της παρουσίας του, αμέσως τότε απαντούσε ο ξάδελφός του Κώστας Χρήστου Λάμπρη από τη δική του Ράχη και ο Χρήστος Γιάννη Βλάχος πιά πέρα, κοντά δε απ' αυτούς και εγώ. Συναγερμός στα τύμπανα, δονούσε, για κάμποση ώρα, την περιφέρεια εκείνη. Και όταν επαναλάμβανε τους κρότους ένας απ' αυτούς, ακολουθούσαν οι άλλοι. Έτσι, για ένα μικρό διάστημα τα τενεκέδια και οι φωνές,
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στη σελίδα 155)

Τὸ Κάστρο τῆς Κλεισούρας Πέντε Πηγαδιῶν.
(Ἀρχεῖο Κώστα Τέκτονα)

Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 162 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Επίσκεψη στο Εθνικό Στάδιο
του Πειραιά 24-6-50

Χώρος Ιδιοκτησίας Μετοχίου παραχωρημένος για τις ανάγκες Νηπιαγωγείου, όπου εξέτασες 24.6.1950. Έπάνω σ' αυτό τον σήμερα ή νέα Ζωσιμαία Σχολή. Τα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια και με την έλλειψη αίθουσών διδασκαλίας (κυρίως από τους βομβαρδισμούς), προσφέρθηκε απ' το Μετόχι ο μεσάιος γυναικωνίτης για την λειτουργία του Νηπιαγωγείου της περιοχής. Οι δύο μεσαίοι γυναικωνίτες της έκκλησίας ισοπεδώθηκαν με την ανακαίνιση του 1964.

Ο Ήγούμενος Σωφρόνιος, ο Ἀρχιμανδρίτης Παγκράτιος
καὶ ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Μετοχίου (1969).
Ὁ Ἐπίτροπος τοῦ Μετοχίου με τὸ μαέστρο Σωτή-
ρη Χριστογιώργου. (Ἀρχεῖο Φλ. Π. Γιωβάννη)

Ἐκδήλωση τῆς Χορωδίας Ἁγίας Αἰκατερίνης στὴν Ε.Η.Μ. Ἰωαννίνων. Εὐγενική παραχώρηση φωτογραφίας ἀπὸ τὸν κ. Περικλῆ Κοράκη.

Μνήμη παντοτινῇ. "Οποῖος μιλάει γιὰ τὴν Ἁγία Αἰκατερίνη στὰ Γιάννινα δὲν μπορεῖ νὰ μὴ ἀναφέρεται στὴ χορωδία τῆς. Θὰ ἦτα παράλειψη νὰ μὴ μνημονεύσουμε τὶς μεγάλες Γιαννιώτικες φωνὲς ποὺ πέρασαν ἀπὸ τὰ ψαλτήρια τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης: Τοὺς Βαγγέλη Κον τοσάκο καὶ Μιχάλη Παπαγεωργίου ἢ Καπαμά, τὸ Γεώργιο Τριτόπουλο (τὸ Βάθως), τὸν Σωτ. Σταματιάδη ἢ Κοζιανίτη καὶ τὸν Σωτ. Δήμο, τὸν Μιχ. Βαρίτα στὰ πρῶτα χρόνια μετὰ τὴν Τουρκοκρατία. Καὶ τοὺς Πάνο Καπᾶ, Γιάγκο Κατσάρ, Παπαευσταθίου Εὐστάθιο, Περικλῆ Ζωῖδη, Παντελῆ Καρακώστα, Γιάννη Παπαδάτο, Παν. Χρήστου, Βασ. Καμενόπουλο, Χρ. Σαράτη. Ὡμᾶ Μπαϊρακτάρη καὶ τὸν ἀληθινὸ Παπαρούνα, ποὺ γιὰ 76 ὀλόκληρα χρόνια ἀποτελοῦν τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς Μονῆς.

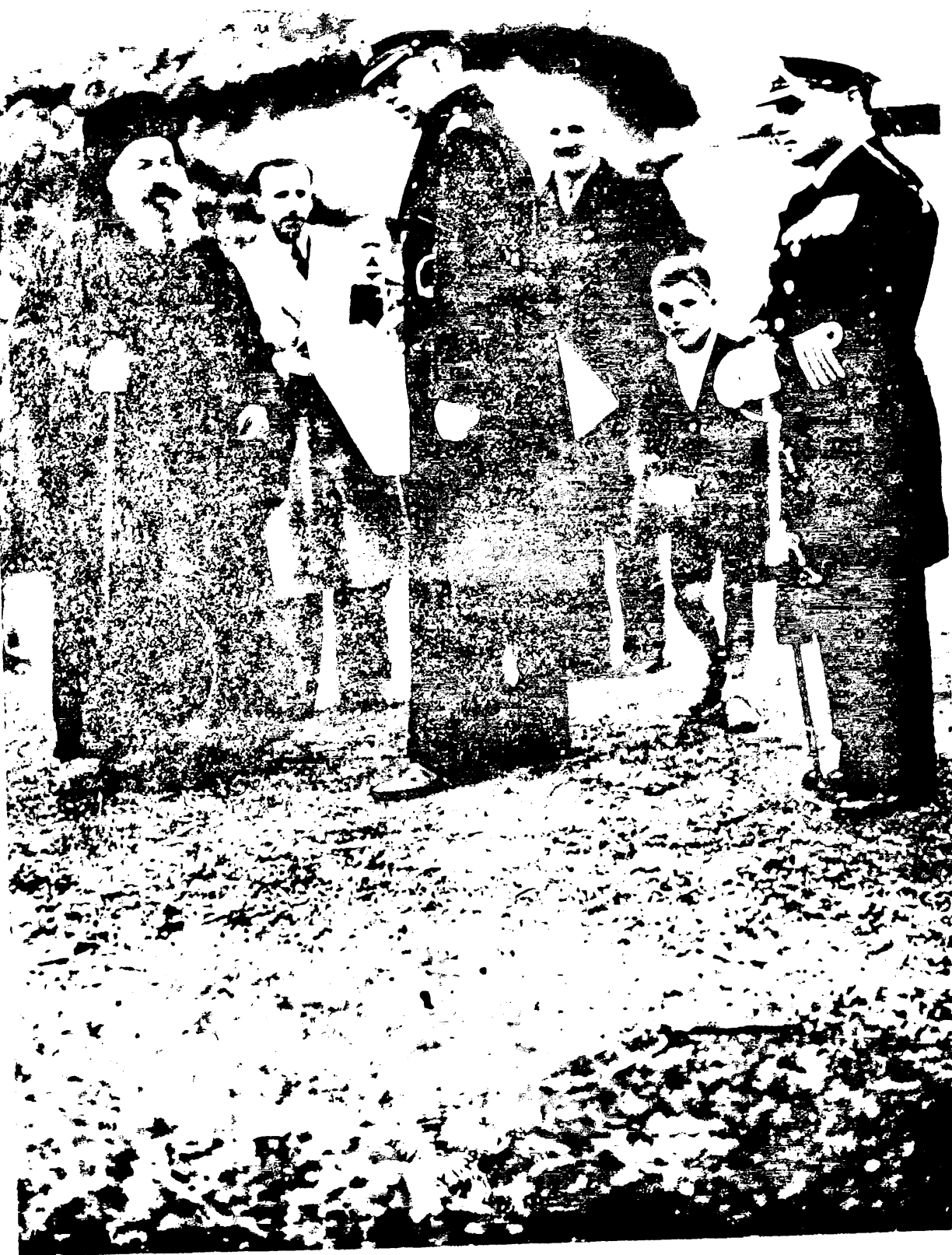

• Αρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Μοντεσσάτος: Ήγουμένευσε δώδεκα χρόνια στο Μετόχι 'Ιωαννίνων. 'Επί ήγουμενίας του διακαινίσθηκε ολόκληρη ή έκκλησία και τὸ Μετόχι εἶδε ήμέρες δόξης (δεκαετία τοῦ '60). 'Αργότερα ἔγινε Σκευοφύλακας τῆς Μονῆς Σινᾶ, ὅπου ἀνέσυρε ἀπὸ τῆς ἀποθῆκης πολύτιμα ἔγγραφα καὶ κώδικες. Κοιμήθηκε τὸν Μάιο τοῦ 1986 στὸ Σινᾶ. Στῆς ήμέρες του ὑπηρέτησε τὸ Μετόχι ή ἀκούραστη αἰωνόδια κυρα-Τούλα (ή Γκασιοῦτο).

(Ἀρχεῖο Φλ. Π. Γιωθάννη)

Ο Βωδουσιώτης παπα - Θανάσης Χατζής: Ο λειτουργός του 'Υψίστου και τῆς 'Αγάπης παπα - Θανάσ
 τῆς λειτουργεῖ ἐδῶ και χρόνια τὸ Μετόχι ἔλλειψει μονίμου Συναίτη καλόγερου. Στὶς μέρες του τὸ
 ἔχει ξαναζωντανέψει.
 (Φωτογραφία ἀπὸ τὸ Βωδουσιώτικο 'Ημερολόγι

Θεώρηση του χώρου ανέγερσως του Σταδίου Ἰωαννίνων ἀπὸ τὸν τότε (1938) διάδοχον Παῦλον. Δια-
 ονται οἱ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Σπυρίδων, ὁ ἐργολήπτης Δημοσίων Ἔργων Ἰωάν. Ἀναγνωστόπουλος
 ὁ Ἀπόστολος Βερτόδουλος.
 (Ἀρχεῖο Κων. Ἀναγνωστοπούλου)

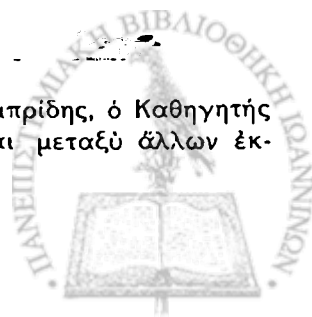

Τοποθετώ με συγκίνηση τὸ «σχολικὸν ἐνθύμιον» (1928) τῶν ἀδελφῶν Κυρούση. Εἰκονίζονται κατὰ σειρά οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοι τοῦ Γυμνασίου Πωγωνιανῆς (Βοστίνας) τοῦ σχολ. ἔτους 1927–28 με τοὺς καθηγητὲς τους. Καθιστοὶ ἀπὸ ἀριστερά οἱ καθηγητὲς: Γ. Μπέγκας, Μίσιογλου, Πολίτης, Φίλομ. Βερτοδοῦλου, Στούπης, ὁ γυμνασιάρχης Χαραλάμης καὶ ὁ λατρεμένος μου Καθηγητὴς καὶ "Ἄνθρωπος Νικόλ. Βαζάκας. Ὁρεῖοι ἀπὸ ἀριστερά: Ὁ ἐπιστάτης Χατζηγιάννης καὶ οἱ μαθητὲς: Κουκουλάρης, Ἰντζος, Χαλκιάς, Παπᾶς, Παρθενίου, Ὀλγα καὶ Εὐτυχία Κυρούση, Παπασταῦρος.

Στὰ ὑψίπεδα τῶν Ἐπάνω Συοδενῶν, ὅπου ἀναπαύεται σήμερα, ὁ ἀείμνηστος Στάθης Λαμπρίδης, ὁ Καθηγητὴς μου καὶ Συνεργάτης μου Γενικὸς Γραμματέας τῆς Ἑπαιρωτικῆς Ἑταιρείας. Διακρίνεται μεταξὺ ἄλλων ἐκδρυσμένων πρῶτος ἀπὸ ἀριστερά. Μετ' αὐτὸν ὁ Νικόλ. Γεωργιάδης καὶ ἄλλοι

Ἱερὰ Μονὴ Μολυβδοσκεπάστης.

(Ἀρχεῖο Ἀθαν. Λέκκα)

Βλάχικος γάμος

ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΠΙΝΔΕΑ

Πάνω στα χωριά του Πίνδου γάμος γίνεται,
με μια πέρδικα νυφούλα και γαμπρόν αετό.

Κι ήταν μαζεμένοι, γιέ μου, κόσμος βλαχουριά,
κι όλο φτάνουν καλεσμένοι σ' άτια αβάσταγα,
με κριάρια σουβλισμένα και παχιά τ' αρνιά,
με βιολιά, κλαρίνα, ντέφια, και με ντουφεκιές!

Στ' 'Αϊ—Γωργιού το χοροστάσι πιάσαν το χορό
της καϋμένης Σαμαρίνας λεβεντόπαιδα,
λυγερές και παλληκάρια του Περιβολιού,
με γιορντάνια, τζοθαΐρια και με χαϊμαλιά,
κρύφια νέματα ν' αλλάζουν και γλυκόλογα,
σαν θ' ανάψει το τραγούδι του παληού καιρού
κι ο χορός θα πάει αγάλι και στρωτός - στρωτός,
ανοιγμένος σε τρείς δίπλες.

Χέρι πιάστηκαν
ροδομάγουλες κοπέλλες Βοβουσιώτισσες,
πούητανε, θαρρείς, ροϊδούλες και τριανταφυλλιές.
Της Αβδέλας παλληκάρια — τράβα το χορό!
με τα κάτασπρα σιγγούνια και τα πλουμιστά.

Μπήκαν κι όμορφα κοράσια από το Μέτσοβο,
που φαντάζαν με καμάρι σαν αρχόντισσες,
φορτωμένες στο γαϊτάνι και στο μάλαμα.
Και παιδιά απ' το Μαλακάσι, τ' Ασπροπόταμο,
με γιαννιώτικα τσαρούχια, μ' ασημόκουμπα,
με σελάχι και ζουνάρι μυριοκέντητα.

Πεθερός ο Βλαχογιάννης πρώτος στο χορό,
αρχοντάνθρωπος και μέγας αρχιτσέλιγκας,
με χιονάτη φουστανέλα κι άσπρη σάρικα.

Λιγερές και παλληκάρια του τραγούδησαν:
— Τράβα το χορό, λεβέντη πρωτοτσέλιγκα,
στη χαρά του πρώτου γιού σου, του πεντάμορφου,
πού 'ναι νιός και παλληκάρι, ίδιος σταυραετός,

πέρνοντας μια μαυρομάτα, κι ίδια πέρδικα.
Τα περήφανα τα ταίρια και τα ζηλευτά,
να σου ζήσουν, Βλαχογιάννη, πρωτοτσέλιγκα,
σαν του Όλυμπου και Πίνδου τα ψηλά βουνά!

Και τριγύρω απ' τα πεζούλια κράζουν γέροντες:
— Να σου ζήσουν, Βλαχογιάννη, αρχιτσέλιγκα!

Σέρνει τον χορό κι η μάνα, μάνα πεθερά,
Λιγερές και παλληκάρια της τραγούδησαν:

— Τράβα το χορό, μωρ' μάνα, μάνα πεθερά,
στη χαρά του πρώτου γιού σου, του πεντάμορφου.
Τα περήφανα τα ταίρια και τα ζηλευτά,
να σου ζήσουν, κυρά μάνα, μάνα πεθερά!

Και τριγύρω απ' τα πεζούλια κράζουν οι γρηές:
— Και με αγγόνια, κυρά μάνα, μάνα πεθερά!

Τον χορό θα σύρουν τώρα νύφη και γαμπρός.
Ίδιος ήλιος ο γαμπρός μας και φεγγάρι η νιά,
κι έλαμψε το χοροστάσι κι όλο το χωριό,
απ' τα νιάτα, απ' τα κάλλη και το στόλο τους.

Λιγερές και παλληκάρια τους τραγούδησαν:
— Σταυραετέ μας παινεμένε και περήφανε,
τέτοια πέρδικα που φέρνεις που την εύρηκες;
— Πάνω στις πλαγιές του Σμόλ'κα, στην Κρυόβρυση,
παίζοντας με τα τριγόνια και τις πέρδικες,
την ξελόγιασα την ώρηα πετροπέρδικα.

— Περδικούλα μας γραμμένη και περήφανη,
τον αετό τον παινεμένο που τον λόγιασες;
— Πάνω στις πλαγιές του Σμόλ'κα, στην Κρυόβρυση,
παίζοντας με τα τριγόνια και τις πέρδικες,
με ξελόγιασε τη δόλια και με πλάνεψε!

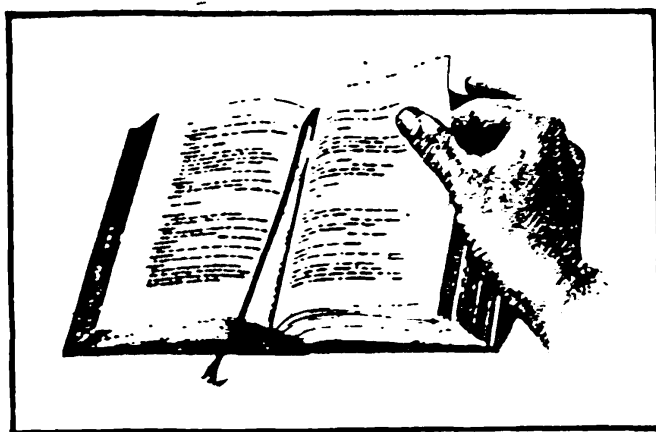
Γειά, χαρά, στην ομορφιά σας και στα νιάτα σας,
γειά, χαρά και στους γονιούς σας που σας χαίρονται,
γειά, χαρά και στα χωριά σας και στη φάρα μας
που καμάρι σας λογιάζουν και σας δείχνουνε!

Νά σου ζήσουν, Βλαχογιάννη, πρωτοτσέλιγκα!

Βιβλιοκρισίες

Γράφει ο κ. Δ. Χ. ΣΤΑΜΟΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ — Ηπειρωτικό Ημερολόγιο, Ιωάννινα, 1982, σελ. 397.

— Από το πλούσιο περιεχόμενο αυτού του τόμου, σημειώνουμε ενδεικτικά τις εξής εργασίες: 1) Ν. Β. Τωμαδάκη. Ο Κωστής Παλαμάς, Η Ήπειρος και ο Βαλαωρίτης. 2) Γ. Μ. Σαρήγιαννη: Αρβανίτικα τοπωνύμια στην Ήπειρο και στην Αιτική. 3) Γ. Α. Σιορόκα, δ.φ.: Τα Γιάννινα του Αλή Πασά. 4) Γ. Πλατάρη - Τζίμα: Ανέκδοτα έγγραφα που αφορούν την εκπαίδευση στο Μέτσοβο. 5) Πάνου Δ. Τζιόβα: Μια ανέκδοτη απόφαση της Κοινότητας Συρράκου σχετική με τις κοινοτικές βοσκές για τα καθήκοντα των Εφοροεπιτροπών (1892). 6) Αρχ. Φιλάρету Απ. Βιτάλη. Η αρχαία ιερά μονή Γενεσίου της Θεοτόκου Κορωνησίας - Πρεβέζης. 7) Μ. Γ. Τρίτου δ.φ.: Ή ιερά Μητρόπολις Μετσόβου και ο πρώτος Μητροπολίτης Τιμόθεος. 8) Ελευθερία Ι. Νικολαΐδου δ.φ.: Διοικητικοί και δικαστικοί θεσμοί στο Βεράτι επί Τουρκοκρατίας.

— ΑΘ. Λ. ΚΟΡΜΑΛΗ: Αντίσταση στη Βορειοηπειρωτική γη. Εκδό-

σεις ΜΑΧΗ, 1989, σελ. 96.

Το βιβλίο αυτό αναφέρεται στην ηρωική δράση των αντιστασιακών Βορειοηπειρωτικών Οργανώσεων του «ΜΑΒΗ» της Αυτονόμου Χειμάρρας και άλλων που αντιμετώπισαν τις δυνάμεις του Άξονα και τους Αλβανούς για ν' απελευθερώσουν τη Βόρειο Ήπειρο.

Με την παρουσίαση της άγνωστης και προδομένης αυτής Εθνικής Αντίστασης των Βορειοηπειρωτών, γίνεται μια ουσιαστική συμβολή στην ενημέρωση της νεολαίας στον αγώνα για ανθρώπινα δικαιώματα και λευτεριά στη Βόρειο Ήπειρο.

— Β. Κ. ΜΑΡΓΑΡΗ: Ηπειρωτικά παραδοσιακά σπίτια. Εκδόσεις Επίκτητος, 1989.

Πρόκειται για ένα λεύκωμα με Ηπειρωτικά παραδοσιακά σπίτια μέσα στα οποία οι άνθρωποι ήταν πρόσωπα και όχι νούμερα, όπως είναι σήμερα στις πολυκατοικίες. Η Ηπειρωτική παραδοσιακή αρχιτεκτονική του σπιτιού είναι από τις πιο πλούσιες σε ευρήματα και φόρμες και βασίζονταν σε μια οργανι-

κή σύνδεσή της με το φυσικό περιβάλλον.

Σε αντίθεση με τη χώρα μας στην οποία δεν υπάρχει κάποιος σοβαρός προγραμματισμός και μια καθολική μέριμνα για τη διαφύλαξη των παραδοσιακών μας κτισμάτων, οι πολιτισμένοι λαοί, τα υπερασπίζονται και τα διαφυλάσσουν με αυστηρό νομικό πλέγμα, γιατί πιστεύουν πως η ύπαρξη και η κουλτούρα τους είναι δεμένα με την παράδοση.

— Κ. ΒΑΡΝΑΛΗ — Σ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ κ.ά. Τα παιδιά μας στην Αντίσταση. Εκδόσεις «Αργώ», σ. 104.

Το βιβλίο αυτό είναι ένα ανθολόγιο από ωραία κείμενα των συγγραφέων και πολλών άλλων αγωνιστών της Αντίστασης, που αναφέρονται στους αγώνες της νεολαίας στην Αντίσταση από το 1941 έως και το 1973. Οι ιστορικές φωτογραφίες ανήκουν στο αρχείο του Σ. Μελετζή.

— ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ, τ. ΛΔ' (34) 1985—1986, Αθήνα 1988, σελ. 378.

Οι πρώτες σελίδες του Δελτίου αναφέρονται στον SAMUEL BAUD-BOVY που πέθανε το Νοέμβριο του 1986. Ο εκλιπών ήταν γνωστός για τις έρευνές του στους χώρους της Δημοτικής ποίησης, της μουσικής και των εθιμικών παισισμαμάτων τους, στη Δωδεκάνησο καθώς σ' άλλα μέρη της πατρίδας μας.

Από τις άλλες μελέτες αυτού του τόμου σημειώνουμε ενδεικτικά: 1)

Την παράδοση για την αναβίωση των τηγανισμένων ψαριών κατά την άλωση της Πόλης (του Καθηγητή Σ. Δ. Ήμελλου). 2) Τα σύγχρονα λαογραφικά (του Καθηγητή Δ. Λουκάτου). 3) Τα αρθανίτικα τραγούδια του ρετσινιού, από τὰ Βίλλια Αττικής (της Α. Οικονόμου) και 4) Το τρίπτυχο γεροντικής ηλικίας: Κονιτσιώτικα πλεκτά (του Χ. Κράβαρη).

— Κ. ΚΙΤΣΟΥ : Η ιστορία του Διδασκαλείου Ιωαννίνων και της Ζωσιμαίας Παιδικής Ακαδημίας. Εκδόσεις Δωδώνη, σελ. 472.

Για τους περισσότερους — ακόμα και τους εκπαιδευτικούς — η γνώση γύρω από τα Ειδικά Κρατικά Ιδρύματα που μόρφωναν επί 10ετίες τους δασκάλους στην Ήπειρο, είναι αποσπασματική, αν όχι και ανύπαρκτη.

Όμως, η ειδική αποστολή αυτών των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ήταν πια καιρός να μελετηθεί από τους ειδικούς και να αποτιμηθεί «κατ' αξίαν».

Μια τέτοια δε προσπάθεια είναι η αξιολογή αυτή εργασία του τ. Δ)ντή της Π. Ακαδημίας Ιωαννίνων Κ. Κίτσου. Ο συγγραφέας της, με συναίσθηση ευθύνης, έσκυψε με πολλή αγάπη — αλλά και μόχθο — σε πλήθος ιστορικών στοιχείων που υπάρχουν στα σχολικά αρχεία, σε βιβλιοθήκες καθώς και σε γραπτές και προφορικές μαρτυρίες ατόμων που είχαν κάποια οργανική ή άλλη σχέση με τα ιδρύματα αυτά.

Και ύστερα από πολύχρονη μελέτη και κριτική θεώρησή τους κα-

τέληξε σε γενικά συμπεράσματα και κρίσεις όχι μόνο για τη λειτουργία των δυο αυτών ιδρυμάτων αλλά και για το σύστημα μόρφωσης των δασκάλων στο μέλλον.

— FEDERICO GARCIA LORCA: Μετάφραση Κ. Ζερούκα. Εκδόσεις «Σαμουράϊ», τόμ. 2, σελ. 496. ς

Πρόκειται για μια συλλογή ποιημάτων του παγκόσμιου γνωστού ποιητή Φ. Λόρκα που χάθηκε άδικα στη διάρκεια του Εμφύλιου Ισπανικού Πολέμου.

Ο Φ. Λόρκα, μοντέρνος αλλά και παραδοσιακός, έκλεινε μέσα στην ψυχή του την Ισπανία και άπλωνε τα μπράτσα του προς τους καινούργιους ανέμους και τις καινούργιες αύρες της νέας Ποίησης του 20ού αιώνα.

Τόσο με την ποίησή του όσο και με το θέατρό του ο Φ. Λόρκα καταγίνονταν στο ν' αποδώσει στον εαυτό της την Ισπανία, να συνδυάσει την Παράδοση με τις καινούργιες νοοτροπίες και ταυτόχρονα να πλάσει κάτι εντελώς δικό του, κάτι προσωπικό, που ποτίζονταν αέναα από τη λαϊκή φαντασία και το δημοτικό τραγούδι της χώρας του.

Η ποίησή του δεν έχει τίποτα το περιττό, το πομπώδες. Είναι ποίηση απλή, αλλά και βαθιά που παντρεύει αρμονικά και μουσικά το περιεχόμενο και τη μορφή. Είναι μια αληθινή ποίηση.

—ΑΝΩ ΒΟΛΙΩΤΗ: Ελλιμενισμένα. Ποιήματα. Αθήνα 1989, σελ. 88.

Αυτοέκδοση.

Στο βιβλίο αυτό περιλαμβάνονται 67 ποιήματα του ποιητή που — όπως ο ίδιος γράφει — «κατά κάποιο τρόπο αραξοβόλισαν στην ψυχή μου». Είναι κάποια ποιήματα που στριφογυρίζοντας θασανιστικά μέσα του καταστάλαξαν και βλέπουν τώρα το φως της δημοσιότητας.

Ποιήματά του από τις άλλες του συλλογές, μεταφράστηκαν στη Γαλλική και την Ιταλική γλώσσα.

— ΗΠΕΙΡΟΣ: Η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών και ο θεμελιωτής της Κ. Φρόντζος. Ιωάννινα '89. Έκδοση της Ε.Η.Μ. σελ. 496.

Ο τόμος αυτός χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο — και το εκτενέστερο — αναφέρεται στη ζωή της Ε.Η.Μ. Και το δεύτερο, είναι αφιερωμένο στη ζωή και τη δράση του αείμνηστου Κ. Φρόντζου, δικηγόρου, εθνικού αγωνιστή, βουλευτή, Δημάρχου Ιωαννίνων και θεμελιωτή, εμψυχωτή και Προέδρου της Εταιρείας επί 30 χρόνια (1955-1986).

Το πολύμοχθο έργο της αναδίφησης κλπ. των αρχείων της Εταιρείας καλύπτει μόνο το από 1955—1971 χρονικό διάστημα. Η μετέπειτα χρονική περίοδος θα καλυφθεί σε προσεχή έκδοση.

Όπως είναι ευρύτερα γνωστό, η Ε.Η.Μ., εκτός από ιδιόκτητα μέγαρα, έχει στο ενεργητικό της δεκάδες εκδόσεις, βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο, αίθουσες διαλέξεων, μουσικές και αρχειακές συλλογές, πνευματικές, μουσικές και καλλι-

τεχνικές εκδηλώσεις κλπ.

Τα όσα δε έχει επιτελέσει ως τώρα, πράγματι «...θὰ καταλάβουν ξεχωριστή θέση στη νεώτερη ιστορία της Ηπείρου. Η αναγνώριση είναι πάνδημη. Και η ακτινοβολία του Ιδρύματος έχει προ πολλού ξεπεράσει τον Ελλαδικό χώρο... Όσοι κληρονομήσουν αυτό το έργο και αναλάβουν την ευθύνη να το συνεχίσουν να φανούν αντάξιοι των αγώνων και των θυσιών εκείνων που το δημιούργησαν».¹

Τò ανεπανάληπτο όμως — και πολυεδρικό — έργο της Ε.Η.Μ. είναι συνυφασμένο με την πολύπλευρη και εκρηκτική προσωπικότητα του Ηπειρολάτρη Κ. Φρόντζου.

Η ακοίμητη έγνοια του για την Ήπειρο και τον πολιτισμό της καθώς και η ευγενική του φιλοδοξία να συνδέσει τ' όνομά του μ' αυτή, τελικά τον δικαίωσαν στην πρόσφατη Ηπειρωτική Ιστορία.

ΟΚ. Φρόντζος είχε μέσα του το πάθος της δημιουργίας. Μόνιμα οιστρηλατημένος αγωνιστής, έφηβος παρά πρεσβύτης, υπηρέτησε με ζήλο, αποφασιστικότητα και φαντασία τις ιδέες του και άφησε στα Γιάννενα έργα που κανένας δεν τολμούσε να ονειρευτεί.

Εύλογα λοιπόν διερωτάται κανείς:

«Τι ήτανε μωρέ ο Φρόντζος μας, για να τότε τυλίξω εγώ σε μια κόλλα χαρτί;»²

— ΚΟΥΛΑ ΞΗΡΑΔΑΚΗ: Το φεμινιστικό κίνημα στην Ελλάδα. Πρωτοπόρες Ελληνίδες. 1830—1936. Εκδόσεις «Γλάρος» 1988, σελ. 169.

Πρόκειται για μια ιστοριοδιφική έρευνα γύρω από το θέμα της κοινωνικής κλπ. θέσης της γυναίκας στην Ελλάδα από τους χρόνους της Τουρκοκρατίας και τη δικτατορία του 1936 κατά την οποία το φεμινιστικό κίνημα υποχρεώθηκε να ατονήσει.

Στην εργασία αυτή εξετάζονται η κοινωνική θέση της γυναίκας στο Δημοτικό τραγούδι, η θέση της μετά το 1821, οι πρόδρομοι της γυναικαίας παιδείας και τα πρώτα γυναικεία περιοδικά, οι πρώτες δασκάλες, οι επιδόσεις των Ελληνίδων κατά τον 19ο αιώνα στα γράμματα και στις καλές τέχνες κλπ.

1. Πρ.β. ανωτ. σελ. 383.

2. Πρ.β. ανωτέρω. Μέρος 2ο, Κ. Φρόντζος, σελ. 100.

ΠΕΖΑ ΙΣΤΟΡΗΜΑΤΑ

Καὶ ποιητικά... προξικοπήματα!

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΙΝΔΕΑΣ

Μὲ ἀγάπη καὶ δέος γιὰ τὰ ἱερά, τὰ πάτρια καὶ τὰ παραδοσιακά, στρώνει στὸ χαρτὶ παλιές ἱστορίες καὶ ἀναμνήσεις, συνταξιούχος πιά, ὁ ἐπίτιμος γυμνασιάρχης Χαρίλαος Ε. Χαβέλας, ἀπὸ τὸ πολυτραγουδισμένο Κομπότι... Ξηρόμερο καὶ ᾽Αγραφα. Συγχωριανὸς δὲ μὲ τὸν πρωταθλητὴ τῆς «Φιλικῆς Ἑταιρείας», ἔχει γράψει τὸ βιογραφικὸ βιβλίο «Νικόλαος Σκουφᾶς», τὸ ὁποῖο, σὲ δεύτερη καὶ βελτιωμένη ἔκδοση, κυκλοφόρησε τὸ 1980, ὡς «Ἀφιέρωμα ἐπὶ τῇ 150ετηρίδι τῆς Ἑθνεγερσίας».

Τὸ ἔργο αὐτό, σύντομο ἀλλὰ πλούσιο σὲ περιστατικὰ ἀπὸ τῇ δράσει τῆς Φ. Ε. καὶ τοῦ πρωταγωνιστοῦ της, γράφτηκε σὲ εὐχάριστη ρέουσα καθαρεύουσα γλῶσσα.

Στὴν ἴδια ἐπίσης στρωτὴ καθαρεύουσα δημοσιεύθηκε, τὸ 1982 καὶ ἡ «Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις» τῆς γενέτειράς του, μὲ τίτλο «ΤΟ ΚΟΜΠΟΤΙ». Ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀντιγράφω μερικὰ ἀποσπάσματα:

«Τὸ Κομπότι φωτίζεται ἀπὸ τὸν φάρον τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1691..» Ἔγγραφον τῶν Ἰονίων Νήσων ἀναφέρει ὅτι τὸ Κομπότι περιέρχεται διαδοχικῶς εἰς τὰς ἀνταγωνιζόμενας δυνάμεις καὶ καταπιέζεται φορολογούμενο ἀγρίως ἀπὸ αὐτάς, ἀπὸ ὁμάδες ἀτάκτων Τούρκων καὶ Ἑνετῶν καὶ ἀπὸ τὸν διαβόητον ἄρ-

χιπειρατὴν Λυμπέριον...». «Τὸ 1803 τὸ Κομπότι κατελήφθη ἀπὸ τὸν Ἀλῆ Πασᾶν καὶ παρέμεινε ὑπὸ τὸ τυραννικὸν πέλμα του ἐπὶ 20 σχεδὸν χρόνια».

Ὅσο γιὰ τὶς δυὸ ποιητικὲς συλλογές του τὰ «ΑΓΝΑ ΑΜΑΡΤΗΜΑΤΑ» (μὲ ὑπότιτλον ΛΟΓΙΑ ΑΓΑΠΗΣ καί... ὑποτιτλάκι «Ποιητικὸ Πραξικόπημα» Ν 1 καὶ Ν 2) διαψεύδουν τὸν ἀπὸ μετριοφροσύνη ἰσχυρισμὸ του σὲ πρόλογο, ὅτι δὲν εἶναι ποιητής. Λές κι' εἶναι ἐρασιτεχνικὴ ἐνασχόληση (χόμπυ, στ' ἀγγλικά) ἢ ποίησή του

Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Χαβέλα, γραμμένα σὲ καθάρια ἀστικὴ γλῶσσα, χωρὶς κουλτουριάρικες μπουρμπουλῆθρες, εἶναι πηγαῖα καὶ δροσερά. Πεταχτὰ καὶ χαρωπά. Κανένα συννεφάκι μελαγχολίας — οὔτε κραυγὴ φτώχειας ἢ ἀπόγνωσης· σ' αὐτά. Θαρρεῖς πὼς ὁ συγγραφέας κελαιδεῖ καὶ παίζει μὲ ἐπίγεια καὶ κοσμικὰ κυρίως θέματα: Ἀγάπες, ταβέρνες, χαμένα ὄνειρα, μοιραῖες ἐρωτικὲς συναντήσεις. Ἐπικεικὴς κριτής, στοχεύει μὲ χωρατὰ καὶ λεπτὴ εἰρωνεία τ' ἀνώδυνα, ἀλλὰ διασκεδαστικά, ἐλαττώματα τῶν «ἡρώων» του. Ἀγνοεῖ τὸ σαρκασμὸ. Καὶ γιὰ νὰ ἐκφράσει ἐπακριβῶς ὅ,τι νοεῖ κι' αἰσθάνεται, θάζει τὴν κατάλληλη λέξη, ἔστω κι' ἂν θαρύνει αὐτὴ στὸ μέτρο καὶ στὸ ρυθμὸ τοῦ στίχου. Χειρίζεται δὲ καὶ τὸν ἐ-

λεύθερο στίχο για την πιστή κι' αρμονική απόδοση της έννοιας.

Τὰ περισσότερα ποιήματά του, έρωτικά, σατυρικά, φαιδρά και κάπως στοχαστικά, θυμίζουν τὸ ὕφος τοῦ Μακεδόνα Ἀθ. Χριστόπουλου καὶ τοῦ δικοῦ μας Ἡπειρώτη Ἰω. Βηλαρά, ἂν καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ποιητὲς πειθαρχοῦσαν ἀπόλυτα στὴν κλασσικὴ στιχουργία.

Ὅλα, λοιπόν, «ὁμορφα κι' ὠραῖα». Καὶ τόσο λαμπρά, ὥστε δὲ μπορεῖ νὰ τὰ ἀμαυρώσει ἓνα ψεγάδακι τοῦ συγγραφέα : Μερικὰ ποιήματά του ἀπλώνονται κάπως πολὺ. Ἔννοια σας, ὅμως. Γιὰ ἀντιστάθμισμά τους ὑπάρχουν ποιήματα μικρὰ ὅσο σχεδὸν τὰ ἐπιγράμματα. Ὅπως αὐτὰ ἐδῶ : Τὸ πρῶτο μὲ τρυφεροὺς στίχους — καὶ τὸ δεύτερο μὲ στοχαστικούς.

ΑΓΑΠΗ

Μικροὶ ἀγαπαθήκανε,
πρὶν νὰ τὸ ποῦν χωρίσαν
καὶ μακρὰ, στὴν ξενιτεία,
μὲ τὸν καημὸ τους ζῆσαν.

Κι' ὅταν μὲ χρόνια, μὲ καιροὺς
καὶ πάλι ἀνταμωθῆκαν,
τοὺς πήρανε τὰ δάκρυα
καὶ γλυκοφιληθῆκαν.

Η ΖΩΗ ΜΑΣ

Μοιάζει λύχνο δίχως λάδι,
ζωγραφιὰ μέσ' στὸ σκοτάδι,
γιασεμὶ μέσα σὲ χιόνια
καὶ φωληὰ χωρὶς τ' ἀηδόνια.

Ἡ ζωὴ μας, ὅταν λείπει
ἢ ἀγάπη!.. Κι' ὅταν θλίψη
τὴν καρδιά γι' αὐτὸ τρυπάει,
ἡ ζωὴ μας φεύγει, πάει!...

Οἱ ἀκόλουθοι στίχοι ἀποτελοῦν

τὴν ἀρχὴ ἑνὸς ὠραίου, ἀλλὰ ἐκτενοῦς ποιήματος.

ΠΡΟΞΕΝΙΟ...

Προξενιὸ μοῦ εἶχαν κάνει.
Γιὰ νὰ γίνει, ἓνα καζάνι
μὲ φλουριά μοῦ εἶχαν τάξει!
Καὶ μὴ θρέξει καὶ μὴ στάξει,
θὰ μὲ εἶχαν, μοῦπαν ὅλοι
καὶ καθημερ'νὴ καὶ σκόλη
θὰ τὴν πέρναγα... κοτσάνι,
φαγοπότι καὶ σεργιάνι!

Μιά δουλειὰ μοῦχαν στρωμένη.
Μιά γελάδα... γκαστρωμένη
καὶ φοράδα μὲ πουλάρι
κι' ὀλοκαίνουργο σαμάρι
θὰ μοῦ δίναν!.. Κι' ὅτι ἄλλο,
πιὸ μικρὸ ἢ καὶ μεγάλο,
ποῦ τυχόν θὰ τοὺς ζητοῦσα,
ἔφτανε τὴν Ἀρετοῦσα
νὰ δεχόμουνα νὰ πάρω
μὲ παπᾶ καὶ μὲ κουμπάρο.

Τέλος, κι' ἓνα ὁμορφο αἰσθημα-
τικὸ ποίημα.

ΚΑΠΟΙΑ ΕΠΟΧΗ

Μιά φορὰ κι' ἓνα καιρὸ
— ὅπως λέν στα παραμῦθια—
ἓνα πάθος φλογερὸ
μοῦκαψε θαθεῖα τὰ στήθια.

Ἦταν κάποια ἐποχή,
στὰ καλὰ ἐκεῖνα χρόνια
πού, σὰν ξέγνοιasto παιδί,
κελαῖδοῦσα μὲ τ' ἀηδόνια.

Ἀχ, ἐκείνη ἡ ἐποχή!...
Τότε ἀντάμωσα τὴ Λίλη,
σὲ μιὰ ἀνθόσπαρτη ἐσοχὴ
καὶ τὴ φίλησα στὰ χεῖλη...

Κι' ἀπὸ τότε στὴν καρδιά μου
ρίζωσε γι' αὐτὴν ὁ ἔρως
καὶ σπιθίζει στὴ ματιὰ μου
τώρα ἀκόμα ποῦμαι γέρος.

...Εἶναι κι ἄσαμάρωτο...

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ

Αὐτὸ πού θὰ γράψω στὶς παρακάτω ἀράδες συνέβηκε σ' ἓνα χωριὸ τῆς Μουργκάνας στὶς ζοφερὲς μέρες τῆς σκλαβιάς 1912

Ἦτανε τότες πὺ τὶς ψυχὲς τῶν Χριστιανῶν τὶς «ἔσκιαζε ἡ φοβέρα καὶ τὶς πλάκωνε ἡ σκλαβιά». Ἦτανε τότε πὺ σὲ ὅλο τὸν ὀρίζοντα τῆς σκλαβωμένης Ἠπείρου, πέρα ὡς πέρα, ἔλαμπε ἡ χαραυγὴ τῆς λευτεριάς. Καὶ ὁ ἐπιθανάτιος ρόχος τοῦ ἀγαρηνοῦ ἀκούγονταν σὲ ὅλη τὴν Ἠπειρο. Δυσκολόβγαινε, καὶ μὲ τὸ στανιὸ βγῆκε, ἡ ψυχὴ τοῦ κατακτητή.

Ἦτανε τότες πὺ «ὁ Ἐθνάρχης ἦταν αἰτία κι' ἔγινε ἡ συμμαχία Μαυροβούνι καὶ Σερβία».

Ἦτανε τότε πὺ ἡ ἀγάπη, ἡ λατρεία γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἦτανε ψηλότερα ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο, τὸν Ψηλορείτη καὶ τὴν Μουργκάνα.

Ἦτανε τότες πὺ ὁ «Κώτσιος» ἔπαιζε μὲ τοὺς στρατιῶτες τὸ «μονὰ - ζυγὰ» μ' ἓνα ἔπλοχέρι ψεῖρες πὺ τὶς ἔβγαζε ἀπὸ τὶς μασχάλες του.

Ἦτανε τότες...

***

Ἦτανε τότες, πὺ ἦταν ἔτοιμα νὰ πέσουνε τὰ Γιάννενα, καὶ οἱ ραγιαδες κάθε μέρα πὺ διάβαινε σήκωναν τὸ κεφάλι τους ὅλο καὶ ψηλότερα.

Οἱ ἄνθρωποι ἔβλεπαν πὺς τὸ «ποθούμενο» ἔρχεται καθάλα στ' ἄλογά του, κι' ἀκούγονταν τὰ πέταλά τους, πὺ χτύπαγαν τὰ καλντερίμια τῶν Γιαννίνων.

Ἦτσι ἀκούγονταν καὶ σ' ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Μουργκάνας, κι' ὅλοι οἱ ἄνθρωποι παιδιὰ ἄντρες καὶ γερόντοι σηκώθηκαν ὀρθοὶ καὶ πήρανε τοὺς γκράδες καὶ τὰ τουφέκια τους, τὶς πιστόλες καὶ τὰ ροβόλια, τὰ γιαταγάνια καὶ τὰ χατζάρια, κι' ὅ,τι ἄλλο εἶχανε γιὰ πόλεμο καὶ ἀντίσταση καὶ βγήκανε στὰ βουνὰ τῆς Μουργκάνας καὶ τῆς Βελούνας καὶ σ' ὅλα τὰ καμποχώρια γιὰ νὰ χτυπήσουνε τὸν Τοῦρκο, γιὰ ν' ἄρθῃ γληγορώτερα ἡ Λευτεριά.

Σὰν ζουρλοὶ καὶ σὰν λαβωμένα ἀγριογούρουνα, γύριζαν στὰ χωριά μας οἱ Ἀγαρηνοὶ γιὰ ν' ἄρπάξουνε ὅ,τι τοὺς χρειάζονταν γιὰ νὰ ἐπιζήσουνε. Σὰν λυσιασμένοι λύκοι ἔμπαιναν στὰ μαντριά καὶ στὰ κατώγια τοῦ κοσμάκη, κι' ἄρπαζαν τὰ αἰγοπρόβατα καὶ τ' ἄρνοκάτσικα.

***

Μιὰ μέρα ἀπ' αὐτὲς τὶς ζοφερὲς διάβηκαν ἀπὸ ἓνα χωριό, πὺ τότες τῷλεγαν Λύκου καὶ σήμερα τὸ λένε Χαραυγὴ καμιά δεκαριά Τοῦρκοι στρατιῶτες κι' ὅπου ἔβρισκαν

άλογα, μουλάρια και γομάρια τ' άρπαζαν. "Εμπαιναν στα μαντριά και στα κατώγια, τ'άπαιρναν και τ'ά μάζευαν στην πλατεία του χωριού. "Επίταξη για τις ανάγκες του στρατού. Οί χωριανοί που θρέθηκαν εκεί, γερόντοι και γυναικόπαιδα τους παρακάλαγαν να μη τους τ'ά πάρουνε, κι' ό Τουρκος Τσαούσης τους έλεγε με φοβέρα:

— "Ωρε γκιαούρηδες, μη κρένετε ώρε. Θα τ'ά φέρουμε πίσω, μη σ'ας μέλει. Είναι το δουλειά ντικό μας.

Την ώρα που έφευγαν μετρήθηκαν κι' έλειπε ένα τουρκόπουλο. "Ο Τσαούσης, που άκουσε κλάματα, πήρε ένα στρατιώτη κι' άρέντεψαν να θρούνε το Τουρκόπουλο. Το κλάψιμο τους όδήγησε σ' ένα κατώι που το Τουρκόπουλο τραβούσε ένα μούλαρι μικρό που ήτανε άσάμάρωτο άκόμα. Και δέν μπορούσε να το ξεκολλήσει από τ'ά χεράκια μι'ας κοπελίτσας, που έκλαιγε με γουργιατά.

"Η κοπελίτσα, που ήτανε και δέν ήτανε τότε όχτώ χρονών, είχε άγκαλιάσει το μουλάρκι της από τ'ά λαιμάκια του και κλαίγοντας με πόνο της καρδιάς της δέν ξεκολλούσε από τ'ά λαιμά του.

— Μη μου το παίρνεις, είναι δικό μου σου λέω, του έλεγε και μάτα του έλεγε του στρατιώτη ή κοπελίτσα και με τ'ά τσαρουχάκια της τον θαρούσε με τις κλωτσιές, κι' έκλαιγε άπαρηγόρητη.

Το Τουρκόπουλο, ένα άμούστακο παιδί, ήτανε έθελοντής σε έφηβική ηλικία (16 χρονών) μπαίλντισε και

δέν άντεξε ή καρδιά του να θαρέσει την κοπελίτσα και να της πάρει το μουλάρκι της. Μπροστά στην δραματική αντίσταση της Λάμπρως λύγισε ή καρδιά του και ή συγκίνηση τον έκαμε να κλάψει.

Την ώρα που έμπαινε ό Τουρκος Τσαούσης και είδε αυτές τις τραγικές σκηνές που γέρονταν είπε στο Τουρκόπουλο:

— Γιατί ώρε μπουνταλά δέν το παίρνεις; Και ήταν έτοιμος να τον θαρέσει με το θούρδουλα.

— Δέν μου κάνει το καρδιά ώρε Τσαούσ' "Εφέντη να θαρέσω αυτό το τσούπρα, και συνέχισε:

— "Αμάν "Εφέντ' Τσαούση μη το παίρεις το μουλάρκι της τσούπρας. Μου έκοψε το καρδιά. Δέν νταγιαντάω το μαύρο του ματάειπε κι' έπεσε στα ποδάρια του κλαίοντας.

"Η μαλακιά και σπλαχνική καρδιά του Τουρκόπουλου, και τ'ά κλάματα και τ'ά γουργιατά της κοπελίτσας όπως φαίνεται, μαλάκωσαν και την σκληρή καρδιά του Τσαούση "Εφέντη και είπε στο Τουρκόπουλο:

— "Αστο ώρε το μουλάρκι της τσιούπρας. "Αστο! Είναι και άσάμάρωτο...

"Οπως φαίνεται, που και πού, λυγάνε και οί καρδιές τών "Αγαρνών.

(Αυτή ή κοπελίτσα που τότες ήτανε όχτώ χρονών, είναι ή κυρά Λάμπρω, ή πεθερά μου. "Απ' αυτήν το άκουσα και γι' αυτήν το γράφω).

Ὁ δολοφονημένος τσέλιγκας

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 118)
τος καὶ ἀνεπαρκειίας τῶν λοιπῶν ἀνακριτικῶν δεδομένων.

Ὁ Γκ..., δραπετεύσας μετ' οὐ πολὺ ἀπὸ τὸ κρατητήριον τοῦ ἀστυν. τμήματος παρὰ τὴν ἄμεσον καὶ σύντονον καταδίωξιν ἣτις ἀπέβη ἀτυχῆς (ἐνῶ τὸν κατεδίωκον οἱ χωροφύλακες εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ τμήματος, κάμψας γωνίαν οἰκοδομικοῦ τετραγώνου ἐκόλλησεν εἰς τὴν ἐσοχὴν θύρας καλυπτόμενος ἀπὸ τὸ νυκτερινὸν σκότος καὶ οἱ διώκοντες ἀντιπαρήλθον), κατέφυγεν εἰς Ἀλβανίαν καὶ ἐπεκηρύχθη ὡς ληστής. Μετὰ ἐξάμηνον περίπου, πληροφορηθεὶς τὴν ἐπικήρυξιν καὶ κηδόμενος τοῦ σαρκίου του ἐπαλιννόστησε κρυφά. Ἐμπῆκε νύχτα στὰ Ἰωάννινα, εἰσέδυσεν εἰς τὸ οἰκόπεδον τοῦ δικαστηριοῦ καταστήματος κρυπτόμενος πίσω ἀπὸ καλλωπιστικούς θάμνους καὶ ἐνεφανίσθη μόλις ἐγνώρισεν ἐρ

χόμενον τὸν γραμματέα τῆς ἀνακρίσεως Βασιλειάδην, ζητῶν νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν ἀντεισαγγελέα.

Ἐδικάσθη εἰς τὸ Κακουργιοδικεῖον Κερκύρας κατηγοροῦντος τοῦ Εἰσαγγελέως Ἐφετῶν καὶ ἐτιμωρήθη μὲ 18ετῇ κάθειρξιν. Ἔτσι ἐξεπληρώθη καὶ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ ἀντεισαγγελέως.

Πρέπει νὰ σημειωθῇ ἰδιαίτερος ἡ εὖστοχος καὶ ἀκαταπόνητος δραστηριότης τοῦ προανακρίνοντος ἀξιωματικοῦ, ποὺ μέσα σ' ἓνα διήμερον ἐκάλυψε προανακρίνων καὶ ἐρευνῶν μακρυνοτάτας ἀποστάσεις μὲ ἐπιτυχεστάτην ἐφαρμογὴν τῶν διδασμάτων τοῦ... εἰς τὸ περίπτυστον σύγγραμά του «Ἐπιστημονικὴ ἀνάκρισις», διὰ τὸν ὁποῖον ὁ ἀντεισαγγελεὺς δὲν παρέλειψε ν' ἀποστείλῃ ζωηρῶς συγχαρητήριον ἔγγραφον εἰς τὴν προϊσταμένην του ὑπηρεσίαν.

ΣΤΗ ΣΤΡΟΦΗ...

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 135)
δονούσαν τὴν ατμόσφαιρα.

Το μεσημέρι, τὸ ελαφρὸ αεράκι που ἀρχίζε νὰ πνέει, κινούσε σιγά, ἀπαλά, τὰ τενεκεδάκια, σε ὅλα τὰ χωράφια τῆς περιοχῆς, σε ἓναν ἀκανόνιστο, ἀλλὰ ωραῖο μουσικὸ ρυθμό, που δὲν μπορεῖς πλέον νὰ τον ξανακούσεις, καίτοι θα το ἤθελες περισσότερο ἀπὸ καλὸ κομ-

μάτι μεγάλου μουσουργοῦ.

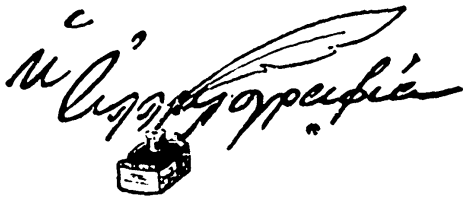
Γι' αὐτὸ στις πολλὰς στροφές του μυαλοῦ, ἐσταμάτησε ἐδῶ, γιὰ νὰ ἀκούσῃ τὸν σιγανὸ ἐκεῖνο θόρυβο, που ἔκαναν τὰ τενεκέδια, στο μακρινὸ Αὐγουστιάτικο μεσημέρι.

Τώρα ὅλοι αὐτοὶ εἶναι μακαρίτες τὰ χωράφια ἀσπαρτα, χάθηκαν πια καὶ τὰ κοράκια.

Σταμάτησα στὴ στροφή αὐτὴ καὶ θα ἀργήσω νὰ προχωρήσω σε ἄλλη.

Ἡπειρωτική Πνευματική Ζωὴ καὶ Κίνηση

◆ Γράφουμε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλουμε καὶ μᾶς στέλνουν

ΕΠΑΝΟΡΘΩΜΑΤΑ

Π ρ ο ς

Τον κ. Αλέξ. Χ. Μαμμόπουλον
Πρόεδρον τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑ-
ταιρείας Ἐνταῦθα.

Κύριε Πρόεδρε,

Δημοσιεύσας εἰς τὸ Ὑμέτερον Δελτίον (τεύχ. 158) Νοέμβριον '89) μελέτην περὶ τῶν ἐν Τρανσυλθανία Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐν Βρασσοῦ ἐξ Ἡπείρου Εὐεργέτου Π. Χατζῆ Νίκου, εἶδον ὅτι ἐξ ἀβλεψίας προφανῶς, οἱ τυπογράφοι παρέλειψαν ὁλοκλήρους προτάσεις γεγονὸς ὅπερ καθιστᾷ καὶ τὸ κείμενον ἄνευ νοήματος.

Δι' ὃ πρὸς ἐνημέρωσιν τῶν ἀναγνωστῶν ἀναδημοσιεύσατε παρακαλῶ σχετικὴν περικοπὴν ἣτις ἔχει οὕτω:

«...Ὁ Β. Ι. Δημάρατος γράφων εἰς τὴν Μ. Ἑλληνικὴν Ἑγκ. ἀποκαλεῖ αὐτὸν πλούσιον Ἰωαννίτην ἐνῶ ὁ Σκεῦος Ζερβὸς καὶ ὁ ἀρθρογράφων εἰς τὸ Νεώτερον Ἑγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν «Ἡλίου» λέγουν ὅτι ἦτο «ἕνας ἐκ τῶν εὐπορωτέρων τῶν Ἰωαννίνων».

Πλείονας πληροφορίας πάντως περὶ τοῦ θίου καὶ τῶν ἔργων τοῦ

γενναιοδώρου τέκνου τῶν Ἰωαννίνων παρέχει ἡμῖν ὁ Χ. Κτενᾶς.

Κατ' αὐτὸν «ὁ Παναγιώτης Χατζῆ Νίκου εἶχε τὸ μέγα εὐτύχημα ἵνα τεχθῇ ἐν τῇ ἐνδόξῳ καὶ ἀπὸ τῶν μυθικῶν καὶ προϊστορικῶν χρόνων ἑλληνικωτάτῃ πόλει τῶν Ἰωαννίνων τῷ 1709, ἐξ Ἑλληνίδος μητρός, ἥς το ὄνομα ἀγνοῶ δυστυχῶς, καὶ Ἑλληνας πατρός Νικολάου, λαβόντος τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ Χατζῆ, ἦτοι προσκυνητοῦ, μετὰ τὸ εἰς Ἱεροσόλυμα ταξείδιον αὐτοῦ εἰς προσκύνησιν τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς ἔπραττον πλεῖστοι τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ μετὰ ταῦτα».

Μετὰ πάσης τιμῆς καὶ ὑπολήψεως

ΕΡΜΗΣ Θ. ΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΣ

12 Μαρτίου 1990

Ἀγαπητὲ κ. Μαμμόπουλε,

Ἀκόμα μιὰ φορὰ τὰ συγχαρητήριά μας γιὰ τὸ ἑξοχο ἔργο τῆς Η. Ε. καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὴν ὑψηλὴς στάθμης ποιότητα τοῦ Δελτίου.

Μὲ ὅλη μας τὴν ἐκτίμηση
Καθηγ. ΦΙΛΙΠ. Δ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

‘Ο στρατιωτικός περίπατος τῶν ‘Ιταλῶν στὰ 1940. ‘Ο ἀπαραίτη- τος τουριστικὸς ὁδηγός. ‘Η ιστο- ρικὴ ἀδήθεια.

Σεβαστέ και φίλτατε κ. Μαμμό-
πουλε,

Εύχομαι πάντοτε το καλό. Ας εί-
ναι καλά οι ευγενικοί φίλοι και
συμπατριώτες κ. Μαίρη Χρ. Καλλί-
δη - Δερδεμέζη και ο σύζυγός της
κ. Σόλων Δερδεμέζης, που — «τύχη
ἀγαθή» — μ’ έβαλαν στο «πνευμα-
τικό κανάλι» Σας. Τους γνώρισα το
1987 (και 1988) στο Λουτράκι και
με ενέταξαν στους αναγνώστες του
λαμπρού Δελτίου (Περιοδικού) της
«Ηπειρ. Εταιρείας». Και από τη θέ-
ση αυτή τους εκφράζω τις ευγνώ-
μονες ευχαριστίες μου.

Με το παρόν θέλω να καταστή-
σω κοινωνούς τους φίλους συνανα-
γνώστες του περιοδικού, πνευματι-
κούς αδελφούς, μερικών σοφών σκέ-
ψεων και παρατηρήσεων του μεγά-
λου συμπατριώτη μας (από το
Πλαίσιο Φιλιατών) αείμνηστου Δημ.
Ευαγγελίδη (1886—1959), Καθηγη-
τή Αρχαιολογίας.

Ερέθισμα μου έδωσε το περι-
σπούδαστο βιβλίο του «Οι αρχαίοι
κάτοικοι της Ηπείρου» — Εκδόσεις
Εταιρείας Ηπειρωτικών Μελετών—
Ιωάννινα 1962. Ας παρακολουθή-
σουμε όμως αυτές τις σκέψεις (Πρό-
λογος του βιβλίου, σελ. 3 και 4),
σε συνάρτηση με τον δικό μου τί-
τλο αυτής της επιστολής.

«Οι αρχαίοι κάτοικοι της Ηπεί-

ρου — γράφει ο Καθηγητής Δημ.
Ευαγγελίδης — και η εθνικότητά
τους είναι πολύς καιρός που έγιναν
αντικείμενο μελέτης από διαπρε-
πείς ιστορικούς και επιστήμονες με
κύρος. Πολλά σκοτεινά και αμφι-
σβητούμενα σημεία έχουν ξεκαθα-
ριστεί, χωρίς όμως οι διάφορες α-
πόψεις να συμφωνήσουν παντού.

Αλλά εδώ και λίγα χρόνια παρα-
τηρείται η πρόθεση να βγάλουν
και πολιτικά συμπεράσματα από
τη λύση του προβλήματος. Των Ι-
ταλών προπάντων οι γνώμες, χω-
ρίς να είναι αποτέλεσμα επιστημο-
νικής έρευνας, ξεκινούν από την
πολιτική μονάχα σκοπιμότητα και
προκατάληψη — γι’ αυτό και δεν
θα συζητηθούν εδώ πλατύτερα. Θα
αναφέρω λίγα μόνο, παίρνοντας α-
φορμή από τον ιταλικό τουριστικό
οδηγό της Αλβανίας, που βγήκε
στις αρχές του πολέμου (1940) και
είναι δείγμα της προκατάληψης που
κατέχει και τους επιστήμονες ακό-
μη. Σε μερικά σημεία δεν παίρνει
θέση στο εθνολογικό ζήτημα, σ’ άλ-
λα αγνοεί ολότελα το Ελληνικό
στοιχείο που υπάρχει στην ‘Ηπει-
ρο και θεωρεί τον ελληνικό πολιτι-
σμό ξένον και φερμένον στη χώρα
απ’ έξω.

Στον οδηγό αυτόν (ALBANIA,
MILANO 1940. Σημ. γραφ.: αντί-
τυπο του οδηγού έδωσε στον Καθ.
Ευαγγελίδη ο φίλος του και γνω-
στός πεζογράφος Στ. Ξεφλούδας,
που τον είχε λάφυρο από Ιταλό α-
ξιωματικό στον πόλεμο του 1940—
1941) ο αρχαιολόγος MUSTILLI,
που γράφει το ιστορικό και αρχαι-
ολογικό μέρος, αναγνωρίζει ότι οι

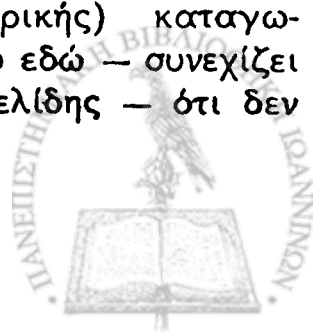
κάτοικοι, που βρίσκονται στα νότια του Αώου, είναι Ηπειρώτες, ξεχωριστοί από τους Ιλλυριούς, γράφοντας στη σελ. 39 : «Στα νότια του Αώου κατοικούσαν δεκατέσσερα ηπειρωτικά φύλα, που ανήκαν κατ' άλλους στην ιλλυρική οικογένεια και κατ' άλλους στην Ελληνική». Ο ίδιος όμως πιο κάτω, στη σελ. 68, θέλει Ιλλυριούς τους Ηπειρώτες και λέει : «Η ιλλυρική φυλή ήταν λαός πολυπληθής απλωμένος στην κεντρική ανατολική Ευρώπη και η Αλβανία αποτελούσε μιαν απ' τις νότιες επεκτάσεις του, που συνεχιζόταν και μέσα στη σημερινή Ελλάδα έως τον Κορινθιακό κόλπο (!).. Ο λαός αυτός αρχίζει να παίρνει δύναμη και να οργανώνεται σε κράτη τον 4ο αιώνα π.Χ. Τα δύο σημαντικότερα τμήματά του είναι στα βόρεια το τμήμα της Σκόδρας και στα νότια το τμήμα της Ηπείρου, που περιλαμβάνει διάφορα φύλα, όπως των Χαόνων και των Μολοσσών. Έπειτα τα κράτη παίρνουν οριστική μορφή, πολιτική συνείδηση και η δράση τους είναι προπαντός οι επιθέσεις κατά της εξασθενημένης πια Ελλάδας και των αποικιών της.

Πιο εξελιγμένη και σταθερή οργάνωση είχε προπάντων η Ήπειρος, οδηγούμενη από έξυπνους ηγεμόνες και διευκολυνόμενη από την επίδραση του Ελληνικού Πολιτισμού. Οργανωμένη πάνω σε βάσεις αυστηρά στρατιωτικές, είχε σημαντικές και πλούσιες πόλεις, όπως η Φοινίκη και το Βουθρωτό, και οχυρά και φρούρια κατεσπαρμένα σ' όλη τη χώρα...». Και συνε-

χίζει τονίζοντας τις σχέσεις πολιτισμού και εμπορίου που είχε η Ήπειρος με τη νότια Ιταλία, προπαντός την εποχή του Πύρρου (που φαίνεται πως είχε εκστρατεύσει στην Ιταλία για να συνάψει εμπορικές σχέσεις ή για να πάρει μαθήματα πολιτισμού!). Γενικά, παντού προσπαθεί να μειώσει τη σημασία του Ελληνικού πολιτισμού και αγνοεί ολότελα το ελληνικό στοιχείο. Ακόμα και στις Βυζαντινές εκκλησίες, που χτίστηκαν στα χρόνια του Δεσποτάτου της Ηπείρου, βλέπε (σελ. 73) επιδράσεις της Σερβικής ή Βουλγαρικής τέχνης (!) και φτάνει το ελληνικότατο όνομα Κλεισούρα (κλεισώρεια ή CLAUSURA) να το θεωρεί σερβικό!

Χαρακτηριστικά είναι όσα γράφει για τους σημερινούς κατοίκους της Αλβανίας από θρησκευτική άποψη. Έτσι, για τους Ορθόδοξους (σελ. 84) λέει : «Μετά τους μουσουλμάνους, αριθμητικά έρχονται οι Ελληνορθόδοξοι. Είναι πολύ δραστήριοι, έπιδέξιοι προπαγανδιστές και υποστηρίζονται από την Ελλάδα για την πολιτική μάλλον παρά για τη θρησκευτική και πολιτιστική διείσδυση» κτλ.

Από τέτοιους δασκάλους ανατράφηκε και άνθισε και ο αλβανικός εθνικισμός, που και τον Μ. Αλέξανδρο συγκαταλέγει στους ενδόξους προγόνους του, ώστε και στ' αλβανικά νομίσματα (λεκ) να εικονίσει την προτομή του, θεωρώντας τον αλβανικής (ιλλυρικής) καταγωγής. Ας σημειώσω εδώ — συνεχίζει ο Καθηγ. Ευαγγελίδης — ότι δεν

είναι από όλους δεκτό πως οι σημερινοί Αλθανοί είναι απόγονοι των Ιλλυριών».

.....
Αθήνα 1947

Δ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

Ως κατακλείδα ν' αναφέρουμε ότι ο Καθηγ. Ευαγγελίδης άφησε πλούσιο έργο και κύρια συνδέθηκε με τις σημαντικές έρευνες στη Δωδώνη (στενός του συνεργάτης από το 1952 ο ομότιμος τώρα Καθηγητής Αρχαιολογίας, Γιαννιώτης και γείτονάς μου κ. Σωτήρης Δάκκας).

Κύριε Μαμμόπουλε, Σας ευχαριστώ. Το περιοδικό το στηρίζουμε όλοι και μιλάμε γι' αυτό όπου βρεθούμε κι όπου σταθούμε! Και τα «θραστερά φασούλια» τα... καψοτρώμε και την ύλη του περιοδικού μας τη... ρουφάμε. Είναι πραγματικά «διαθαστερό» το ευλογημένο!

Με πολλή αγάπη
ΕΛΕΥΘ. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

★

Ιωάννινα 22.12.89

Κύριε Πρόεδρε,

Και πάλιν σας συγχαίρω θερμά δια την αρτία έκδοση του θαυμάσιου Περιοδικού μας, «Ηπειρωτική Εταιρεία», το οποίο ακτινοβολεί στο Πανελλήνιο. Διδάσκει, μορφώνει, καθοδηγεί και ενημερώνει, τον πνευματικό κόσμο και λαμπρύνει με την παρουσία του, την άξια θέση που κατέχει. Είναι αξιόλογο, είναι «Ήπειρος από την Ήπειρο», είναι καύχημα όλων.

Με την σεμνότητα και πνευματική εντρύφεια που σας διακρίνει το

ανεβάζετε στην πυραμίδα των πνευματικών έργων, τα οποία φέρουν επάξια, τη δική σας σφραγίδα και των συνεργατών σας.

Με αυτές τις σκέψεις, τελειώνω και εύχομαι να συνεχίσετε την έκδοση του Περιοδικού που εκπροσωπεί την Ήπειρο.

Θερμές ευχές για τις επικείμενες γιορτές, Ευτυχισμένος ο Καινούργιος Χρόνος.

Με εκτίμηση
ΠΑΥΛΟΣ ΚΟΥΛΟΥΡΑΣ

Υ.Γ.: Επειδή μέσα Φεβρουαρίου θα μεταβώ στην Αυστραλία, που έχω άμεσους συγγενείς, και θα γυρίσω μετά 4—5 μήνες, παρακαλώ να σταματήσετε την αποστολή του περιοδικού σας από 1.1.90.

Σας στέλνω (2.000) δραχμές για τυχόν συνδρομές προηγούμενων ετών 1988—1989.

Ευχαριστώ

★

25.3.90

Άγαπητέ μου κ. Μαμμόπουλε,

Διάβασα με ιδιαίτερη προσοχή τὰ ὅσα γράφετε στὸ τεύχος Νοεμβρίου 1989 γιὰ τὴν μαρμάγκα. Οἱ λεπτομέρειες εἶναι σημαντικές ἀλλ' ἔχω νὰ ἐπισημάνω μερικές διαφορὲς μεταξύ τῶν δύο περιγραφῶν, τῆς δικῆς σας καὶ τῆς δικῆς μου. Γράφετε ὅτι οἱ ἐννέα Μαρίες τραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τῆς μαρμάγκας, τὸ ὁποῖον καὶ παραθέτετε. Ἀπὸ ὅ,τι ξέρω, στὸ χωριό μου δὲν τραγουδοῦσαν, ἀλλὰ θρηνοῦσαν γιὰ τὸ περιστατικὸ τὸν παθόντα. Ὡς γνωστὸν τὸ μοιρολόγι γενικῶς δὲν εἶναι τραγούδι, ἀλλὰ ποίημα θρηνῶδες, ποὺ τὸ κατεσκεύ-

αζαν ειδικευμένες έξ επαγγέλματος μεγάλης ηλικίας μοιρολογίστρες την στιγμήν του θρήνου, αναλόγως του περιστατικού, τής ηλικίας, προσόντων, κλπ., του θανόντος (αυτά στο χωριό μου).

Το μοιρολόγι αυτό — το κάθε μοιρολόγι — άπετελείτο από στίχους καί στροφές, στο τέλος τών οποίων ξεσπούσαν σέ κλάματα γοερά, μερικές δέ έπεφταν σέ ύστερικούς παροξυσμούς, όχι δέ σπάνια καί σέ λιποθυμίες.

Καί κάτι άλλο: οί λέξεις μοιρολόγι, μοιρολογίστρες, κλπ., πρέπει νά γράφονται μέ υ και όχι μέ οι. Καί τοϋτο γιατί κατά την Αρχαιότητα οί γυναίκες που έκλαιγαν τούς νεκρούς, τούς άλειφαν μέ μύρα, έξ οϋ καί τó μοιρολόγι κλπ. (Βλ. Έγκ. Λεξικόν). Κατά τó λεξικόν έπίσης τó ρήμα μοιρολογώ σημαίνει λέω σέ κάποιον τή μοίρα — μήπως τάχα σημαίνει καί κλαίω τήν μοίραν;

Τέλος δέν ξέρω, άλλ' ίσως είναι πιθανόν από αυτό τó «μύρωμα» τής Αρχαιότητας, νά προήλθε αυτό που κάνουν οί καθ' ήμās μοιρολογίστρες, που σκεπάζουν τούς νεκρούς των μέ πολυάριθμα ματσάκια τών άρωματικών φυτών βασιλικά καί δενδρολίβανον — διά λόγους εϋνοήτους — έτερον οϋδέν.

Μέ αγάπην καί θαθεϊαν εκτίμησιν
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΧΑΒΕΛΑΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Α.Χ.Μ.: Δέ βλέπω να διαφωνήσε με τόν Γυμνασιάρχη κ. Χ. Χαβέλα.

Κατά τή Μεγάλη Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια (Πυρρός, τόμ. 17 σελ. 295)

Μοιρολόγιο = θρηνητικά άσματα όλίγον κατ' όλίγον εκ τής όδύνης τού θανάτου έδημιουργήθησαν όλόκληρα θρηνητικα ποιήματα μέ καλλιτεχνικήν πολλάκις πνοήν όχι τυχαίαν.

Αυτά τά θρηνητικά άσματα κατ' άπορίπτωσιν καί κατ' άπορίπτωσιν (μοιρολογίστρα), άλλωτε άπαγγέλλονταν κι άλλωτε εκφέρονταν μελοποιημένα.

Όσο για τή γραφή: Μοιρολόγιο = μοίραν λέγω. Κατ' άλλους μύρολογο = άλείφω μέ μύρα νεκρόν, λέγει ό Ν. Π. Ανδριώτης στο Έτυμολογικό Λεξικό τής κοινής νεοελληνικής, 2η έκδοσι 1967, σελ. 210.

Περισσότερα Άδαμ. Κοραή Άτακτα 2, 255 καί 4, 345 καί Φαίδ. Κουκουλέ στην «Άθηνά» 56, 321.

Καί ή «Καθαντζιάδα» του Κούνδουρου

Άθήνα, 29.3.1990

Άγαπητέ μου Πρόεδρε,

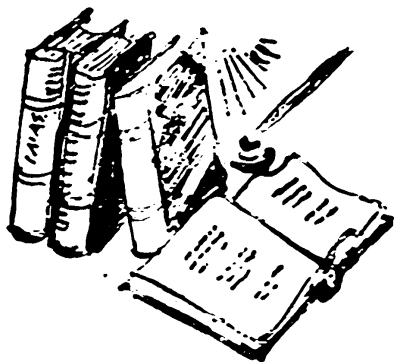
Συγχαρητήρια για τή νέα έκδοσι τής «Έταιρείας», τήν Κάλαντζιάδα, όπως εϋστοχα τήν όνομάτισες. Μοϋ τήν έστειλε ό συγγραφέας τής Γιώργος Κούνδουρος (κατά σύστασή σου, προφανώς) καί έσπευσαν νά τόν εϋχαριστήσω. Εϋχαριστώ κι έσένα.

Ανακάλυψες, ένθάρρυνες καί άνέδειξες έναν θαυμάσιο Ηπειρωτογράφο. Άξιος ό μισθός σου! Είσαι όμως κι εσύ, Πρόεδρέ μου, ένας «κοντυλιάρης» από τούς λίγους. Πολύ μοϋ άρεσε ό Πρόλογός σου.

Υγίαινε καί εϋδαιμόνει!

ΛΕΑΝΔΡΟΣ ΒΡΑΝΟΥΣΗΣ

Γ. Κούνδουρου: «Οἱ Καλαντζή- δες τῆς Μουργκάνας» 1990.

Θεσσαλονίκη 30.3.90

Αγαπητέ μου συμπατριώτη κ. Κούν-
δουρε.

Πήρα με χαρά το νεώτερο πολυ-
σέλιδο έργο σας «Οι Καλαντζίδες
της Μουργκάνας» και θερμά σας
ευχαριστώ. Είναι καταπληκτικό, ε-
φάμιλλο με τα προηγούμενα. Πνευ-
ματική προσφορά στην Ήπειρο
και παράλληλα, προσφορά στην Η-
πειρωτική Εταιρεία, εφ' όσον εκεί
το δωρίζετε.

Το διαβάζω με συγκίνηση. Και τι
δεν ζωντανεύετε με τον γλαφυρό
συναρπαστικό λόγο σας, για το
«τιμημένο» επάγγελμα του καλαν-
τζή και τους τεχνίτες ταξιδευτές
που το ασκούσαν. Τους καλαντζή-
δες που έκαναν τα μαύρα άσπρα,
τα πικρά γλυκά, για να νικήσουν
τη φτώχεια και να κρατήσουν ζων-
τανά τα χωριά τους. Τους άξιζε
τούτος ο συγκινητικός ύμνος που
τους αφιερώσατε. Ζωντανεύετε μια
ολόκληρη εποχή, με ονόματα, πρό-
σωπα, με γνήσιες Ηπειρωτικές λέ-
ξεις, και με όλον τον καϋμό της ξε-
νητιάς. Τα λιγόλογα γράμματα,
που τα δάκρυα της μάνας «λέρω-

ναν την κόλλα».

Πότε με πεζό και πότε με έμμε-
τρο λόγο, τ' ανασταίνετε και τους
δίνετε πνοή από την αγάπη σας και
τη θερμή της καρδιάς σας.

Ιστορικά και λαογραφικά αφη-
γήματα, που συμπληρώνονται και
πλουτίζονται, με τις αξιόλογες
«Μαρτυρίες» του Β' μέρους.

Μια έρευνα με πολύ ζήλο και
μεγάλο μεράκι. Στέκομαι στη σε-
λίδα 179 «Οι γυναίκες των καλαν-
τζήδων κι ο ρόλος τους στην οικο-
γένεια και στο χωριό» κι η μνήμη—
γενικά για όλες τις Ηπειρώτισσες
— γονατίζει μπροστά τους. Ναι έ-
τσι είναι. Καλά τα λέτε. Δεχθείτε
κι από μένα εγκάρδια συγχαρητή-
ρια, για την «Καλαντζιάδα» τούτη
καθώς εύστοχα την ονομάζει ο
Πρόεδρος της Η. Ε. συγγραφέας Α.
Μαμμόπουλος, στον ωραίο πρόλο-
γο.

Με πολλούς χαιρετισμούς
ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Αγαπητέ μου κ Κούνδουρε,

Έλαβα το τρίτο κατά σειρά βι-
βλίο σας «Οι καλαντζήδες της
Μουργκάνας» και για να είμαι ει-
λικρινής διαβάζοντας με συγκίνησε
βαθύτατα, γιατί αγκαλιάσατε με
τον συγγραφικό σας τρόπο, όλα τα
χωριά της Μουργκάνας και γενικά
το πανοχώρια των Φιλιατών, φέρα-
τε στο προσκύνιο μια πολυπαθή τά-
ξη των καλαντζήδων που έμεναν
κρυμμένοι κάτω από τη σκιά των
προνομιακών τάξεων και της δικής
τους ταπεινοφροσύνης. Όμως με
τον τίμιο ιδρώτα τους το καζάντιο

τους απεδείχθησαν άριστοι οικογενειάρχες και πατριώτες, η δε κοινωνική τους προσφορά υπήρξε υποδειγματική. Έτσι το βιβλίο σας αυτό αποτελεί και ένα μεγάλο μνημόσυνο σ' αυτούς που μόχθησαν στο σκληρό επάγγελμα του καλαντζή.

Ακόμη το βιβλίο σας αυτό, αποτελεί μια ιστορική διαδρομή της κοινωνικής και επαγγελματικής εξέλιξης των κατοίκων της περιοχής μας.

Το νέο σας αυτό βιβλίο μαζί με τα άλλα δύο 1. «Αλλοτινά κι αξέχαστα», 2. «Η Πόβλα της Μουργκάνας κι' ο Ευεργέτης της Σπύρος Τσίγκος — ένα χωριό ξαναγεννιέται», αποτελούν μια πλούσια πνευματική προσφορά στην Ελληνική λαογραφία, ηθογραφία και ιδιαίτερος στην κοινωνική εξέλιξη του τόπου μας που έλειπαν από την Ηπειρωτική βιβλιοθήκη, γιατί είναι οι ρίζες μας, είναι η Θεσπρωτική παράδοση. Ακόμη διαπιστώνει ο αναγνώστης με πόση απόλυτη τάξη και νοικοκυρωσύνη γράφτηκαν τα βιβλία σας. Είναι εργασίες που σας αποδίδουν το στεφάνωμα της Ηπειρωλατρείας σας και της αφοσιώσεώς σας στην πατρική γυ.

Μέσα στο νέο σας βιβλίο δείχνετε την αγάπη σας στους ανθρώπους εκείνους του πνεύματος και την εργασία τους ωφέλησαν και ευ-

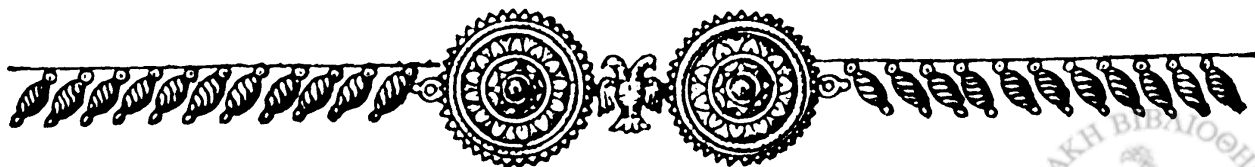
εργέτησαν τον τόπο τους. Διεισδύσανε με υπευθυνότητα και γλαφυρότητα στην πραγματικότητα της τότε ζωής των κατοίκων και δώσατε μια πλήρη και ζωντανή εικόνα της όλης πορείας των ανθρώπων εκείνων στην ξενητεία.

Ακόμη και η επιλογή της φωτογραφίας που χρησιμοποιήσατε στο βιβλίο σας και ιδιαίτερη χάρη δίνει αλλά και πιο κοντά φέρνει τον αναγνώστη με την τότε εποχή.

Σαν Βαθουριώτης - Θεσπρωτός σας είμαι ευγνώμων για την πνευματική σας προσφορά στον τόπο μας. Το όνομά σας θα τιμά ιδιαίτερος την γενέτειρά σας Πόβλα, αλλά και όλον τον Θεσπρωτικό χώρο. Σας εκφράζω και πάλι τα θερμά μου συγχαρητήρια και τις θερμές μου ευχαριστίες.

Με αγάπη και εκτίμηση
ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΝΑΤΣΗΣ
τ. Γεν. Επιθεωρητής Μ.Ε.

Κάντε ένα δώρο στους Πνευματικούς σας Φίλους. Μιά έτήσια συνδρομή (1500 δραχμών) στο Περιοδικό της Έταιρείας. Θα το θεωρήσουν ένα ευχάριστο ξάφνιασμα. Και η Έταιρεία θα συνεχίσει το Ήπειρωτικό της έργο.

Βιβλία που λάβαμε

Ἡ Ἐφορος - Σύμβουλος τῆς Βιβλιοθήκης Κυρία Μαίρη Καλλιίδου γράφει καὶ ἡ Ἐταιρεία εὐχαριστεῖ συγγραφεῖς καὶ ἀποστολεῖς τῶν παρακάτω βιβλίων, ποὺ λάβαμε:

- 1) ΔΗΜ. ΝΟΤΗ ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Λόγοι καὶ μελέται (Τόμοι τέσσερις). Ἀθήνα.
- 2) ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡ. ΜΕΛΕΤΩΝ: «Ἡπειρωτικὸ Ἡμερολόγιον 1989». Ἰωάννινα.
- 3) ΜΙΧ. ΤΡΙΤΟΥ: «Νικόλαος Τζαρτζούλης», «Ἡ ἱερὰ Μητρόπολις Μετσόβου», «Ἡθὴ καὶ Ἔθιμα τοῦ Μετσόβου». Ἰωάννινα.
- 4) ΝΙΚ. ΠΙΧΤΟΥ: «Αἰσθητικὴ τῆς Πίνδου». Ἰωάννινα.
- 5) ΧΑΡ. ΧΑΒΕΛΑ: «Ἄγνὰ ἀμαρτήματα — Λόγια ἀγάπης». Ἀθήνα 1984.
- 6) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Νικόλαος Σκουφᾶς. — Ὁ ἱδρυτὴς τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας. Ἀθήνα 1980.
- 7) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Το Κομπότι. Σύντομος ἱστορικὴ ἐπισκόπησις. Ἀθήνα 1982.
- 8) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Παλιὰ Διηγήματα. Ἀθήνα 1981.
- 9) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Ἄγνὰ ἀμαρτήματα — Λίγο γέλιο — Ἕνα δάκρυ. Ἀθήνα 1981.
- 10) ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Ἡ ἀληθινὴ ἱστορία τοῦ Σουλίου. Ἀθήνα 1989.
- 11) ΔΗΜ. ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ: Ἡ ἑκατονταετηρίδα τῆς Ἀρτης 1881—1981. Ἀθήνα 1982.
- 12) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Μῆτρες καὶ Γιαννάκης Κουτελίδας. Φημισμένοι ὀπλαρχηγοὶ τῶν Τζουμερκῶν. Ἀθήνα 1985.
- 13) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Ἐπανάστασις καὶ καταστροφὴ Καλαρρυτιῶν — Συρράκου. Ἰωάννινα 1988.
- 14) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Θύμιος Γάκης — Ἀγισταρχος — Ἐθνικὸς Ἡρώς. Ἀθήνα 1986.
- 15) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Αἱ Ἐπαναστάσεις τῆς Ἀρτης τοῦ 1866 καὶ 1878. Ἀθήνα 1974.
- 16) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Ἀρτης τοῦ 1854. Ἀθήνα 1973.
- 17) ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ: Ἀπ' τὴν πνευματικὴ Ἀρτα καὶ ἡ Τζένη Διαμάντη - Παπαϊωάννου. Ἀθήνα 1986.
- 18) ΑΠΟΣΤ. ΜΠΑΛΤΣΙΟΣ: Κώδικας Ὀδικῆς Κυκλοφορίας. Ἀθήνα 1989.
- 19) ΑΠΟΣΤ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑΣ: Τα δύσκολα μονοπάτια στὴ Λεωφόρο τῆς ζωῆς μου. Ἀθήνα 1989.
- 20) ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ: Ἱστορία καὶ παράδοση τῆς Πυρσόγιαννης. Ἡγουμενίτσα 1989.
- 21) Σ. Ι. ΔΑΚΑΡΗ: Κασιώπη — Νεώτερες ἀνασκαφές 1977—1983. Ἰωάννινα 1989.
- 22) Α. WACE — Μ. THOMSON: Οἱ Νομάδες τῶν Βαλκανίων. Θεσσαλονίκη 1989.
- 23) ΑΘΑΝ. ΛΕΚΚΑ: Οἱ ἀλύτρωτοι Βορειοηπειρώτες. Ἀθήνα 1989.
- 24) ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΚΕΡΚΥΡΑΣ: Δελτίο Ἀναγνωστικῆς Ἐταιρείας Κερκύρας. 1988.
- 25) ΝΙΚ. ΤΕΝΤΑ: Ἡ λογοτεχνικὴ προσωπικὴ κατὰβεση τῆς Χρυσ. Ζιτσαῖας. Θεσσαλονίκη 1988.
- 26) ΑΝΑΣΤ. ΤΣΙΑΡΑ: Γραμμενιάτες Διδάσκαλοι. Ἀθήνα 1985.
- 27) ΚΟΥΛΑ ΞΗΡΑΔΑΚΗ: Τὸ Φεμινιστικὸ κίνημα στὴν Ἑλλάδα. Ἀθήνα.
- 28) ΠΑΥΛ. ΛΑΜΠΡΟΥ: Μετανομιανὴ Ἀρμονία. Ἀθήνα 1989.

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

**Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία", ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.**

Καμμιά κρατικὴ ἐπιχορήγηση δὲν ἔχει
ἡ «Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία» καὶ τὸ Δελ-
τίο της. Ποτὲ δὲν ὑπέβαλε αἴτηση μὲ ἀν-
τικείμενον τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἐνίσχυση.
Ζεῖ, κινεῖται, ἐξελλίσσεται μὲ τὶς συνδρο-
μὰς τῶν Μελῶν καὶ Συνδρομητῶν της.
Ποτὲ δὲν εἶχε ἐλλειμματικούς ἀπολογι-
σμούς. Χάρις στὴν ἐλευθεριότητα τῶν
Συνδρομητῶν της ὑπερκαλύπτει τὶς δαπά-
νες της καὶ κάθε περίσσειμα πηγαίνει στὴ
θελτίωση τοῦ ἡπειρωτικοῦ της περιοδι-
κοῦ, πού ἀποθησαυρίζει ἀπὸ μῆνα σὲ μῆ-
να, τὴν ἡ π ε ι ρ ω τ ι κ ῆ τ ο υ ὕ λ η.

Δὲν πληρώνει ἐνοίκια ἡ Ἑταιρεία. Στε-
γάζεται σὲ ἰδιόκτητα Γραφεῖα, πού ἀγο-
ράστηκαν μὲ χρήματα τῶν Ἑπειρωτῶν
Μελῶν - Συνδρομητῶν της. Δὲν πληρώ-
νει μισθοὺς ἡ Ἑταιρεία. Ἡ ἐργασία διε-
ξάγεται ἐπὶ ἐθελοντικῆς βάσεως ἀπὸ τὰ
Μέλη τοῦ Διοικητικοῦ της Συμβουλίου μὲ
ἐφημερία.

Καθαρὲς οἱ πηγὲς τῶν Ἑσόδων της καὶ
στὸ φῶς τῆς δημοσιότητας.

Αὐτὸ τὸ μῆνα μᾶς βοήθησαν οἱ παρ-
κάτω Συνδρομηταί. Ἐκφράζουμε τὴ χαρά
μας καὶ τὴν εὐγνωμοσύνη μας πρὸς ὅλους.

Ἡ κυρία Ἀνθούλα Καραγιώργου	
γιά τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Γεώργ. Καχαγιάς ὁμοίως	3000
Ἡ κυρία Βιργ. Γκζίκη ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Βασίλ. Παπᾶς ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Βασίλ. Γκαρτζόπουλος ὁμοίως	2000

Ὁ κ. Δημοσθ. Νίκας ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἀχιλ. Λαζάρου γιά τὶς ἀ- νάγκας τῆς Ἑταιρείας	2000
Ἡ κυρία Μαργδ. Γεωργιάδου γιά τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Δονᾶτος Πασχάλης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Κων. Μπαρόπουλος πλὴν ἄλ- λων γιά τὸ Δελτίο	1500
Ἡ κυρία Βάσω Κωσταρίδου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κων. Μπαρόπουλος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Στέλιος Παναγιώδης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Γεώργ. Βασδέκης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἀντώνιος Μουδρόπουλος ὁμ.	2000
Ὁ κ. Φώτης Νικόπουλος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Μάρκος Παναγιῆς ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Σπύρος Τσιγγέλης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Ἰωάννης Σάββας ὁμοίως	3000
Ἡ κυρία Ματίνα Χρ. Παπασταύ- ρου ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Ἀθαν. Λάμπας ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Σπύρος Ραπτόπουλος ὁμοίως	5000
Ὁ κ. Η. Παπαγεωργίου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπαϊωάννου ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἐμ. Συρμακέσης ὁμοίως	4000
Ὁ κ. Ἀναστ. Παπαναστασίου ὁμ.	1500
Ὁ κ. Νικόλ. Τατσάκης ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Παύλ. Βρέλλης ὁμοίως	1500
Ὁ Πρόεδρος κ. Ἰωάν. Κουτσολός	
ἐκτακτὴ εἰσφορά γιά τὴν ἐτήριξη τοῦ πνευματικοῦ τῆς Ἑταιρείας ἔργου	5000
Ὁ κ. Ἐλευθ. Σπυρόπουλος γιά τὸ Δελτίο	2000
Ἡ κυρία Ἐλευθ. Νικ. Τσουμάνη	
ἐκτακτὴ εἰσφορά	3000
Ὁ κ. Ἰωάν. Κώττας γιά τὸ Δελτίο	3000
Ὁ κ. Νίκος Κοσμᾶς ὁμοίως	1500
καὶ ἐκτακτὴ εἰσφορά	1000

Ὁ κ. Ἀδαμ. Φραγκόπουλος γιὰ τοὺς πνευματικοὺς σκοποὺς τῆς Ἑταιρείας	5000	Ὁ κ. Λουκιανὸς Βαρσάμης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Ἐλευθερία Κουταβᾶ - Δάκταρη ὁμοίως	5000	Ὁ κ. Ἰωάν. Μπαμπόπουλος ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Λεοντία Κάραμπον γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ὁ κ. Ἰωάν. Παπαθεμιστοκλέους ὁμοίως	2000
Ὁ στρατηγὸς κ. Δημ. Λαμπρίδης ὁμοίως	3000	Ὁ κ. Εὐριπ. Βάτσος ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Ἀντώνης Ρωμαῖος ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Δημ. Βασδέκης ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Γεώργ. Μανωλάκος ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Ἐμ. Παπάζογλου ὁμοίως	2000
Ὁ τ. Εἰσαγγελέας Ἀθαν. Γκαζέτας ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Ἀνδρ. Σερμπῆς ὁμοίως	3000
Ὁ κ. Κώστας Βελιχρούτης ὁμοίως	1400	Ὁ κ. Χρ. Παπακίτσος ὁμοίως	5000
Ὁ κ. Λεωνίδα Βασδέκης ὁμοίως	5500	Ὁ κ. Λάκης Ἐξάρχος ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Σπύρος Ἀρμενιάκος ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Ἐλένη Γύρα ὁμοίως	3500
Ὁ κ. Δημ. Λιάγκος ὁμοίως	3000	Ὁ κ. Νικόλ. Γύρας ὁμοίως	5000
Ὁ κ. Κων. Στεργίου ὁμοίως	3000	Ὁ Καθηγητὴς κ. Φίλιππος Ἐμμανουήλ γιὰ τὴ στήριξη τοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ὁ κ. Κύρκος Ἀναστασίου ὁμοίως	3000	Ὁ Ἐπίτιμος Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. Κων. Ἐξάρχος πλὴν ἄλλων καὶ γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Μαργαρίτης Στεργίου ὁμοίως	3500	Ἡ κυρία Τζένη Θρεψιάδου - Ἐξάρχου ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Κώστας Κατραπάνος ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Ἀθαν. Βουλόδημος ὁμοίως	5000
Ἡ κυρία Εἰρήνη Παπαπέτρου - Τζουράνα ὁμοίως	5000	Ὁ κ. Δημ. Κασσιός, ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Ἀρτεμς Βαλαντζανᾶ ὁμ.	5000	Ὁ κ. Κων. Φαφαλιός ὁμοίως	6000
Ὁ κ. Μιχ. Οἰκονόμου ὁμοίως	4000	Ἡ «Μάνα τοῦ Πωγωνίου» ἑκτακτὴ εἰσφορὰ	10.000
Ἡ Ἐνωσις Ἡπ) τῶν Βύρωνος ὁμ.	1500	Ἡ κυρία Ἑλλη Ζέρη γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Ἀλέξ. Δημητριάδης ὁμοίως	3000	Ἡ κυρία Βάσω Μάνου ἐνίσχυση τῶν σκοπῶν τῆς Ἑταιρείας	5000
Ὁ κ. Χρ. Τσάδαλος ἑκτακτὴ εἰσφορὰ	2000	Ἡ κυρία Πέπη Βλαχάκη γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Ντίνος Δημητρώπουλος πλὴν ἄλλων ὁμοίως	3000	Ὁ Πρωτοπρεσβύτερος κ. Παν. Καραγιάννης ὁμοίως	5000
Ὁ κ. Ματθαῖος Σπύρου ὁμοίως	6000	Ὁ κ. Δημ. Πόλιος γιὰ τὸ Δελτίο	2000
Ὁ κ. Σπύρος Ρίζος ὁμοίως	3000	Ὁ Δήμαρχος Μετσόβου κ. Δημ. Τόπης γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἀθαν. Δουρδούφης ὁμοίως	3000	Ἡ κυρία Ἀφροδ. Σπυράκου ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Εὐρυτ. Ρουκλῆς ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Κώστας Κωτσάνης ὁμοίως	3000
Ὁ ἱατρὸς κ. Ἐλευθ. Χριστακόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	6000	Ὁ λυκειάρχης κ. Β. Σωτηρίου ὁμ.	2000
Ὁ κ. Γεώργ. Ραπτόπουλος ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Κων. Καραγιάννης ὁμοίως	4500
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπαδασιλείου ὁμοίως	2000	Ὁ κ. Λουκάς Μάης ἐνθουσιώδης καὶ πατριωτικώτατος ὑποστηρι-	
Ὁ κ. Φραντζῆς Κάτσαρος ὁμοίως	2000		
Ἡ κυρία Μαρία Γελέκη ὁμοίως	5000		

ΚΕΡΑΜΕΪΚΟΣ - ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς τῆς Ἑταιρείας εἶναι ἡ ἀπονομή τιμῆς στὴ μνήμη θανόντων Ἑπειρωτῶν. Αἰωνία ἡ μνήμη τους. Κατὰ τὸν μῆνα αὐτὸν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ἡ κυρία Νίκη Νικ. Γιάττη στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της Νικολάου	5000	Ἡ κυρία Λίτσα Ἀνδρουλιδάκη στὴ μνήμη τῆς ἀδερφῆς της Μάρθας της Μάρθας καὶ τοῦ συζύγου της Ἀλεξ. Μουντάνου	5000
Ἡ κυρία Ματίνα Κούνδουρου στὴ μνήμη τοῦ συζύγου της Ἀθανασίου	2000	Ἡ κυρία Ἀλεξάνδρα Νικολάου Ἀώλη τοῦ τόσο πρόωρα ἀπωλεσθέντος πνευματικοῦ Ἑπειρώτη καὶ Νομικοῦ στὴ μνήμη του	5000
Ἡ κυρία Ντίνα Βαλούρδου στὴ μνήμη τοῦ πατέρα της Παύλου Κιτσανέλη	10.000	Ὁ Ἀρεσπαγίτης κ. Βλαδίμηρος Βρέλλης στὴ μνήμη τοῦ ἀληθινοῦ Νικολάου Παπασωτηρίου	10.000
Ἡ κυρία Ἑρμιόνη Μπάη στὴ μνήμη τῆς ἀδελφῆς της Μάρθας καὶ τοῦ συζύγου της Ἀλεξ. Μουντάνου	5000		

χτῆς τοῦ ἔργου, ὅπως πάντοτε	5000	Θεόφιλος Χρήστος Κράνος γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Ἰωάν. Ἀναγνωστόπουλος ὁμ.	1500	Ἡ κυρία Ἐλετάδου Δήμου μᾶς συγ-κινεῖ πάλι, γιὰ τὸ Δελτίο καὶ ἑκακτὴ εἰσφορά	3500
Ὁ κ. Κων. Ἀναγνωστόπουλος ὁμ.	1500	Ἡ συγγραφέας κ. Θάλεια Σαμαρᾶ γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Θεόδ. Δῆμος ὁμοίως	3000	Ὁ Γιατρὸς κ. Ἰωάν. Σφάγγος ὁμ.	2000
Ἡ κυρία Πόπη Μαρνέλη ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Μαρίνα Βραδῆ - Κυρκώφ ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Λίτσα Ἀνδρουλιδάκη τὸ γένος Δεδέκου γιὰ τὸ ελτίο	1500	Ὁ κ. Κων. Κουκουξέλης ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Ἑρμιόνη Μπάη τὸ γένος Δεδέκου γιὰ τὸ Δελτίο	1500	Ὁ κ. Βασίλ. Τζουμπέζ ὁμοίως	1500
Ὁ κ. Θωμᾶς Σόρογκας ὁμοίως	1500	Ὁ κ. Θεόφιλος Πατσούκας ὁμοίως	1500
Ἡ κυρία Θεοδώρα Λιόλιου πλὴν ἄλλων γιὰ τὸ Δελτίο	2000	Ὁ κ. Ἀριστείδης Ἀράπης ἐνίσχυση τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἑταιρείας	10.000
Ὁ κ. Σπύρος Στεφόπουλος ὁμοίως	4000	Ἡ κυρία Ἀλ. Ζωῖδη γιὰ τὸ Δελτίο	1500
Ὁ κ. Θεόδ. Ντούνιας ὁμοίως	1000	Ὁ κ. Νικ. Βρυζώνης ὁμοίως	3500
Ὁ κ. Ἑρμῆς Μουδόπουλος ὁμοίως	1500	Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Κόλια, ἀπὸ χρόνια πολῦτιμος ἀρωγὸς μας	10.000
Ὁ κ. Ἀδάμ. Κουνάδης γιὰ τὸ Δελτ.	2000		
Ἡ κυρία Ἑλένη Τσονίδου τὸ γένος Μελά γιὰ τὸ Δελτίο	1500		
Ἡ κυρία Λουκία Πούτου ὁμοίως	1500		
Ὁ λαΐκος ζωγράφος ὁ Ἑπειρώτης			

Ἀκριβέ μας Ἀναγνώστη,

Τὸ περιοδικό, ποὺ κρατᾷς στὰ χέρια σου ἔκλεισε τὰ δέκα πέντε χρόνια καὶ μπῆκε στὸ δέκατο ἕκτο χρόνο.

Θὰ θυμᾶστε, οἱ παλιότεροι, ὅτι τὸ πρῶτο φύλλο βγήκε (1974) πρωτόπλαστο σὰν πηλὸς ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ κ ε ρ α μ έ ω ς (ἀγγειοπλάστη), μὲ τέσσερις σελίδες κι ἀγάλια - ἀγάλια ἀπὸ τὸ 1-30 τεύχος, ἀπὸ τετρασέλιδο ἔγινε δσέλιδο καὶ 16σέλιδο, γιὰ νὰ φτάσει στὴ σημερινή μορφή μὲ τὴ δική Σου ζωογόνα πνοή.

Στοὺς καιροὺς μας ὁ Τύπος, ὅπως πολλὰ πράγματα, ἔχει πάρει γιγάντιες διαστάσεις στηριζόμενος κυρίως στὸ βιομηχανικό, ἐμπορικό καὶ ἐφοπλιστικό Κεφάλαιο, πουλούμενος κι ἀγοραζόμενος στὴν πιάτσα. Καὶ βγαίνουν ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ μὲ ἐλλειμματικούς ἀπολογισμούς... Ποὺ σημαίνει ὅτι χτυποῦν τὶς πόρτες τῆς ἐξάρτησης. Γιατὶ ὅποιος πληρώνει ὑπαγορεύει καὶ τὴ θέλησή του καὶ τὴν πολιτική του.

Τοῦτο τὸ περιοδικό δὲν ἔχει ἀπὸ πουθενὰ καμμιὰ οἰκονομική ἐξάρτηση καθὼς καὶ ἡ Ἑπειρωτικὴ Ἑταιρεία, ποὺ τὸ κρατᾷ στὰ δοκιμασμένα ἱστορικά χέρια της. Ἔτσι ἔχει ἐλεύθερη τὴ φ ω ν ῆ τ ο υ καὶ τὶς στήλες του. Οἱ συντάκτες του δὲν πίνουν νερό ἀπὸ ὑποπτες πηγές, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ β ρ υ σ ο μ ᾶ ν α Ἑπειρο, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ μοναδική πηγὴ ἐμπνεύσεως. Φτασμένοι ἄνθρωποι, οἱ τῆς Ἑπειρωτικῆς Ἑταιρείας καμμιὰ φιλοδοξία δὲν ἔχουν (πολιτικὴ ἀνάδειξη κλπ.) καὶ εἶναι ἀφοσιωμένοι στὴν ὑπηρεσία τοῦ Τόπου τους.

Ὅταν κάποτε ἐπιχειρήθηκε ἀνάμιξη στὴν πολιτικὴ σύσσωμο τὸ Συμβούλιο ἀντέδρασε. Δὲν περιμένουν ἀπὸ μᾶς οἱ Ἑπειῶτες πολιτικὲς παραινέσεις. Περιμένουν τὸν ἀνασασμὸ τῆς γενέθλιας Γῆς τους ὅπου κι ἂν εὐρίσκονται. Καὶ νομίζουμε ὅτι τὸ περιοδικό τῆς Ἑταιρείας τὸν μεταφέρει.

Παράκλησή μας μόνιμη καὶ ἐπαναλαμβανόμενη: κάθε Παραλήπτης ἃς γράψει ἓναν ἀκόμα τουλάχιστον Ἑπειῶτη - συνδρομητή. Σκέπτεστε νὰ κάνετε κάποιο δῶρο χ ι λ ί ω ν π ε ν τ α κ ο σ ί ω ν δ ρ α χ μ ῶ ν; Κάμετε μιά ἐγγραφή τοῦ Συγγενή, τοῦ Φίλου σας, Συνδρομητὴ στὸ περιοδικό. Ἔτσι κάνετε δυὸ δῶρα : ἓνα στὸν ἄνθρωπό σας καὶ ἓνα στὴν Ἑταιρεία. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόδειξη φίλων σας μὲ τὶς διευθύνσεις τους, χωρὶς καμμιὰ δική σας ὑποχρέωση καὶ εὐθύνη θὰ ἦταν μιά ἀληθινὴ ὑπηρεσία σας στὴν Ἑταιρεία.

ΤΟ Δ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ»

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
1. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Σπυρίδων Λάμπρος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1967	250	19. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο 'Αλῆ πασᾶς ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρά, 1968	300
2. ΣΠΥΡ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ — ΑΛ. ΒΑΜΒΕΤΣΟΥ — ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΚΟΖΑΝΗΣ — Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Σπυρίδων Βλάχος, ὁ ἀπὸ 'Ιωαννίνων 1961, Β' έκδοσις 1970	350	20. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Γ. Καστριώτης (Σκεντέρμπεης) 1968	300
3. Ε. Π. ΦΩΤΙΑΔΟΥ — ΣΠ. ΚΑΛΛΙΑΦΑ: Δημήτριος Σ. Μπαλάνος, Α' έκδοσις 1961, Β' έκδοσις 1963	250	21. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ηπειρος καὶ Λακωνία. ('Απὸ τὴν Σπλάντζα ἕως τὸν Αὐτονομιακὸν Ἀγῶνα 1914), 1968	250
4. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Η συμβολὴ τῆς 'Ηπείρου εἰς τοὺς ἀγῶνας ὑπὲρ τῆς 'Ελευθερίας, 1963, Β' έκδοσις 1970	250	22. ΠΑΝΑΓ. ΓΡ. ΖΑΚΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ 'Εθνικὰ Κληροδοτήματα καὶ αἱ πρὸς αὐτὰ ὑποχρεώσεις τῆς Πολιτείας, 1968	250
5. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Ο μῦθος τῆς ἀλβανικῆς συμβολῆς εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς 'Ελλάδος, 1963	450	23. ΜΙΧ. ΠΕΡΑΝΘΗ: Λορέντζος Μαβίλης, ὁ ἥρωας τοῦ Δρίσκου, 1969	250
6. ΙΩΑΝ. ΕΞΑΡΧΟΥ: 'Ο οἰκονομικὸς προγραμματισμὸς τοῦ ἡπειρωτικοῦ χώρου, 1963	200	24. ΔΗΜ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: 'Η 'Απελευθέρωσις τῶν 'Ιωαννίνων, 1969	300
7. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Γεώργιος Χατζῆς - Πελλερέν, ὁ 'Ηπειρώτης ἀγωνιστής, ὁ δημοσιογράφος, ὁ ποιητής, 1964	250	25. ΓΕΩΡΓ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Βηλαρᾶς, ὁ 'Ηπειρώτης Ιατροφιλόσοφος, ποιητής καὶ λόγιος, 1969	300
8. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Χρ. Χρηστοβασίλης, ὁ διηγηματογράφος, ὁ λαογράφος, ὁ πατριώτης, 1965	300	26. ΖΗΣΗ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: Σπύρος Χαιιώτης, ὁ 'Ηπειρώτης πατὴρ τῆς Γεωργίας, 1969	250
9. ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ Ι. ΚΑΚΟΥΡΗ: Θάνατος - Ἀνάστασις σὲ μαγικο - θρησκευτικὰ «δρώμενα» τῆς λαϊκῆς λατρείας τῆς 'Ηπείρου, 1965	350	27. ΒΑΣΙΛΗ ΚΡΑΨΙΤΗ: Τὸ νόημα τοῦ Σουλίου, 1969	250
10. Γ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ιωάννης Κωλέττης, ὁ 'Ηπειρώτης Πρωθυπουργός, 1966	300	28. ΒΙΒΗΣ ΔΗΜ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ: 'Η Κοινωνικὴ Πολιτικὴ καὶ οἱ 'Ηπειρώται 'Εθνικοὶ Εὐεργεταί, 1970	250
11. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: 'Η ξενιτεὶα καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι, 1966, Β' έκδοσις, 1970	250	29. Κ. Δ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Αἱ 'Ηπειρώτισσαι εἰς τοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας, 1970	250
12. ΝΙΚΟΛ. ΤΣΑΚΑ: Πάργα, 1966	250	30. ΙΩΑΝ. ΒΟΓΑ: 'Η θέσις τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ζητήματος, 1970	300
13. ΚΩΝ. Δ. ΜΕΡΤΖΙΟΥ: Δομῆνικος Θεοτοκόπουλος, 1966	1000	31. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρώται δημοσιογράφοι στὴ Ρουμανία, Θωμᾶς, Πασγίδης, 1970	300
14. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Δροσουλίτες, 'Ηπειρος, Κρήτη, 1967	250	32. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ἀπόστολος Ἀρσάκης καὶ ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία, 1970	300
15. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: 'Ο Γεώργιος Σταύρου καὶ ἡ 'Εθνικὴ Τράπεζα, 1967	250	33. ΙΩΑΝ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: 'Η πνευματικὴ κατάστασις στὰ Γιάννινα στὶς ἀρχές τοῦ 19ου αἰῶνος, ὅπως τὴν εἶδαν οἱ ξένοι περιηγηταί, 1971	250
16. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ἀγγελικὴ Χατζημιχάλη καὶ ἡ ἡπειρωτικὴ λαϊκὴ τέχνη, 1967	300	34. ΑΘΑΝ. ΣΟΥΡΑ: 'Η συμβολὴ τῶν Ἀδελφῶν Ριζάρη εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, 1972	300
17. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: 'Ηπειρώται εἰς τὴν Ρουμανίαν (Α' καὶ Β') 1967	300	35. ΓΕΩΡ. ΑΧ. ΒΑΒΑΡΕΤΟΥ: Κομπογιαννίτες, Μασσαυκάδες, οἱ ξακουσμένοι αὐτοδίδακτοι για-	
18. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁχλοκράτεια καὶ Διδάσκαλοι τοῦ			

	ΔΡΧ.		ΔΡΧ.
τροί άπ' τὸ Ζαγόρι τῆς Ἡπείρου, 1972	300	55. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἀλ- λοτινὰ κι ἀξέχαστα, 1985	600
36. ΑΛΚΗ ΜΑΝΘΟΥ: Ἡπειρώται δημοσογράφοι στὴ Ρουμανία, Σπ. Σίμος — Ζαχ Σαρδέλλης κλπ., 1973	300	56. ΓΙΩΡ. Δ. ΚΟΥΝΔΟΥΡΟΥ: Ἡ Πόβλα τῆς Μουργκάνας, κι ὁ εὐεργέτης Σπ. Τσίγκος, 1986	1000
37. ΓΡΗΓ. ΓΚΙΖΕΛΗ: Ἡ λειτουργία τῶν Βορειοηπειρωτικῶν τρα- γουδιῶν τῆς ἀγάπης, 1973	250	57. ΚΩΣΤΑ Ι. ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: Τὰ Γιάννινα, 1986	500
38. Γ. Θ. ΜΑΡΑΖΙΩΤΗ: Ὁ Ἡπει- ρώτης Ἐθναπόστολος Πέτρος Ἡπίτης, 1973.	300	58. ΕΚΘΕΣΙΣ Γενομένων Ζημιῶν τῆς ἐχθρικής Κατοχῆς 1941-44	600
39. Β. Γ. ΒΕΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Ὁ γά- μος στὴν Πυρσόγανη τὰ πα- λιὰ τὰ χρόνια, 1973	400	ΔΕΛΤΙΑ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ —Πλήρης Σειρὰ τοῦ Δελτίου Τεύχη 1-141 =	26.200
40. ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ: Λαϊκὴ ἀρχιτεκτονική. Ἡπειρώ- τες μαστόροι καὶ γεφύρια, 1973	800	Β' ἈΛΛΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ	
41. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἀγῶνες ἐλευθερίας, 1973	400	1. ΑΚΡΟΚΕΡΑΥΝΙΟΥ: Τὸ λυκό- φως τῶν θεῶν στὴν Ἀλβανία	300
42. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Χρι- στόδουλος Κλονάρης, Ζαγορί- της, 1975	250	2. Ν. ΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ: Ὅσα ἔγρα- ψα στὸ Μοναστήρι	600
43. ΕΥΑΓΓ. Κ. ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΥ: Πα- ραλειπόμενα καὶ κατάλοιπα τοῦ παναρχαίου πρώτου ἐν Ἡ- πείρῳ Μαντείου Δωδώνης, 1975	250	3. Ν. ΓΟΥΖΕΡΙ: Βαθειές κι ἀνά- λαφρες πνοές	100
44. ΕΜΜ. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Ἡ Ἡπειρος καὶ τὸ Εἰκοσιέννα, 1975	300	4. Σ. ΔΑΚΑΡΗ: Ὁδηγὸς Νήσου Ἰωαννίνων	300
45. ΔΗΜ. Σ. ΛΟΥΚΑΤΟΥ: Ὁ Πα- ρισμιακὸς λόγος τῶν Ἡπειρω- τῶν, 1976	400	5. Κ. ΚΑΖΑΝΤΖΗ: Τὰ σκλαδωμέ- να Γιάννινα	400
46. ΠΑΥΛΟΥ Γ. ΔΕΛΑΠΟΡΤΑ: Μνήμη Γεωργίου Γκάλγκου, 1977	250	6. Χ. ΚΑΤΣΙΜΗΤΡΟΥ: Ἡ Ἡπει- ρος προμαχοῦσα (ἐξαντλημένο)	
47. ΑΘΑΝΑΣ. ΚΙΤΣΟΥ: Θεσπρω- τικὴ Γῆ, 1977	250	7. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Μικρὰ Ἀσία	300
48. ΑΛΕΞ. Σ. ΤΣΟΥΚΑΝΕΛΗ: Χα- ράλαμπος Κατσιμήτρος, Πρό- μαχος τῆς Ἡπείρου, 1978	500	8. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Ἰσπα- νοὶ - Ἕλληνες	300
49. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Ἰωάν- νης Λαμπρίδης, 1979	350	9. Δ. Τ. Ν. ΜΠΟΤΣΑΡΗ: Τιμητικὴ ἐκδήλωση	150
50. ΑΘΑΝ. Δ. ΤΣΕΚΟΥΡΑ: Ἀπὸ τοῦ 98ου ὑψώματος. Ἀναμνή- σεις Ἡπειρώτου Ἀγωνιστοῦ, 1979	1200	10. Κ. ΝΤΟΥΛΑ: Πίσεις - Ὑποπίε- σεις	200
51. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΔΑΒΑΛΑ: Μία σκιαγραφία τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ καὶ τοῦ Κράτους του, 1980	300	11. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Εὐεργέτες - Δωρητὲς Ζαγορίου	200
52. ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ ΚΙΤΣΟΥ - ΠΙ- ΤΟΥΛΗ: Ἐκδότες καὶ Τυπογρά- φοι τῆς Τουρκοκρατίας, 1980	250	12. Φ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ: Ἡ Ἐκκλη- σία τῆς Ἡπείρου	600
53. Ε. Γ. ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗ: Σούλι - Σουλιῶται, 1983	300	13. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ πρα- γματικὴ εἰκὼν τῆς ἐν Ἀλβανία Ἐθν. Ἑλληνικῆς Μειονότητος	250
54. ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ: Κώ- στας Γκράτζιος, 1983	350	14. Χ. ΡΕΜΠΕΛΗ: Κοντιιώτικα	1500
		15. Κ. ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Πι- νακοθήκη Ἰωαννίνων	250
		16. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Γεν. Βιολογίας ἀπλὰ στοιχεῖα	100
		17. Χ. ΧΑΒΕΛΑ: Ὁ Οὐρανὸς	100
		18. Σ. ΧΙΛΙΑΔΑΚΗ: Ταξίδια στὴν Ἡπειρο	500
		19. Σ. ΣΑΛΑΜΑΓΚΑ: Ἀπαντα(τό- μοι 5)	6000
		α.—Α. ΖΩΙΔΟΥ: Χάρτης Ἡπείρου	200
		β.—Γ. ΔΟΥΡΔΟΥΦΗ: Μεγάλη χα- ράδρα τοῦ Βίκου (Πίνακας)	1000

Ακόμα μία πρωτιά...

Στην πιο δύσκολη αγορά του κόσμου, στην Αμερική, η MISKO διακρίθηκε άλλη μια φορά κερδίζοντας τον Οκτώβριο του '86 το «ΧΡΥΣΟ ΑΓΑΛΜΑ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ».

Αυτό είναι το πέμπτο βραβείο μέσα στα τελευταία πέντε χρόνια. Έτσι τα 54 βραβεία που είχε μέχρι σήμερα, γίνονται 55. Δεν είναι τυχαίο ότι η MISKO κερδίζει παντού πρωτιές. Είναι θέμα ποιότητας.

MISKO

AMERICA AWARD 1986

MISKO PASTES INDUSTRY,
S.A.